

Utgiftsområde 13

Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Utgiftsområde 13 – Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
3	Nyanlända invandrarers etablering.....	7
3.1	Mål för området	7
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	7
3.3	Resultatredovisning	8
3.3.1	Resultatindikatorer kopplat till målet för integrationspolitiken	8
3.3.2	Resultat avseende andra bedömningsgrunder för nyanländas etablering.....	17
3.4	Analys och slutsatser	24
3.5	Politikens inriktning	26
3.6	Budgetförslag.....	29
3.6.1	1:1 Etableringsåtgärder	29
3.6.2	1:2 Kommunersättningar vid flyktningmottagande	30
3.6.3	1:3 Hemutrustningslån.....	31
4	Diskriminering	33
4.1	Mål för området.....	33
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	33
4.3	Resultatredovisning	33
4.4	Analys och slutsatser	39
4.5	Politikens inriktning	40
4.6	Budgetförslag.....	41
4.6.1	2:1 Diskrimineringsombudsmannen	41
4.6.2	2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	42
5	Jämställdhet	45
5.1	Mål för jämställdhetspolitiken	45
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	45
5.3	Resultatredovisning	47
5.3.1	Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen.....	47
5.3.2	Jämn fördelning av makt och inflytande.....	49
5.3.3	Ekonomisk jämställdhet	51
5.3.4	Jämställd utbildning.....	54
5.3.5	Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.....	58
5.3.6	Jämställd hälsa.....	60
5.3.7	Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.....	62
5.3.8	EU och internationellt samarbete	70
5.4	Analys och slutsatser	72
5.4.1	Fortsatt utveckling av jämställdhetsintegrering	72
5.4.2	Ännu inte en jämn fördelning av makt och inflytande.....	72
5.4.3	Ekonomisk jämställdhet är inte uppnådd.....	73
5.4.4	Fortsatta skillnader mellan könen i studieresultat och deltagande i högre utbildning.....	73
5.4.5	Det obetalda hem- och omsorgsarbetet fördelas inte jämnt	74

5.4.6	Jämställd hälsa.....	74
5.4.7	Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.....	75
5.4.8	EU och internationellt samarbete.....	77
5.5	Politikens inriktning.....	77
5.6	Budgetförslag.....	82
5.6.1	3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	82
5.6.2	3:2 Jämställdhetsmyndigheten.....	83
5.6.3	3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	84
6	Segregation.....	87
6.1	Mål för området.....	87
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	87
6.3	Resultatredovisning.....	88
6.4	Analys och slutsatser.....	92
6.5	Politikens inriktning.....	93
6.6	Budgetförslag.....	95
6.6.1	4:1 Åtgärder mot segregation.....	95
6.6.2	4:2 Delegationen mot segregation.....	96

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2021 inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Etableringsåtgärder	172 030
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	6 194 640
1:3 Hemutrustningslån	171 613
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	128 556
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	92 919
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	409 039
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	75 573
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	28 163
4:1 Åtgärder mot segregation	500 000
4:2 Delegationen mot segregation	18 208
Summa anslag under utgiftsområdet	7 790 741

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	39 300	2022
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	28 163	2022
4:1 Åtgärder mot segregation	300 000	2022–2023
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	367 463	

2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar nyanlända invandrares etablering, diskriminering, jämställdhet, åtgärder mot segregation och myndigheterna Jämställdhetsmyndigheten, Delegationen mot segregation, Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

Utvecklad resultatredovisning till riksdagen

Ett arbete har bedrivits inom Regeringskansliet för att utveckla resultatredovisningen till riksdagen (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 11.4).

Arbetet har medfört att resultatredovisningen i årets budgetproposition ser annorlunda ut jämfört med tidigare år och att avsnittet budgetförslag har en delvis annan struktur.

2.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2019 blev 3 913 miljoner kronor lägre än 2018. Utgifterna beräknas fortsatt minska för 2020, 2021, 2022 och 2023. Minskningen är främst till följd av minskade utgifter för kommunersättningar vid flyktingmottande. Jämfört med ursprungligt beslutad budget för 2020 beräknas utgifterna bli 1 005 miljoner kronor lägre 2020. För 2021 föreslår regeringen att 7 791 miljoner kronor anvisas inom området. För 2022 beräknas utgifterna till 7 231 miljoner kronor och 7 097 miljoner kronor för 2023.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Miljoner kronor

	Utfall 2019	Budget 2020 ¹	Prognos 2020	Förslag 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023
Nyanlända invandrares etablering	12 187	8 786	7 745	6 538	6 067	6 101
1:1 Etableringsåtgärder	228	156	155	172	112	72
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	11 884	8 503	7 538	6 195	5 777	5 851
1:3 Hemutrustningslån	75	127	53	172	178	178
Diskriminering	199	219	211	221	222	214
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	125	127	123	129	130	131
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	74	92	89	93	93	83
Jämställdhet	555	598	592	513	423	264
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	453	495	490	409	319	164
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	74	75	74	76	76	72
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	28	28	28	28	28	28
Segregation	440	518	512	518	518	519
4:1 Åtgärder mot segregation	420	500	495	500	500	500
4:2 Delegationen mot segregation	20	18	17	18	18	19
Totalt för utgiftsområde 13	13 380	10 121	9 061	7 791	7 231	7 097

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2021–2023 för utgiftsområde 13
Jämställdhet och nyanlända invandras etablering**

Miljoner kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	10 066	10 066	10 066
Pris- och löneomräkning ²	3	4	7
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	264	-497	-609
varav BP21 ³	947	706	799
Makroekonomisk utveckling	495	541	524
Volym	-3 060	-2 907	-2 914
Överföring till/från andra utgiftsområden	434	433	433
Övrigt	-410	-410	-410
Ny utgiftsram	7 791	7 231	7 097

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2020. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2022–2023 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2021 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 13
Jämställdhet och nyanlända invandras etablering**

Miljoner kronor

	2021
Transfereringar ¹	6 905
Verksamhetsutgifter ²	884
Investeringar ³	1
Summa utgiftsram	7 790

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2019 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

De mål som riksdagen har beslutat om inom utgiftsområdet är följande:

Integrationspolitik

- Lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13 bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Politik mot diskriminering

- Ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Jämställdhetspolitik

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Åtgärder mot segregation

- Minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla (prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:AU1, rskr. 2019/20:114).

3 Nyanlända invandrares etablering

3.1 Mål för området

Målet för integrationspolitiken – lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund – är bredare än de insatser för nyanlända som finansieras inom utgiftsområdet och uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället. Det innefattar åtgärder bl.a. inom områden som arbetsmarknad, utbildning, hälsa och sjukvård och bostäder. Ett jämställdhetsperspektiv är centralt i genomförandet av integrationspolitiken. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering.

Inriktningen för området Nyanlända invandrares etablering är att verksamhet och insatser som finansieras inom områdets anslag, inom det övergripande målet för integrationspolitiken ska bidra till att förbättra nyanländas förutsättningar att etablera sig och bli delaktiga i arbets- och samhällslivet.

Regeringens arbete ska bidra till att Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling genomförs. Arbetet inom området nyanlända invandrares etablering kan bidra till att uppfylla flera av målen i Agenda 2030, bl.a. målen om minskad ojämlikhet och god utbildning till alla.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatet avseende nyanländas etablering påverkas av faktorer inom flera olika områden som i många fall är beroende av varandra. Det kan därför vara svårt att redogöra för effekter av enskilda verksamheter eller reformer, inte minst då effekter ofta visar sig på längre sikt.

I den första delen beskrivs den generella utvecklingen för utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, inom olika områden. Resultatredovisningen i denna del utgår ifrån nedanstående urval av indikatorer.

- Arbetsmarknad: arbeidskraftsdeltagande, sysselsättning, arbetslöshet, tidsbegränsade anställningar, inkomst från arbete och sysselsättning för nyanlända
- Utbildning: kunskapsresultat i grundskolan, genomströmning i gymnasieskolan och deltagande i kommunal vuxenutbildning samt utbildning i svenska för invandrare
- Hälsa: det allmänna hälsotillståndet och psykisk hälsa
- Boende: trångboddhet.

Den andra delen av redovisningen är strukturerad efter anslagsstrukturen inom utgiftsområdet och innehåller resultat av verksamheter och insatser som svarar mot inriktningen för utgiftsområdet avseende insatser för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Resultatredovisningen i denna del utgår främst från bedömningsgrunder som avser insatser för nyanländas etablering. Den baseras i huvudsak på återrapporteringar från myndigheter, främst länsstyrelserna, Skolverket och Migrationsverket. I redovisningen ingår även indikatorer som beskriver nyanländas bosättning och mottagande i en kommun och deltagandet i insatser som främjar etablering.

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Resultatindikatorer kopplat till målet för integrationspolitiken

I detta avsnitt redovisas vissa resultatindikatorer för utvecklingen inom arbetsmarknad, utbildning, hälsa, representation och boende, kopplat till målet för integrationspolitiken. I de fall uppgifter redovisas för gruppen europeiskt födda avses födda i Europa exklusive Sverige.

Arbetsmarknad

Flera faktorer påverkar utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden, exempelvis tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk, hur länge personen har varit i Sverige och diskriminering på arbetsmarknaden.

Ökat arbetskraftsdeltagande bland utrikes födda under den senaste tolvårsperioden

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) Arbetskraftsundersökningar (AKU) uppgick det totala antalet utomeuropeiskt födda i arbetskraften 2019 till 711 000 personer, varav 310 100 kvinnor och 400 800 män. Det är en ökning med 27 600 personer jämfört med 2018, varav 2 300 kvinnor och 25 200 män.

Under den senaste tolvårsperioden har arbetskraftsdeltagandet ökat framför allt bland europeiskt födda, men även bland utomeuropeiskt födda kvinnor och män (se tabell 3.1). Män har generellt högre arbetskraftsdeltagande än kvinnor. Utomeuropeiskt födda män har högst arbetskraftsdeltagande av de redovisade grupperna. Bland inrikes födda kvinnor och män har arbetskraftsdeltagandet legat på en relativt konstant nivå under perioden.

Tabell 3.1 Arbetskraftsdeltagande bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av befolkningen

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2007	74,6	67,3	73,0	69,7	60,3	61,7
2009	73,7	68,5	75,6	69,0	60,2	62,5
2011	73,9	71,8	76,0	69,2	61,1	62,8
2013	74,2	72,2	76,3	69,8	65,7	61,8
2015	74,2	74,4	76,4	70,2	66,4	66,5
2017	74,3	76,7	79,6	71,0	67,7	67,1
2018	74,9	76,0	78,6	71,4	68,8	68,5
2019	74,8	76,3	79,0	72,1	68,7	65,9

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2007–2019.

Sysselsättningsgraden har ökat starkt bland personer födda i Europa

Under 2019 uppgick antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år till 559 900 personer, varav 239 300 kvinnor och 320 600 män. Det är jämfört med 2018 en ökning med 25 200 personer, varav 600 kvinnor och 24 600 män. Även sett ur ett längre perspektiv har antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda ökat kraftigt, sedan 2007 med 125 000 kvinnor och 187 500 män. Sysselsättningsgraden uppgick under 2019 till 57 procent bland utomeuropeiskt födda jämfört med 70 procent bland inrikes födda.

I tabell 3.2 redovisas sysselsättningsgraden uppdelat på kvinnor och män. Under den senaste tolvårsperioden har sysselsättningsgraden ökat starkt bland kvinnor och män födda i Europa, medan utvecklingen har varit betydligt svagare bland både inrikes födda och utomeuropeiskt födda. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan könen var som störst bland utomeuropeiskt födda.

Tabell 3.2 Sysselsättningsgraden bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av befolkningen

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2007	70,8	62,0	61,5	65,9	54,9	51,0
2009	68,3	60,8	59,7	64,3	54,4	50,0
2011	69,4	64,0	59,4	64,9	54,5	49,4
2013	69,5	64,6	59,3	65,4	59,1	48,3
2015	70,1	68,0	59,0	66,6	60,5	51,6
2017	70,8	71,0	62,7	68,1	62,5	53,0
2018	72,0	71,4	62,0	68,8	63,5	53,1
2019	71,6	72,0	63,2	69,0	63,2	50,9

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2007–2019.

Arbetslösheten högre bland utomeuropeiskt födda

Arbetslösheten är generellt högre bland utomeuropeiskt födda än bland personer födda i Sverige och personer födda i Europa. Under 2019 var i genomsnitt 151 000 utomeuropeiskt födda personer arbetslösa (varav 70 800 kvinnor och 80 200 män), vilket motsvarar en arbetslöshet på 21,2 procent. Bland inrikes födda uppgick andelen arbetslösa till 4,4 procent och bland europeiskt födda till 6,8 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland europeiskt och utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda. Stort inflöde till arbetskraften bidrar till att arbetslösheten legat kvar på höga nivåer bland utomeuropeiskt födda (se tabell 3.3).

Tabell 3.3 Arbetslösheten bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

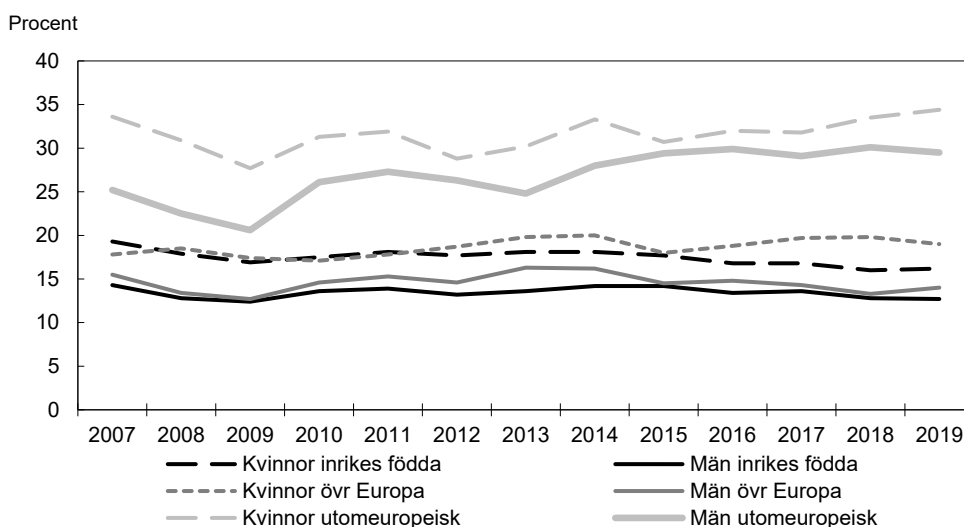
Procent av arbetskraften

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2007	5,0	7,8	15,8	5,4	9,0	17,3
2009	7,3	11,2	21,1	6,8	9,6	20,0
2011	6,1	10,9	21,9	6,2	10,8	21,3
2013	6,4	10,6	22,2	6,2	10,1	21,9
2015	5,5	8,6	22,7	5,2	8,9	22,4
2017	4,6	7,5	21,2	4,1	7,7	21,0
2018	3,9	6,0	21,2	3,6	7,6	22,5
2019	4,4	5,7	20	4,3	8,0	22,8

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2007–2019.

Ökande andel utomeuropeiskt födda med tidsbegränsade anställningar

Tidsbegränsade anställningar är vanligare bland utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda och europeiskt födda (se diagram 3.1). Bland utomeuropeiskt födda har andelen med tidsbegränsade anställningar ökat under den studerade tidsperioden och uppgick 2019 till 34 procent bland kvinnor och 30 procent bland män. Utvecklingen har varit mer stabil för inrikes födda och uppgick 2019 till 16 procent bland kvinnor respektive 13 procent bland män. Andelen europeiskt födda med tidsbegränsade anställningar ligger nära den för inrikes födda.

Diagram 3.1 Andel tidsbegränsat anställda bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

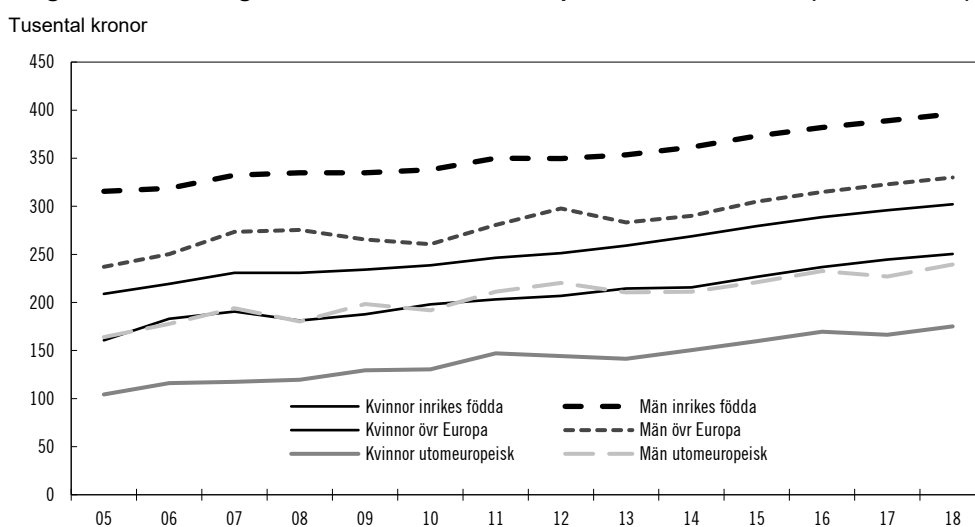
Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Arsmedeltal 2007–2019.

Stora skillnader i arbetsinkomster mellan inrikes födda och utomeuropeiskt födda

De årliga arbetsinkomsterna varierar beroende på härkomst och kön. Inrikes föddas arbetsinkomster är högre än för personer födda utanför Sverige, i synnerhet jämfört med utomeuropeiskt födda. Därtill är mäns arbetsinkomster generellt sett högre än kvinnors (se diagram 3.2).

Skillnaderna i arbetsinkomster mellan inrikes födda och utomeuropeiskt födda har minskat, men är alltjämt mycket stora. Arbetsinkomsterna för utomeuropeiskt födda kvinnor uppgick i genomsnitt till 58 procent av vad inrikes födda kvinnor tjänade under 2018. Motsvarande andel för utomeuropeiskt födda män var 60 procent av inrikes födda mäns inkomst. För både kvinnorna och männen var andelen åtta procentenheter högre jämfört med 2005.

Inom gruppen utomeuropeiskt födda uppgick kvinnors arbetsinkomster under 2018 till 73 procent av männens. Det motsvarar en ökning med tio procentenheter jämfört med 2005. Utvecklingen har varit likartad bland inrikes födda där dock kvinnors andel av männens arbetsinkomster motsvarade 76 procent 2018.

Diagram 3.2 Årliga arbetsinkomster fördelat på härkomst och kön (medelvärden)

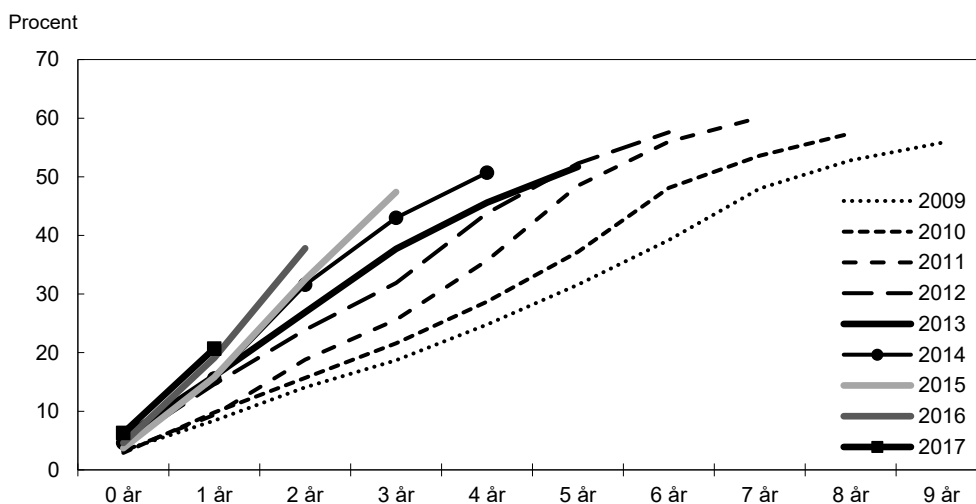
Anm: Arbetsinkomster inkluderar inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. Samtliga värden är omräknade till 2019 års priser.

Källa: SCB (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har successivt förbättrats

För personer som har invandrat till Sverige gäller generellt att sysselsättningen ökar med tiden. Personer som invandrat av flyktingkäl eller som anhöriga till flyktingar har ofta en längre väg till arbete än personer som har invandrat av andra skäl, t.ex. arbetskraftsinvandrare. I detta avsnitt redovisas uppgifter från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) om andelen förvärvsarbetande bland nyanlända efter vistelsetid i Sverige och vilket år de togs emot i en kommun. AKU och RAMS skiljer sig åt på ett flertal sätt, varför sysselsättningsnivåerna inte är jämförbara. Se vidare om Arbetsförmedlingens etableringsinsatser och arbetet med införandet av ett intensivår för snabbare etablering på arbetsmarknaden på utgiftsområde 14 flera avsnitt.

Diagram 3.3 Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2009–2017 efter vistelsetid i Sverige (20–64 år)



Anm: För att klassificeras som förvärvsarbetande ska personen bl.a. ha haft en löneinkomst som överstiger ett skattat grännsbelopp eller bedriva aktiv näringsverksamhet.

Källa: SCB, registerdata för integration.

Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har successivt förbättrats sedan etableringsreformen infördes 2010 (se diagram 3.3). Andelen förvärvsarbetande bland nyanlända som togs emot 2011 var 60 procent 2018, vilket är en högre förvärvsgrad än för dem som togs emot 2009–2010 och som har vistats i Sverige under en längre tid. Av dem som togs emot i en kommun 2014 var 51 procent förvärvsarbetande efter fyra år. Bland dem som togs emot i en kommun 2015–2017 har andelen förvärvsarbetande ökat i ännu snabbare takt än för tidigare kohorter. Även om ökningen av andelen förvärvsarbetande under senare år gäller för både kvinnor och män är skillnaderna mellan könen betydande. Under de första tio åren efter mottagandet är andelen förvärvsarbetande män markant högre än motsvarande andel bland kvinnor. Därefter tenderar dock skillnaden mellan könen att minska.

Ett annat sätt att mäta hur snabbt nyanlända kommer i arbete är tiden det tar innan de får sin första inkomst från ett arbete. För de som togs emot i en kommun 2016 hade 71 procent av männen och 35 procent av kvinnorna erhållit en kontrolluppgift från en arbetsgivare eller deklarerat för näringsverksamhet 2018. Motsvarande för de som togs emot 2010 var att 47 procent av männen och 25 procent av kvinnorna hade erhållit en kontrolluppgift från en arbetsgivare eller deklarerat för näringsverksamhet 2012.

Utbildning

Barn, unga och vuxna som har invandrat till Sverige har olika grundförutsättningar främst till följd av skolbakgrund, ålder vid invandringen och föräldrarnas utbildningsnivå. I detta avsnitt läggs fokus på utrikes födda som har kort tid inom det svenska

utbildningssystemet. Resultatredovisningen i detta avsnitt baseras i huvudsak på rapporter från myndigheter, framför allt Skolverket (se även utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning).

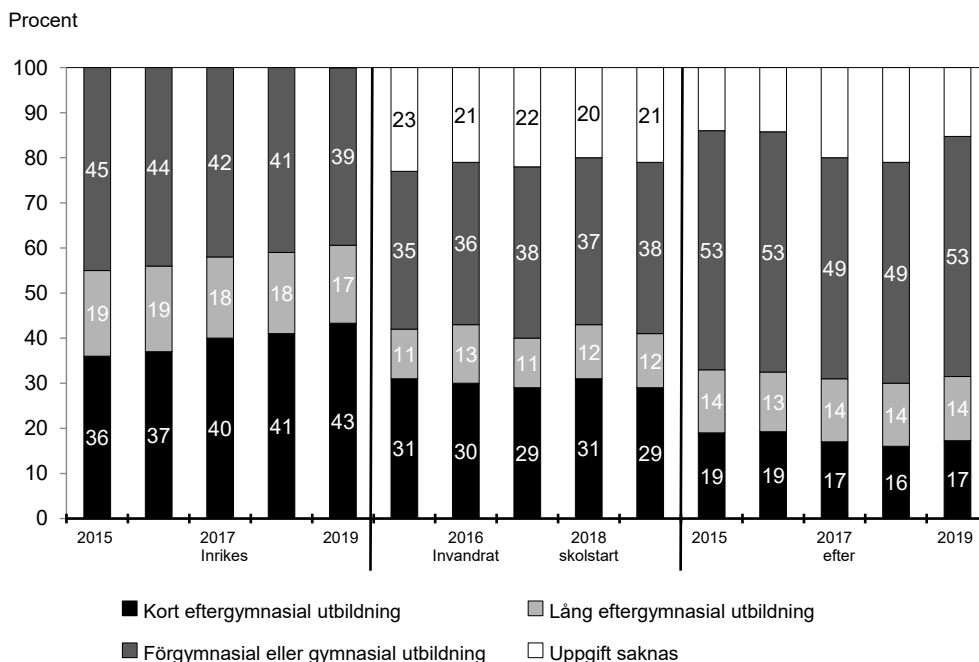
Flera faktorer påverkar utrikes födda elevers förutsättningar i grundskolan

Förskolan är en frivillig del av utbildningssystemet och i genomsnitt var deltagandet i förskolan nästan 85 procent hösten 2018. Bland utrikes födda barn var deltagandet betydligt lägre i jämförelse med inrikes födda barn. Bland utrikes födda barn i åldern 1–2 år deltog 55 procent i förskolan och i åldern 3–5 år deltog 82 procent i förskolan 2018, vilket kan jämföras med 70 procent för 1–2-åringar och 95 procent för 3–5-åringar bland inrikes födda barn (SCB 2019). Regeringen har därför tillsatt en utredning som syftar till att öka deltagandet i förskolan och föreslå hur förskolans arbete med barnens språkutveckling i svenska kan stärkas (dir. 2019:71).

Antalet nyinvandrade elever i grundskolan, dvs. elever som enligt Skolverkets statistik är utrikes födda, har utrikes födda föräldrar och har varit i Sverige i fyra år eller mindre, har ökat under en längre tidsperiod, men ökade särskilt mycket under 2015 och åren därefter. Vårterminen 2019 var 5 920 av eleverna (5,3 procent) i årskurs 9 nyinvandrade och 820 elever (0,7 procent) hade okänd bakgrund (främst ej folkbokförda). Sammantaget var andelen nyinvandrade elever tillsammans med elever med okänd bakgrund i årskurs 9 högre 2019 i jämförelse med 2015, då andelen nyinvandrade elever var 4,3 procent och andelen med okänd bakgrund 1,1 procent. Många kommer även till Sverige i grundskolans senare årskurser, vilket påverkar deras möjligheter i skolan.

Föräldrarnas utbildningsnivå har stor betydelse för elevernas förutsättningar att uppnå godkända kunskapsresultat i skolan. Föräldrarnas utbildningsnivå är i genomsnitt lägre bland utrikes födda i jämförelse med inrikes födda, se diagram 3.4. Det finns dock stora skillnader mellan individer inom grupperna.

Diagram 3.4 Andel elever med svensk och utländsk bakgrund fördelat efter föräldrarnas utbildningsnivå, vårterminerna 2015–2019



Anm: För många elever som invandrat till Sverige saknas uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå och det gäller framför allt nyinvandrade personer. Det finns också skillnader mellan olika födelseländer. Kort eftergymnasial utbildning avser högskoleutbildning som är kortare än tre år. Lång eftergymnasial utbildning avser högskoleutbildning som är tre år eller längre.

Källa: Skolverket.

Behörighet till gymnasieskolan och genomströmning påverkas av tiden i svensk skola

Andelen behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram vårterminen 2019 bland elever födda i Sverige med svenskfödda föräldrar var 90 procent, vilket kan jämföras med 83 procent för dem med utrikes födda föräldrar. Förutsättningarna för att uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program påverkas av hur länge eleven har gått i svensk skola. Bland utrikes födda elever som invandrat före skolstart var behörigheten 84 procent, vilket kan jämföras med dem som invandrat i årskurs 1–5 där behörigheten var 66 procent och dem som invandrat i årskurs 6–9, för vilka behörigheten var 29 procent vårterminen 2019. Behörigheten till gymnasieskolan påverkas också av föräldrarnas utbildningsnivå.

För elever som inte uppnår behörighet till gymnasieskolans nationella program finns introduktionsprogram. Språkinträdning är avsett för nyanlända elever som inte har gått i svensk skola eller som har gått för kort tid för att kunna uppnå behörighet. Hösten 2019 påbörjade knappt 2 400 elever språkinträdning, varav 1 040 kvinnor och 1 330 män. Övergången från språkinträdning till nationella program har varit låg och många unga vuxna behöver fortsätta sina studier inom vuxenutbildningen. Elever som började på språkinträdning 2011 och 2012 har följts upp över tid av Skolverket. För perioden ett till fyra år efter studiestart visar uppföljningen att 36 procent av eleverna har övergått till ett nationellt program någon gång under perioden, medan 47 procent övergick till någon form av vuxenutbildning.

På övriga introduktionsprogram går både utrikes och inrikes födda elever. Hösten 2019 påbörjade drygt 10 600 elever introduktionsprogram exklusive språkinträdning, varav 4 630 kvinnor och 6 020 män. Skolverkets uppföljning (Rapport 2019:484) av knappt 10 000 elever som har gått något av introduktionsprogrammen individuellt alternativt, yrkesintroduktion, programinriktat individuellt val och preparandutbildning visar att 74 procent av eleverna som började introduktionsprogram hösten 2012 hade sysselsättning i form av arbete eller studier år 2017. Bland utrikes födda elever var det vanligare med sysselsättning i jämförelse med elever som var födda i Sverige som också började på introduktionsprogram.

Tabell 3.4 visar att av nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2015 var det 25 procent av kvinnorna och 19 procent av männen som fyra år senare hade en gymnasieexamen. För de elever som har slutfört ett nationellt program men inte uppfyller kraven för gymnasieexamen utfärdas studiebevis. Bland de nyinvandrade eleverna var det 4 procent bland kvinnor och runt 3 procent bland män som hade ett studiebevis efter att de slutfört ett nationellt program. Bland elever med svensk bakgrund var det 81 procent av kvinnorna och 77 procent av männen som hade en gymnasieexamen fyra år efter de påbörjat gymnasieskolan.

Andelen med gymnasieexamen minskade bland dem som påbörjade gymnasieskolan 2015 jämfört med dem som började 2014. Bland nyinvandrade elever skedde dock en ökning med 1,6 procentenheter för såväl kvinnor som män.

Tabell 3.4 Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2015

Procent

	Gymnasieexamen		Studiebevis	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Elever med svensk bakgrund*	80,7	76,6	4,6	7,0
Elever med utländsk bakgrund**	56,0	44,7	8,9	10,8
Nyinvandrade elever	24,5	18,8	3,3	4,5
Totalt exklusive nyinvandrade elever	78,0	72,9	5,9	8,3
Gymnasieskolan totalt	74,5	68,1	5,7	8,0

* Avser elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige.

**Avser elever som är födda utomlands eller som är födda i Sverige och vars båda föräldrar är födda utomlands.

Källa: Skolverket.

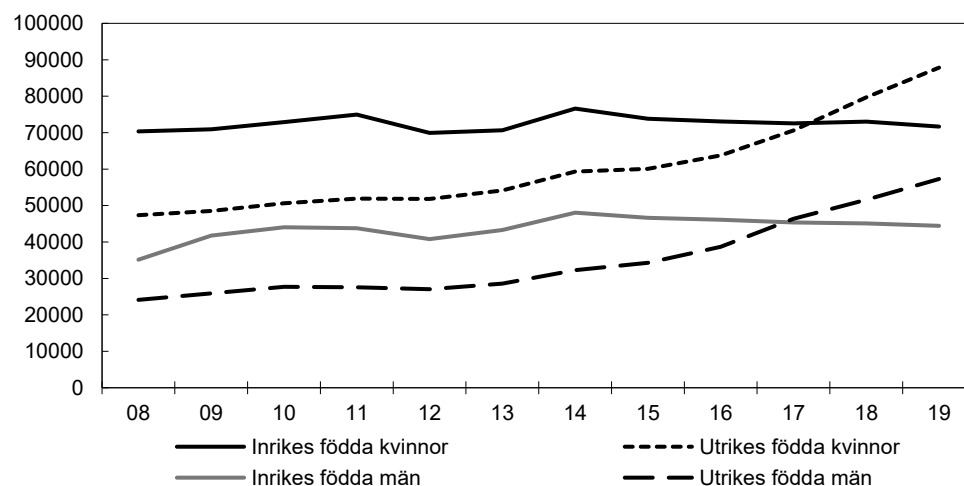
Hög andel utrikes födda i kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå

Vuxenutbildning är en viktig väg till etablering på arbetsmarknaden för många nyanlända vuxna och för nyanlända elever som inte uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program innan 20 års ålder eller som inte uppnått examen eller studiebevis för ett nationellt program.

Antalet utrikes födda elever inom kommunal vuxenutbildning (komvux) exklusive sfi ökar (se diagram 3.5). Utrikes födda utgjorde 56 procent av samtliga elever inom komvux 2019, 55 procent bland kvinnor och 56 procent bland män. Utrikes födda kvinnor utgör i dag den största gruppen inom komvux medan inrikes födda män utgör den minsta. Inom komvux på grundläggande nivå var ca 58 000 elever utrikes födda 2019, vilket motsvarade 96 procent av eleverna vilket var oförändrat jämfört med föregående år. Sedan 2013 har andelen utrikes födda elever inom komvux på grundläggande nivå ökat med ca 14 procentenheter. Antalet utrikes födda elever inom kommunal vuxenutbildning ökade med 13 800 personer jämfört med 2018, varav 5 200 personer på grundläggande nivå. Sett till samtliga elever inom komvux var andelen med eftergymnasial utbildning högre bland de utrikes födda eleverna, jämfört med de inrikes födda eleverna, 38 respektive 11 procent.

Diagram 3.5 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda

Antal elever



Källa: Skolverket.

Av samtliga kursdeltagare 2019 var andelen som slutförde kursen högre bland utrikes födda än inrikes födda (73 procent respektive 70 procent), och andelen som avbröt kursen lägre (15 procent respektive 18 procent). Bland de utrikes födda som avslutat

studier inom komvux under 2015 var arbetsmarknadsetableringen två år efter avslutade studier svagare bland kvinnor än bland män (se tabell 3.5).

Tabell 3.5 Andel utrikes födda etablerade på arbetsmarknaden eller i studier två år efter avslutad kommunal vuxenutbildning under 2015, kvinnor och män

Procent	Totalt	Kvinnor	Män
Etablerad ställning på arbetsmarknaden	48	47	50
Osäker ställning på arbetsmarknaden	12	11	13
Svag ställning på arbetsmarknaden	12	12	11
Studier på högskola	12	12	11
Övriga studier	4	4	4
Varken arbete eller studier	12	13	11

Anm: Etablering på arbetsmarknaden följs upp utifrån etablerad, osäker eller svag ställning. Etableringsmålet är ett registerbaserat mått som beskriver den huvudsakliga aktiviteten och anknytningen till arbetsmarknaden under ett helt kalenderår. När en kolumn inte summerar till 100 procent beror det på avrundning.

Källa: Skolverket.

Elever inom vuxenutbildningen kan behöva olika former av stöd för att utveckla både språkkunskaper och kunskaper i andra ämnen parallellt. De som studerar svenska för invandrare eller svenska som andraspråk kan behöva stöd på sitt starkaste språk i sin andraspråksinlärning. Rätt stöd kan korta tiden till etablering på arbetsmarknaden. Det saknas i dag samlad statistik över tillgången till olika former av stöd som erbjuds inom vuxenutbildningen. En kartläggning av Skolinspektionen av kommunernas arbete med den så kallade utbildningsplikten visar att en tredjedel av de kartlagda kommunerna erbjuder någon form av stöd till de som omfattas av utbildningsplikt (se även utg.omr. 14 avsnitt 4.3.2, 4.3.3 och 4.4).

Genomströmning i sfi

Antalet elever som deltagit i sfi med kommunen som huvudman uppgick 2019 till 153 000, varav 57 procent kvinnor och 43 procent män. Studieresultaten efter två år för elever som började sfi 2016 visar att drygt sex av tio har avslutat någon kurs med minst godkänt resultat. Det är en större andel kvinnor (67 procent) än män (60 procent) som har fått godkänt på någon kurs.

Den genomsnittliga tiden för att avsluta en sfi-kurs var längre för elever med kort tidigare utbildning (studieväg 1 och 2) än för dem med längre utbildningsbakgrund. Andelen som har avbrutit studierna är högre bland män än bland kvinnor (se även utg.omr. 16, avsnitt 4.3).

Hälsa

Andelen individer i befolkningen som uppgav att de hade bra hälsa var lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda sett till genomsnittet för åren 2014 och 2015 samt 2016 och 2017. Framför allt bland utrikes födda kvinnor var andelen som uppgav att de hade bra hälsa lägre. För 2018–2019 är skillnaderna mellan inrikes födda och utrikes födda inte signifikanta. Inte heller mellan utrikes födda män och kvinnor finns någon statistiskt säkerställd skillnad. Däremot finns signifikanta skillnader mellan inrikes födda kvinnor och män.

Tabell 3.6 Andel kvinnor och män med bra hälsotillstånd, 16 år eller äldre

Procent

Bakgrund	2014–2015		2016–2017		2018–2019	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M
Utrikes födda	70,8	75,8	70,7	76,5	74,1	78,4
Inrikes födda	76,7	80,4	75,9	79,2	75,4	78,6

Anm: I tabellen redovisas uppgifter som ett genomsnitt för åren 2014–2015 och 2016–2017 liksom för 2018–2019.

Källa: SCB, ULF/SILC. Uppgifter om hälsa hämtas från undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC, Statistics on Income and Living Conditions), som är en urvalsundersökning.

Psykisk ohälsa mäts i detta fall med förekomsten av sömnbesvär eller besvär med ångslan, oro eller ångest. Tidigare jämförelseperiod 2016–2017 visade på signifikanta skillnader mellan inrikes och utrikes födda. Under perioden 2018–2019 förelåg inte längre några signifikanta skillnader mellan dessa grupper vad gäller sömnbesvär och besvär med ångslan, oro eller ångest.

Boende

Boverkets bostadsmarknadsenkät 2020 visar att grupper som är nya på bostadsmarknaden har fortsatt svårt att tillgodose sina bostadsbehov. Det råder underskott på bostäder för anvisade nyanlända i drygt hälften av landets kommuner. Situationen är särskilt svår för självbosatta nyanlända. Socialstyrelsen belyser att många är strukturellt hemlösa, vilket innebär att de har vänt sig till socialtjänsten för att få hjälp med att hitta en bostad trots att de inte har några andra sociala problem än bostad. Även barnfamiljer är strukturellt hemlösa och problemen är större i landets storstäder: Stockholm, Göteborg och Malmö. Ensamkommande unga med uppehållstillstånd för studier lyfts av Socialstyrelsen fram som en ny grupp bland de strukturellt hemlösa, framför allt i storstadsområden (Individ- och familjeomsorg, Lägesrapport 2020).

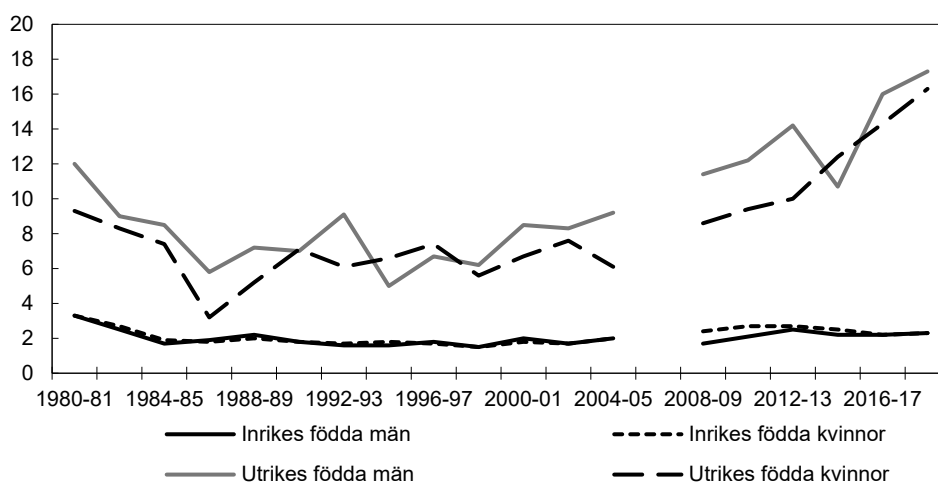
Trångboddhet bland utrikes födda har ökat

Det finns flera definitioner av trångboddhet, s.k. trångboddhetsnormer. I diagram 3.6 används en norm som definierar ett hushåll som trångbott om det finns fler än två boende per sovrum, kök och vardagsrum oräknade.

Trångboddhet är betydligt vanligare bland utrikes födda än bland inrikes födda (17 procent respektive 2 procent av befolkningen 16–84 år 2018/2019). Skillnaderna mellan könen är små (se diagram 3.6). Andelen trångbodda bland utrikes födda har ökat under senare år medan den legat konstant för den övriga befolkningen. Framför allt är personer födda utanför Europa mer trångbodda och andelen som levde i trångboddhet var ca 23 procent av befolkningen 16–84 år 2018/2019.

Diagram 3.6 Trångboddhet (norm 2) bland kvinnor och män 16–84 år

Procent



Anm.: I diagrammet redovisas uppgifter som ett genomsnitt för åren 1980/81–2018/2019. På grund av ett tidsseriebrott åren 2006–07 presenteras inga data för dessa år.

Källa: SCB, ULF/SILC.

3.3.2 Resultat avseende andra bedömningsgrunder för nyanländas etablering

Insatser för främjande av etablering

Främjande av etablering avser verksamhet och insatser som stimulerar etableringen i arbets- och samhällslivet och som finansieras via anslaget 1:1 *Etableringsåtgärder*. Anslaget får även användas till utgifter som rör uppföljning och utvärdering av integrationen.

Något färre mottagare av stöd till riksorganisationer bildade på etnisk grund

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fördelar stöd bl.a. till organisationer bildade på etnisk grund i syfte att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter kring kultur, språk och identitet samt delaktighet i samhället. Söktrycket på statsbidraget har varit stabilt över tid och medlen är viktiga för de organisationer som tar del av stödet. Under 2019 fick 51 av 66 organisationer som hade ansökt om bidrag del av stödet, vilket är tre organisationer färre än under 2018. Totalt utbetalades ca 19 miljoner kronor till dessa organisationer.

Stort intresse från civilsamhället att erbjuda tidiga insatser för asylsökande m.fl.

Länsstyrelserna hanterar och betalar ut statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Det finns ett stort intresse inom civilsamhället för att bedriva verksamhet för asylsökande. Under 2019 disponerade länsstyrelserna 139,4 miljoner kronor att fördela i detta bidrag. Totalt inkom 599 ansökningar om sammanlagt 352 miljoner kronor. Länsstyrelserna beviljade 368 ansökningar om statsbidrag för verksamheter för asylsökande m.fl. Inriktningen på insatserna varierade, och kan vara flera för en och samma insats. Av insatserna hade 145 som primärt syfte att främja hälsa, 138 insatser syftade till att ge kunskaper om det svenska språket och 110 insatser till att ge kunskaper om det svenska samhället. Arbetsmarknadskunskap har funnits omnämnt i syftet för 80 av insatserna.

Totalt beräknas drygt 39 000 personer ha deltagit i insatser för asylsökande och personer som har beviljats uppehållstillstånd och bor i Migrationsverkets anläggningsboende under 2019, men det är fortsatt svårt att uppge antal unika deltagare. Uppskattningsvis var 53 procent av deltagarna män och 47 procent kvinnor. Enstaka

län uppger dock att en högre andel kvinnor än män deltagit i insatserna. Särskilda satsningar på att främja kvinnors deltagande i insatserna har enligt länsstyrelserna bidragit till ett mer jämställt deltagande.

Sammantaget bedöms statsbidraget ha bidragit till att motverka passivisering under asyltiden, underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Utöver dessa medel fördelade Folkbildningsrådet drygt 173 miljoner kronor under 2019 till studieförbund och folkhögskolor för insatserna Svenska från dag ett och Vardagssvenska (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 17).

Högt söktryck på medel för flyktingguider och familjekontakter

Länsstyrelserna disponerade 66 miljoner kronor för att stärka och utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter under 2019. Det är en minskning med 15 miljoner kronor från 2018. Målgruppen för insatserna omfattar nyanlända och asylsökande. Insatserna ska syfta till att underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinläring eller ge socialt stöd till ensamkommande barn.

Under 2019 inkom 226 ansökningar motsvarande drygt 162 miljoner kronor, varav 137 ansökningar beviljades. Av de insatser som beviljades medel riktade sig 84 till nyanlända och 27 till nyanlända och asylsökande. Sammanlagt tio insatser omfattade nyanlända, asylsökande och ensamkommande. Ingen insats omfattade enbart asylsökande. Under 2019 hade länsstyrelserna i uppdrag att prioritera insatser som särskilt riktas till eller underlättar deltagandet för föräldralediga och andra med små barn. Av de 137 beviljade insatserna riktade sig 85 till denna målgrupp.

Uppföljning och utvärdering av integrationen

Under 2019 användes ca 3,8 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Etableringsåtgärder* för uppföljning och utvärdering av integrationen. Av dessa medel beviljades OECD drygt 950 000 kronor för en studie om segregation i Sverige och hur den påverkar integrationen av utrikes födda. Studien levereras i december 2020.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering fick ytterligare 1,5 miljoner kronor för att följa utvecklingen av det samlade socialförsäkringssystemet avseende olika grupper av utrikes födda. Resultatet presenteras i oktober 2020.

Statistiska centralbyrån (SCB) fick under året 388 000 kronor för att leverera ett statistikunderlag och tillhörande analys av uppväxtvillkor för barn med utländsk bakgrund. Därutöver fick SCB liksom föregående år 900 000 kronor för att fortsätta redovisa registerstatistik om integration på nationell, regional och lokal nivå på sin webbplats. Statistiken publiceras grupperad efter kön, grund för bosättning och vistelsetid i Sverige m.m. SCB fick även 40 000 kronor för en särskild uppdatering av STATIV-databasen med årgång 2017–2018.

Statlig ersättning vid mottagande av nyanlända i kommunerna

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och landsting för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Ersättningarna syftar till att ge kommuner och regioner likvärdiga förutsättningar för ett ordnat mottagande som förbättrar nyanländas möjligheter till etablering i arbets- och samhällslivet. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*.

Det sammantagna mottagandet i kommunerna fortsätter att minska

Under 2019 togs 25 600 nyanlända emot i landets kommuner. Det är en minskning med 42 procent jämfört med 2018 då 44 200 nyanlända togs emot i kommunerna. Fördelningen var 44 procent kvinnor respektive 56 procent män, vilket är en viss minskning av andelen kvinnor (45 procent 2018).

Det genomsnittliga mottagandet i riket var 2,48 nyanlända per 1 000 invånare 2019, vilket kan jämföras med 4,32 nyanlända per 1 000 invånare 2018. Skillnaden mellan länen med det högsta respektive det lägsta totala mottagandet i förhållande till sin befolkning har fortsatt att minska. Skillnaden var 1,12 nyanlända per 1 000 invånare 2019 (Dalarnas län 3,18 och Gotlands län 2,06), jämfört med 1,89 nyanlända 2018 (Kronobergs län 5,36 och Värmlands län 3,47).

Tabell 3.7 Antalet nyanlända mottagna i en kommun

Antal mottagna med uppehållstillstånd grupperade efter ankomstsätt till kommunen, varav ensamkommande barn

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Från anläggningsboende	5 170	5 068	6 003	6 019	6 742	6 848	18 847	27 952	11 068	4 316
Från eget boende	5 100	4 361	6 316	14 420	25 812	26 036	33 231	19 133	7 859	6 929
Anhöriga till skyddsbehövande	2 916	2 064	4 383	11 691	11 378	15 837	13 775	16 942	16 562	7 568
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 813	1 962	1 687	1 855	1 977	1 897	1 892	3 419	5 028	5 004
Övriga	213	236	402	514	595	579	1 016	1 302	3 699	1 780
Summa	15 212	13 691	18 791	34 499	46 504	51 197	68 761	68 751	44 216	25 597
Varav ensamkommande barn	1 492	2 345	2 207	2 331	3 396	3 794	6 971	8 625	6 635	4 762

Källa: Migrationsverket.

De flesta nyanlända som tas emot i kommunerna är liksom tidigare personer som bosätter sig på egen hand i kommunen. Andelen personer som kommer direkt till kommunen utan att dessförinnan ha tillbringat tid i Migrationsverkets mottagnings-system har ökat bland de kommunmottagna. Migrationsverket har under 2019 haft i uppdrag att ta ut och överföra 5 000 flyktingar och skyddsbehövande till Sverige inom ramen för vidarebosättning, s.k. kvotflyktingar. Könsfördelningen bland de kvotflyktingar som beviljats uppehållstillstånd under 2019 var jämn med en svag övervikt på män (52 procent). Ungefär hälften av personerna var barn, varav merparten ingår i familjekonstellationer (se även utg.omr. 8 avsnitt 2.3.2).

Mottagandet av ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd fortsätter att minska. Under 2019 blev ca 4 800 ensamkommande barn kommunmottagna, varav 7 procent flickor och 93 procent pojkar. Andelen flickor har minskat från 9 procent föregående år. Ensamkommande barn anvisas till en kommun redan som asylsökande. Barnen har fördelats enligt en modell där varje enskild kommun fått ta emot en viss andel ensamkommande barn. Anvisningsmodellen har inneburit att vissa kommuner anvisats så få barn att det har medfört problem att organisera mottagandet. Möjlighet finns att omfördela anvisningar inom länet men möjligheten används i begränsad omfattning.

Den 1 juli 2018 infördes en ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga i lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Drygt 11 700 personer har ansökt om uppehållstillstånd med stöd av dessa bestämmelser. Till och med den 27 juli 2020 hade drygt 7 600 av dem beviljats uppehållstillstånd och tagits emot i en kommun. Till och med samma datum hade ca 7 000 ansökningar om förlängning av uppehållstillstånd inkommit till Migrationsverket, varav 5 515 fått bifall och av dessa har 39 personer beviljats permanent uppehållstillstånd.

Mottagande efter anvisning enligt bosättningslagen minskar med lägre mottagande

För 2019 beslutade regeringen att 9 000 nyanlända skulle omfattas av anvisningar till kommuner (s.k. länstal) enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen). Det inkluderar beslut om anvisningar av 5 000 vidarebosatta som Migrationsverket har haft i uppdrag att överföra till Sverige. Antalet mottagna efter anvisning 2019 blev lägre än regeringens beslutade antal, vilket bl.a. berodde på att antalet asylsökande under 2018 och 2019 blev lägre än prognostiserat, och därmed även antalet beviljade uppehållstillstånd.

Under 2019 beslutade Migrationsverket om anvisningar för drygt 9 200 nyanlända från anläggningsboenden och från kvoten för vidarebosättning, vilket även inkluderar vissa anvisningar enligt föregående års länstal. Den 31 december 2019 hade 8 800 personer mottagits i kommun och 400 väntade på att bli mottagna. De mottagna utgjordes av 4 500 män och pojkar respektive 4 300 kvinnor och flickor.

Ledtiderna i Migrationsverkets arbete med anvisningar förkortades avsevärt 2019 jämfört med föregående år. Tiden från beslut om uppehållstillstånd till beslut om anvisning sjönk med 52 dagar till 37 dagar 2019. Den genomsnittliga ledtiden var fem dagar längre för kvinnor än för män (39 jämfört med 34 dagar). Antalet anvisningar avseende nyanlända från anläggningsboende som överskred tidsfristen på två månader har fortsatt att minska under 2019 då 86 procent av de som omfattats av anvisning togs emot inom förordningsstadgad tid jämfört med 72 procent under 2018.

Medel för beredskap och kapacitet stärker mottagandet i kommunerna

Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för, stödja och följa upp kommunernas arbete med beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända. Sammantaget bedöms kommunernas beredskap och kapacitet under 2019 ha varit förhållandevis god. Under 2019 har arbetet hos såväl kommuner som myndigheter präglats av ett fortsatt minskat mottagande av nyanlända och ensamkommande barn och unga. Boendeverksamhet för ensamkommande barn och unga har fortsatt att avvecklas till följd av det minskade mottagandet. Det innebär ett ökat beroende av familjehemsplaceringar och externa HVB-placeringar. Länsstyrelserna lyfter i sin återrapportering av uppdrag 48 i regleringsbrevet för 2019 att det kan bli svårt för kommunerna att åter anpassa kapaciteten till högre nivåer i det fall antalet asylsökande skulle öka.

Under 2019 disponerade länsstyrelserna 60 miljoner kronor för insatser för att skapa beredskap och kapacitet i mottagandet och för att utveckla samverkan mellan kommunerna i syfte att underlätta nyanländas etablering. Enligt länsstyrelsernas återrapportering av uppdrag 45 i regleringsbrevet för 2019 har medlen bidragit positivt till kommunernas utvecklingsarbete. Av de 149 ansökningar om totalt 129 miljoner kronor som inkom under 2019 beviljades 106 ansökningar. Under året avslutades 133 insatser. Avslutade insatser har liksom föregående år framför allt haft fokus på bostäder, bosättning samt samverkan. För insatser som beslutats 2019 märks dock en förskjutning av fokus från insatser för att hantera det initiala mottagandet till mer långsiktigt integrationsstärkande insatser.

Färre deltagare i samhällsorientering

Enligt länsstyrelsernas rapportering anger den stora majoriteten av svarande kommuner att de främst ger samhällsorientering på deltagarnas modersmål (89 procent 2019 jämfört med 90 procent 2018). Antalet deltagare i samhällsorientering har fortsatt att minska, motsvarande det minskade mottagandet. Uppgifter om deltagande skiljer sig mellan rapporteringen från kommunerna via länsstyrelsen (14 400 personer varav 60 procent kvinnor) jämfört med Arbetsförmedlingen (8 500 personer, varav 58 procent kvinnor). I en fördjupad kartläggning med fokus på den så kallade utvidgade målgruppen (enligt prop. 2012/13:63 främst nyanlända som har beviljats uppehållstill-

stånd som familjemedlem eller anhörig till en person som har rätt att vistas i Sverige, som har fyllt 18 men inte 65 år och är folkbokförd i kommunen) framkommer en minskning av andelen kommuner som uppger sig erbjuda samhällsorientering till denna grupp (92 procent 2019 jämfört med 97 procent 2018). Uppgifterna om hur många som deltog i samhällsorientering utanför etableringsuppdraget är fortfarande osäkra men indikerar fortsatt ett lågt deltagande 2019.

Portalen informationsverige.se är länsstyrelsernas gemensamma webbplats med information om Sverige på tio språk, primärt riktad till asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn. Webbplatsen och boken ”Om Sverige” används av anordnare av samhällsorientering i samtliga län och i majoriteten av landets kommuner. Under 2019 fortsatte framför allt det digitala användandet av boken vara högt.

Minskade utgifter för ersättningar till kommuner för flyktingmottagande

Sammanlagt uppgick utgifterna på anslaget till 11 884 miljoner kronor under 2019, vilket var en minskning med 4 283 miljoner kronor (26 procent) jämfört med 2018. Det var första gången sedan 2012 som de sammanlagda utgifterna på anslaget minskade. Utgifterna minskade särskilt för schablonersättningen och ersättningarna för ensamkommande barn och unga. Utgifterna på anslaget beror framför allt på hur många nyanlända som tas emot i en kommun och när under året de tas emot. Mottagandet under ett år påverkar utgifterna på anslaget under flera år framöver. De minskade utgifterna 2019 är ett resultat av att mottagandet minskat sedan 2017 och att ersättningssystemet för ensamkommande barn och unga har reformerats.

Tabell 3.8 visar utvecklingen 2015–2019 för de olika ersättningarna och andelen de utgjorde av utgifterna 2019.

Tabell 3.8 Utbetalda ersättningar för flyktingmottagande

Milljoner kronor

	2015	2016	2017	2018	2019	Andel av utgifter 2019
Schablonersättning	3 418	4 913	7 401	8 400	6 309	53 %
Initialt ekonomiskt bistånd	191	256	309	182	114	1 %
Ensamkommande barn och unga	4 380	6 062	6 487	6 605	4 241	36 %
Prestationsbaserad ersättning	405	73	1			
Hyreskostnader	2	3	28	34	42	<1 %
Resor vid vidarebosättning				36	67	1 %
Grundersättning	63	64	65	66	67	1 %
Ekonomiskt bistånd m.m.	107	148	202	192	211	2 %
Särskilda kostnader	100	126	140	110	200	2 %
Stöd och service, hälso- och sjukvård	234	287	433	462	573	5 %
Sfi för anläggningsboende	8	12	21			
Beredskap och mottagningskapacitet	60	70	80	80	60	1 %
Summa	8 967	12 013	15 167	16 167	11 884	100 %

Källa: Ekonomistyrningsverket (ESV), Hermes.

Lägre utgifter för schablonersättning för mottagandet av nyanlända

Schablonersättningen för mottagandet av nyanlända betalas ut till kommuner med ett fastställt belopp per mottagen person och betalas ut i omgångar under två år. Ersättningen avser kostnader för mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, introduktionsinsatser inom skola och förskola, sfi, utbildning inom komvux som särskilt anpassats för nyanlända med anledning av utbildningsplikten, samhällsorientering, tolkning och kommunala insatser för att underlätta etablering.

Schablonbeloppet höjdes 2019, dels utifrån förändringar i prisbasbeloppet, dels utifrån nya antaganden om hur många nyanlända som omfattas av utbildningsplikt.

Det minskade antalet kommunmottagna från 2017 och framåt har inneburit att utgifterna för schablonersättningen har minskat med 2 091 miljoner kronor (25 procent) 2019 jämfört med 2018. Utgiftsminskningen dämpades något av höjningen av schablonbeloppet. Schablonersättningen utgjorde fortsatt lite mer än hälften (53 procent) av utgifterna på anslaget.

Minskade utgifter för ersättningar för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Utgifterna för ersättningar för mottagandet av ensamkommande barn och unga minskade med 2 365 miljoner kronor (36 procent) under 2019 jämfört med 2018, vilket var den första minskningen sedan 2006. Ersättningarna har minskat som andel av anslaget sedan 2017 och utgjorde 36 procent 2019.

Även om det var färre ensamkommande barn och unga som beviljades uppehållstillstånd och blev kommunmottagna 2019 jämfört med 2018 påverkas utgifterna fortfarande av det höga mottagandet under tidigare år. Samtidigt har andelen bland ensamkommande barn och unga som är över 18 år ökat. Den genomsnittliga ersättningen kommunerna får är lägre för unga över 18 år än för barn under 18 år. Det innebär att utgifterna minskade under 2019 även om antalet som kommunerna har rätt till ersättning för inte förändrades i samma utsträckning.

Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga, som i huvudsak baseras på schablonbelopp, infördes 2017. Förändringen påverkade utgifterna framför allt 2018 då ca 1 000 miljoner kronor betalades ut enligt det gamla ersättningssystemet. Under 2019 minskade utbetalningarna enligt det gamla ersättningssystemet till 3 miljoner kronor.

Ökning av kostnader för övriga ersättningar till kommuner och regioner

Övriga ersättningar utgjorde sammanlagt en tiondel (11 procent) av utgifterna under 2019, vilket var en ökning jämfört med 2018 (7 procent). Utgifterna ökade med totalt 172 miljoner kronor (15 procent) under året. Störst var ökningen för ersättningar för stöd och service samt hälso- och sjukvård som ökade med 111 miljoner kronor (24 procent) under 2019. Ökningen var en följd av att kommuner och regioner i större utsträckning ansökte om ersättning för kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken och varaktig vård.

Ersättning för vissa särskilda kostnader avser bland annat ersättning för kostnader i samband med mottagandet av vidarebosatta flyktingar och för insatser till personer med särskilda behov. Utgifter om 200 miljoner kronor beslutades under 2019, vilket var 90 miljoner kronor (82 procent) mer än under 2018. Ersättning för initiala kostnader för mottagandet av vidarebosatta flyktingar utgjorde 15 miljoner kronor. Söktrycket var fortsatt högt och ansökningar om 92 miljoner kronor avslogs på grund av medelsbrist.

Minskade utgifter för lån till hemutrustning

Verksamhet och insatser för hemutrustningslån enligt förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar finansieras via anslaget 1:3 *Hemutrustningslån*. Syftet med hemutrustningslånen är att nyanlända ska få möjlighet att utrusta och möblera sin bostad när de blir mottagna i en kommun.

Tabell 3.9 visar antal beviljade lån, utbetalat belopp, antal personer som har beviljats lån samt antal efterskänkta lån 2015–2019. Antalet lån och antalet personer skiljer sig åt eftersom ansökan om hemutrustningslån görs gemensamt per hushåll.

Utgifterna för hemutrustningslån fortsatte att minska under 2019. Totalt betalades 75 miljoner kronor ut i hemutrustningslån till 4 543 låntagare, vilket var 63 miljoner kronor (46 procent) lägre jämfört med 2018. Antalet beviljade lån minskade med 4 183 lån (48 procent) jämfört med 2018. Minskningen beror på att färre nyanlända togs emot i kommunerna 2019 jämfört med 2018. Lån till hemutrustning för en omöblerad bostad utgjorde även 2019 en stor majoritet av lånen (85 procent).

Tabell 3.9 Beviljade hemutrustningslån

	2015	2016	2017	2018	2019
Antal beviljade lån	12 708	14 275	15 981	8 726	4 543
varav för möblerad bostad	1 584	2 171	3 607	1 395	701
varav för omöblerad bostad	11 124	12 104	12 374	7 331	3 842
Utbetalat belopp, miljoner kr	197	208	228	139	75
Antal personer som beviljats lån	16 063	17 798	20 830	12 027	6 020
varav kvinnor	5 929	6 281	7 847	5 224	2 819

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Utestående fordran för hemutrustningslånen uppgick den 31 december 2019 till 1 309 miljoner kronor. Fordran fördelades på totalt 85 000 låntagare. Det inbetalade skuldbeloppet inklusive räntor var 222 miljoner kronor 2019, vilket var en ökning med 3 miljoner kronor (2 procent) jämfört med 2018. Detta beror främst på att fler lån förfallit till betalning.

Under 2019 efterskänktes 28 miljoner kronor på 1 175 lån för 1 717 låntagare, vilket var lägre både vad gäller antal och belopp jämfört med 2018. Fler än hälften av dem som fick lån efterskänkta under 2019 var i åldern 50–79 år och saknade inkomst. Övriga orsaker till efterskänkning var främst sjukdom, funktionsnedsättning eller dödsfall. Det är ingen nämnvärd skillnad i antalet kvinnor och män som har fått sina lån efterskänkta under året.

Handläggningstiden efter att ansökan har inkommit till Centrala studiestödsnämnden var sju dagar under 2019. Den totala handläggningstiden inklusive hantering hos kontaktpersonerna ökade något jämfört med 2018 och uppgick till tre veckor (22 dagar) 2019.

Små förändringar avseende auktorisation av tolkar och översättare

Tillgången på tolkar har särskild betydelse för nyanlända och deras möjligheter till etablering och delaktighet. Kammarkollegiet ansvarar för auktorisation av tolkar och översättare. Det totala antalet auktorisationer ökade något under 2019 jämfört med föregående år, från 1 137 till 1 148. Av de auktoriserade tolkarna var andelen kvinnor 67 procent, vilket är oförändrat sedan 2018. Av de auktoriserade tolkarna hade 39 procent specialistkompetens antingen som rättstolk eller som sjukvårdstolk. Andelen kvinnor av de auktoriserade tolkarna med specialistkompetens var 70 procent. Under 2019 fanns det 459 auktoriserade översättare, en minskning med elva personer från 2018.

Kammarkollegiet bedömer att efterfrågan på tolkar fortsatt antas vara störst i arabiska, dari, persiska, somaliska och tigriska. De auktoriserade tolkarna i dessa språk utgjorde 23 procent av det totala antalet.

3.4 Analys och slutsatser

Fortsatta utmaningar inom integration och etablering

I flera internationella mätningar av integration och etablering under senare år, exempelvis från OECD, står sig Sverige väl. Stora insatser görs inom såväl ordinarie strukturer under det offentligas ansvar som inom det civila samhället och andra delar av samhället. Trots vidtagna åtgärder inom en mängd politikområden finns fortsatt stora skillnader över tid i livsvillkor mellan utomeuropeiskt födda och befolkningen i övrigt, inte minst vad gäller arbetslöshet, inkomster och förutsättningar inom skola och utbildning. De insatser som har genomförts inom utgiftsområdets verksamheter under 2019 bedöms tillsammans med insatser inom andra politikområden ha bidragit till det integrationspolitiska målet om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, men målet är långt ifrån uppnått.

Utbildning avgörande för etablering på arbetsmarknaden och delaktighet i samhällslivet

Förutsättningarna för goda kunskapsresultat i grundskolan kan stärkas genom ökat deltagande i förskola, särskilt för barn som har annat modersmål än svenska. Antalet nyanlända elever inom grundskolan är fortfarande stort. Elever som börjar i grundskolan efter ordinarie skolstartsålder har generellt sett större utmaningar att uppnå godkända kunskapsresultat och behörighet till gymnasieskolans nationella program. Slutförd gymnasieutbildning är en viktig förutsättning för etablering på arbetsmarknaden och möjligheten till egen försörjning, men för nyanlända elever som kommer in sent i utbildningssystemet finns utmaningar och många avslutar gymnasieskolan utan att ha uppnått kraven för gymnasieexamen. Bland elever med utländsk bakgrund var det 2019 enbart 50 procent som lämnade skolan med gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad utbildning.

Genom den kommunala vuxenutbildningen (komvux) finns möjlighet att komplettera eller bygga vidare på sin utbildning och få en gymnasieexamen. Andelen utrikes födda inom vuxenutbildningen har ökat under den senaste tioårsperioden (se diagram 3.5). En större andel av de studerande behöver läsa motsvarande en hel gymnasieutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen och vuxenutbildningen har därmed inte längre enbart en funktion för kompletterande studier. Utbildningen behöver i högre utsträckning anpassas utifrån olika individers behov för att öka progression och genomströmning. Det kan t.ex. handla om tillgången till modersmålsstöd, specialpedagogiskt stöd, elevhälsa samt studie- och yrkesvägledning.

Övergångar mellan olika delar i utbildningssystemet medför dock risk för studieavbrott. Exempelvis är det vanligt med studieavbrott i samband med övergång från språkinträdning och nationellt program i gymnasieskolan till vuxenutbildning.

Motivationshöjande insatser, särskilt stöd och information om framtidsutsikter kan bidra till bättre genomströmning i utbildningssystemet. Studie- och yrkesvägledningen är särskilt betydelsefull för nyanlända elever inom hela utbildningssystemet, eftersom de ofta saknar kunskap om utbildningsalternativ och arbetsmarknadens kompetenskrav. Både Utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning och Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar har lämnat förslag på hur vägledningen kan stärkas (SOU 2019:4 Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle respektive SOU 2018:11 Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar). Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Kunskaper i svenska språket är en nyckel för nyanländas etablering. Språkkunskaper är viktiga både för att klara utbildning och arbete och för att ta del av information om det svenska samhället. Därför måste den utbildning i svenska som erbjuds inom sfi vara av god kvalitet så att fler kan lära sig svenska snabbare. Utredningen Stärkt

kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA, dir. 2019:65) har uppdrag som bl.a. rör huvudmännens styrning och ledning. Utredningen redovisar sitt betänkande senast den 30 november 2020.

Insatser under asyltiden fortsatt viktiga

Antalet personer som söker asyl i Sverige har minskat under flera år. Även om väntetiderna i asylsystemet har minskat under 2019 är det fortfarande många som behöver vänta länge på beslut om uppehållstillstånd och att tas emot för bosättning i en kommun. Insatser under asyltiden är angeläget för att undvika passivisering, underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och för att främja etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Genom att asylsökande som får stanna i Sverige får möjlighet att ta del av svenskundervisning och samhällsinformation redan under asyltiden kan deras inträde på arbetsmarknaden och delaktighet i samhällslivet påskyndas och underlättas. Det är även angeläget att både kvinnor och män i målgruppen kan nås och tidigt ta del av information om samhället. Det är viktigt för att få kännedom om sina rättigheter och skyldigheter, inte minst gällande jämställdhet och barns rättigheter. Statsbidraget till verksamheter för asylsökande m.fl. bedöms ha bidragit till detta och till att det finns en god geografisk spridning av verksamheter. Länsstyrelserna har en viktig roll i att samordna och följa upp insatserna och arbetar aktivt för att säkerställa ett jämställdhetsperspektiv i de insatser som bedrivs.

Lokala insatser behövs för att underlätta etableringen i samhället

Kommuners och organisationers verksamhet med flyktingguider och familjekontakter utgör ett viktigt komplement till statliga insatser för nyanlända och ska syfta till att underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinläring eller ge socialt stöd till ensamkommande barn. Insatserna kan även stärka individernas förutsättningar att delta i Arbetsförmedlingens etableringsinsatser, sfi och samhällsorientering. En ökande andel av dem som tas emot i kommunerna har beviljats uppehållstillstånd som anhöriga eller är vidarebosatta via UNHCR och har inte tillbringat någon tid i Migrationsverkets mottagningssystem innan beviljat uppehållstillstånd. Dessa personer, varav majoriteten är kvinnor, har därmed inte haft möjlighet att delta i tidiga insatser som asylsökande och kan därmed antas ha ett större behov av denna typ av insatser för att underlätta etablering i samhället.

Utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden behöver stärkas

Utomeuropeiskt födda kvinnor har i genomsnitt högre arbetslöshet, lägre sysselsättningsgrad och lägre arbetskraftsdeltagande jämfört med såväl utrikes födda män som inrikes födda kvinnor och män. Det är särskilt viktigt att utrikes födda kvinnor med kort utbildning tar del av etableringsinsatser och utbildning inom bl.a. vuxenutbildningen. Bland de som etablerat sig på arbetsmarknaden har många en svag ställning genom olika former av tidsbegränsade anställningar och därmed en osäker situation.

Etableringen i arbets- och samhällslivet tenderar att särskilt försenas för utrikes födda kvinnor som under längre perioder är föräldralediga. Även om nyanländas etablering på arbetsmarknaden successivt har förbättrats sedan etableringsreformen infördes 2010 är skillnaderna i resultat mellan könen betydande, i synnerhet de första tio åren efter mottagandet. Nyanlända kvinnor deltar även i lägre utsträckning än män i etableringsinsatser och påbörjar insatserna senare, avbryter eller uteblir oftare på grund av föräldraledighet, ohälsa eller av okänd orsak.

Samhällsorientering är en viktig insats för nyanländas förutsättningar till snabb etablering i arbets- och samhällslivet, inte minst för kvinnor. Parallellt med en positiv utveckling avseende en ökad andel kvinnor bland deltagarna i samhällsorientering innebär ett lägre antal deltagare stora utmaningar för kommunernas möjlighet att

upprätthålla kvalitet och flexibilitet, bl.a. vad gäller språk. Vikten av samverkan mellan kommuner och mellan kommuner och Arbetsförmedlingen är tydlig. Samverkan är även avgörande för att bibehålla kvalitet och likvärdighet när samhällsorienteringen utökats från 60 till 100 timmar. Utvecklingen av samhällsorienteringen, i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan regeringen och Centerpartiet och Liberalerna, och det uppdrag som getts till länsstyrelserna kan bidra till att stärka utrikes födda kvinnors etablering, bl.a. genom att mer fokus läggs på jämställdhet, barns rättigheter och mänskliga rättigheter. Även möjligheten att via informationsverige.se tillgängliggöra verktyg, informationsmaterial och stöd till utbildare kan bidra till en positiv utveckling.

Nya förutsättningar för kommunernas mottagande av nyanlända och ensamkommande barn och unga

Under 2019 minskade antalet personer som beviljades uppehållstillstånd av skyddsskäl i Sverige och färre nyanlända togs därmed emot i landets kommuner. Prognosen för 2020–2023 visar ett fortsatt minskat mottagande. Även minskat mottagande ställer stora krav på förändring, anpassning och samverkan kommuner emellan, och innebär särskilt för mindre kommuner utmaningar att upprätthålla kapacitet för att möta variationen av behov hos de nyanlända. Samtidigt förändras också sammansättningen av gruppen. Andelen personer som vistats i landet i väntan på beslut om uppehållstillstånd minskar vilket ställer andra krav på stöd och insatser från kommunerna för de personer som beviljats uppehållstillstånd. Idag har i princip samtliga kommuner ett mottagande av kvotflyktingar. Kvotflyktingar utgör en allt större andel av de som kommunplaceras, och många i denna grupp har s.k. särskilda behov.

Även om antalet ensamkommande barn och unga som ansöker om asyl och beviljas uppehållstillstånd är betydligt färre än tidigare så påverkas kommunernas verksamhet i hög grad fortfarande av det stora antalet ensamkommande barn och unga som ansökte om asyl 2015 och de tidigare långa handläggningstiderna i asylprocessen. Handläggningstiderna i asylprocessen och åldersuppskrivningarna har bl.a. inneburit att många ensamkommande barn och unga blivit 18 år innan de fått sina beslut om uppehållstillstånd. Under 2019 beviljades även många unga uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå enligt den nya möjligheten till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga. Mottagandet av ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd är ett långsiktigt åtagande för kommunerna och ska utgå ifrån en individuell bedömning av barnets eller den unges behov av boende, omsorg och vård. Det nya ersättningsystemet för mottagandet av ensamkommande barn och unga har delvis skapat nya förutsättningar för kommunerna i detta arbete.

3.5 Politikens inriktning

Människor som startar på nytt i Sverige ska få så bra förutsättningar som möjligt för att etablera sig och bidra till vår gemensamma välfärd. Arbetet för integration och nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet är en grundläggande del av regeringens målsättning om ett samhälle som håller ihop och ger lika förutsättningar för alla. Mycket pekar på att den pågående pandemin medför försämrade förutsättningar för integration och etablering. Utrikes födda har i högre grad olika former av tidsbegränsade anställningar och arbetar till stor del i branscher som påverkats negativt under våren 2020. Med svagare förankring på arbetsmarknaden minskar möjligheterna till egen försörjning och en varaktig bostad, vilket i sin tur påverkar barns och ungas uppväxtvillkor och framtidsutsikter.

Tidigare erfarenheter av ekonomiska kriser pekar på stora risker för att grupper som har en svag ställning på arbetsmarknaden fastnar i långtidsarbetslöshet eller lämnar

arbetskraften. Denna risk gäller inte minst utrikes födda kvinnor med kort utbildning och unga som saknar fullföljd gymnasieutbildning. Regeringen har under 2020 vidtagit kraftfulla tillfälliga åtgärder för att minska de negativa effekterna av krisen på jobb och företag, och i denna budgetproposition föreslås ytterligare satsningar för att underlätta för personer att stanna kvar eller snabbt komma tillbaka in på arbetsmarknaden. (se bl.a. utg.omr. 14 avsnitt 4.4 och 4.6).

Mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn och unga stärks

Kommunerna har en avgörande roll i att tillförsäkra nyanlända och ensamkommande barn och unga ett gott mottagande. Förutsättningarna för kommuner och andra aktörer behöver stärkas och deras arbete med mottagande av nyanlända och ensamkommande barn och unga behöver utvecklas ytterligare. Regeringen tillskjuter under 2021 medel till de kommuner som har haft ett relativt högt mottagande av nyanlända i förhållande till sin befolkning.

Staten har det ekonomiska ansvaret för flyktingmottagandet, men både stat och kommun har ansvar för insatser för nyanlända. Samverkan och förtroende mellan stat och kommun är avgörande för att mottagandet av nyanlända ska fungera och de människor som tas emot i Sverige ska ges goda förutsättningar för etablering. Det är viktigt att systemet för statlig ersättning till kommunerna för mottagandet är effektivt och träffsäkert.

Fortsatta insatser för att stärka situationen för utrikes födda kvinnor

För en feministisk regering är det självklart att kvinnor och män ska ha lika villkor och förutsättningar till delaktighet och etablering i arbets- och samhällslivet. Det behövs ett tydligt jämställdhetsperspektiv i alla etableringsåtgärder. Fortfarande tar det betydligt längre tid för utrikes födda kvinnor än utrikes födda män att etablera sig på arbetsmarknaden. Kvinnor tar ut föräldraledighet i högre utsträckning än män och detta mönster återspeglas även bland asylsökande och nyanlända. Det är därmed angeläget för kvinnors etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet att även föräldralediga nyanlända och utrikes födda får del av insatser som leder till etablering. Arbetskraftsdeltagande och sysselsättning bland utrikes födda kvinnor behöver öka för att nå såväl det integrationspolitiska målet om lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund som det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

För att ett demokratiskt samhälle ska fungera krävs att alla individer kan delta och agera utifrån demokratiska principer. Kunskap skapar förutsättningar för makt, delaktighet och inflytande. Alla nyanlända ska ha tillgång till relevant information om det svenska samhället inklusive grundläggande demokratiska principer om jämställdhet, mänskliga rättigheter och barns rättigheter, redan under asyltiden. Insatser på lokal nivå kan även bidra till att stärka arbetet med utrikes födda kvinnor som riskerar att falla ut ur arbetskraften eller redan befinner sig i en sådan situation. Regeringen föreslår därför utökade resurser till kommuner och civilsamhälle för en stärkt samhällsinformation för asylsökande m.fl. (s.k. TIA-medel). Regeringen föreslår även att Migrationsverket bygger ut den information om bl.a. rättigheter och skyldigheter som erbjuds asylsökande, se vidare utgiftsområde 8 avsnitt 2.5.

Genom webbplatsen informationsverige.se kan olika aktörer få tillgång till utbildningsmaterial, stöd till utbildare samt annan information, översatt till tio språk. För att säkerställa kvalitet och fortsatt utveckling avseende samhällsorienteringen för nyanlända och anhöriga föreslår regeringen att permanenta medel avsätts för en stabil förvaltning av webbplatsen informationsverige.se.

Nyanlända elever och studerande ska ges goda framtidsutsikter

Förskolan förbättrar förutsättningarna i skolan för barn med socioekonomiskt svag bakgrund, migrationsbakgrund eller med annat modersmål än svenska. Utredningen Fler barn i förskola för bättre språkutveckling i svenska (dir. 2019:71) ska lämna sitt slutbetänkande hösten 2020.

Antalet barn och unga som kommer nya till svensk skola har minskat men fortfarande är andelen elever som har varit folkbokförda i Sverige i fyra år eller kortare hög och ojämnt fördelad mellan skolor. Det finns utmaningar i att ge alla elever det stöd de behöver för att kunna uppnå godkända kunskapsresultat (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.3.4). Alla barn och unga ska ha bra framtidsutsikter och det är därför viktigt att boendesegregation och skolsegregation inte får konsekvenser för integrationen i samhället. Utredningen om en mer likvärdig skola (U 2018:05) lämnade sitt betänkande i april 2020 och regeringen inväntar remissinstansernas svar (SOU 2020:28).

Den pågående pandemin påverkar elevers förutsättningar på flera sätt. Sammantaget finns risk för sämre kunskapsresultat och fördröjd etablering på arbetsmarknaden. Skolverket har i uppdrag att följa upp och utvärdera pandemins effekter för skolväsendet. Det är angeläget att följa konsekvenserna även på längre sikt.

För många nyanlända med kort tidigare utbildning kan vuxenutbildningen vara en väg till etablering på arbetsmarknaden, egen försörjning och delaktighet i samhället. Det är angeläget att fler av de nyanlända inom Arbetsförmedlingens etableringsprogram som bedöms omfattas av utbildningsplikt tar del av reguljära studier utöver sfi (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 4.3.3 och 4.4). Rätt stöd inom vuxenutbildningen kan möjliggöra att fler påbörjar studier och korta tiden till etablering på arbetsmarknaden. Även Arbetsförmedlingens fortsatta arbete med införandet av ett s.k. intensivår förväntas bidra till snabbare etablering (se utg.omr. 14 avsnitt 4.6). Vidare ska en särskild utredare utreda och föreslå hur en ersättning, en s.k. sfi-peng, till utbildningsanordnare, baserad på uppnådda språkresultat, kan utformas för att stimulera och ge utbildningsanordnare stärkta incitament att verka för en större måluppfyllelse för eleverna. Detta så att resultaten och genomströmningen i sfi förbättras (se utg.omr. 16 avsnitt 4.5).

Åtgärder behövs för minskad trångboddhet

Människors boendesituation påverkar livsförutsättningar, uppväxtvillkor och förutsättningar för integration och etablering. Många nyanlända är hänvisade till korttidskontrakt, andrahandskontrakt eller att bo som inneboende, inte sällan i områden med socioekonomiska utmaningar. Trångboddhet, en otrygg boendesituation eller upprepade flyttar får konsekvenser för arbetsmarknadsetablering och skolgång, och innebär sämre uppväxtvillkor för barn. Utredningen En socialt hållbar bostadsförsörjning (dir. 2020:53), som lämnar sitt slutbetänkande i november 2021, är därmed angelägen. Boendesituationen för nyanlända och andra med svag förankring på bostadsmarknaden behöver lösas genom mer effektiva åtgärder. En viktig grundläggande förutsättning är bättre kunskap om hur trångboddheten ser ut. Skatteverket tillförs medel för att utreda omfattningen av felaktig folkbokföring (se utg.omr. 3 avsnitt 2.7.2). Regeringen avser ge Boverket i uppdrag bl.a. att se över hinder för fastighetsägares möjlighet att påverka ett områdes trygghet och säkerhet (BID-verksamheter) (se utg.omr. 18 avsnitt 3.5).

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Etableringsåtgärder

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

2019	Utfall	227 627	Anslagssparande	803
2020	Anslag	156 430 ¹	Utgiftsprognos	154 830
2021	Förslag	172 030		
2022	Beräknat	112 030		
2023	Beräknat	72 030		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att främja etablering i arbets- och samhällslivet samt för statsbidrag till kommuner för detta ändamål. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Regeringens överväganden

Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	156 430	156 430	156 430
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	15 600	-44 400	-84 400
varav BP21	60 000		
- Tidiga insatser	60 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	172 030	112 030	72 030

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår, i enlighet med vad som framgår i avsnitt 3.5, en förstärkning av samhällsinformation m.m. inom tidiga insatser för asylsökande m.fl. Det innebär att 60 000 000 kronor tillförs anslaget 1:1 *Etableringsåtgärder* för detta ändamål 2021.

Regeringen föreslår att 172 030 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Etableringsåtgärder* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 112 030 000 kronor respektive 72 030 000 kronor.

3.6.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

2019	Utfall	11 883 540	Anslagssparande	1 212 735
2020	Anslag	8 502 572 ¹	Utgiftsprognos	7 537 517
2021	Förslag	6 194 640		
2022	Beräknat	5 776 891		
2023	Beräknat	5 850 747		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner för utgifter i samband med mottagandet av nyanlända invandrare. Anslaget får även användas för utgifter för uttagning av personer som ska vidarebosättas, för resor för dessa personer vid vidarebosättning, samt för statsbidrag till internationella organisationer för arbete med vidarebosättning till Sverige.

Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

Regeringens överväganden

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	8 502 572	8 502 572	8 502 572
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	233 679	-383 471	-285 471
varav BP21	422 000	331 000	429 000
- Effekt av tillskott till migrationsdomstolarna	222 000	331 000	428 000
- Pensionsgruppens överenskommelse: justerade åldersgränser			1 000
- Bidrag till kommuner med högt flyktingmottagande	200 000		
Makroekonomisk utveckling	495 035	540 991	523 997
Volymer	-3 036 646	-2 883 201	-2 890 351
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 194 640	5 776 891	5 850 747

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna på anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* beräknas under 2020 bli ca 965 miljoner kronor lägre än vad som anvisats i statsbudgeten för 2020. Antalet kommunmottagna beräknas bli lägre än vad som antogs i prognosen som låg till grund för statsbudgeten, vilket bidrar till lägre utgifter.

Regeringen föreslår att anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* ökas med 200 miljoner kronor 2021 i syfte att stärka förutsättningarna för kommuner som har

haft ett relativt högt mottagande av nyanlända i förhållande till sin befolkning. Vidare föreslås att anslaget ökas med 222 miljoner kronor 2021, 331 miljoner kronor 2022 och 428 miljoner kronor 2023 som effekt av tillskott till migrationsdomstolarna (se utg.omr. 8 avsnitt 2.5). Ökningen av kostnaden för 2023 hänför sig till Pensionsgruppens överenskommelse om justerade åldersgränser i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem, se utgiftsområde 11 avsnitt 3.7.1.

Regeringen föreslår att 6 194 640 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktmottagande* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 5 776 891 000 kronor respektive 5 850 747 000 kronor.

3.6.3 1:3 Hemustrustningslån

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:3 Hemustrustningslån

Tusental kronor

2019	Utfall	75 434	Anslagssparande	90 429
2020	Anslag	126 585 ¹	Utgiftsprognos	52 712
2021	Förslag	171 613		
2022	Beräknat	177 771		
2023	Beräknat	177 771		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till nyanlända invandrare för inköp av hemustrustning.

Regeringens överväganden

Tabell 3.15 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:3 Hemustrustningslån

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	126 585	126 585	126 585
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	45 028	51 186	51 186
varav BP21	-10 000	-10 000	-10 000
- Insatser mot rasism	-10 000	-10 000	-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	171 613	177 771	177 771

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för hemustrustningslån påverkas främst av antalet nyanlända som tas emot i en kommun och i vilken utsträckning de väljer att ansöka om respektive beviljas lån. Utgifterna på anslaget 1:3 *Hemustrustningslån* beräknas under 2020 bli ca 74 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i statsbudgeten för 2020, vilket beror på att antalet kommunmottagna har blivit färre än beräknat.

Regeringen föreslår att anslaget 1:3 *Hemustrustningslån* minskas med 10 miljoner kronor per år 2021–2023 för att finansiera insatser i arbetet mot rasism (se avsnitt 4.5).

Regeringen föreslår att 171 613 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Hemustrustningslån* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 177 771 000 kronor respektive 177 771 000 kronor.

4 Diskriminering

4.1 Mål för området

Målet för regeringens politik mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Regeringens strategiska arbete för att förebygga och motverka diskriminering och rasism m.m. och för att stärka hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter bidrar till att målet uppnås. Regeringens arbete ska även bidra till att Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling genomförs och att flera av målen i agendan uppfylls. Det gäller bl.a. agendans mål 5 om att uppnå jämställdhet, mål 10 ett jämlikt samhälle samt mål 16 fredliga och inkluderande samhällen m.m.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet mot diskriminering och diskriminerande strukturer förutsätter en rad olika åtgärder på olika nivåer. Det är ett långsiktigt och komplext förändringsarbete och omfattar många samhällsområden.

De centrala bedömningsgrunder som används i resultatredovisningen har tydliggjorts i förhållande till tidigare redovisningar. Bedömningsgrunderna baseras i huvudsak på redovisningar från berörda myndigheter och underlag från antidiskrimineringsbyråerna.

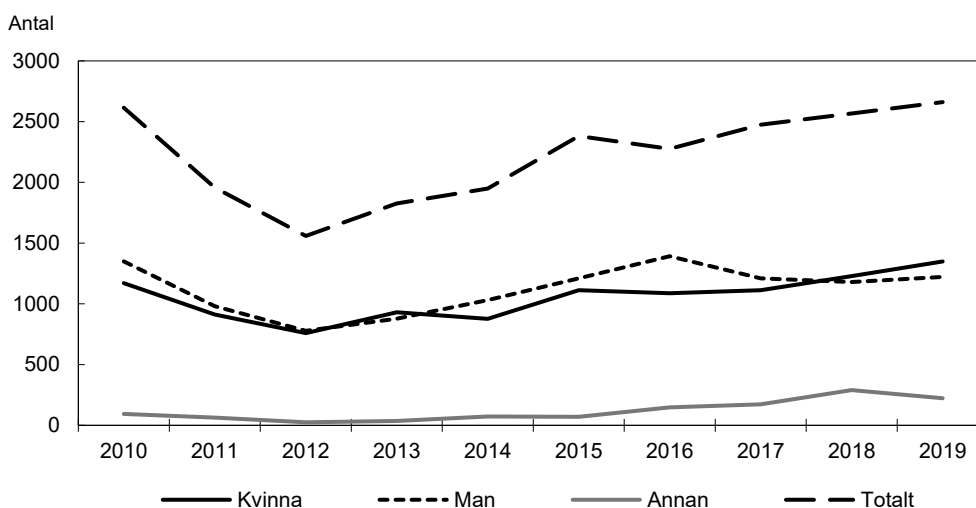
Följande resultatindikator och bedömningsgrunder används för att redovisa resultat:

- anmälningar och uppgifter om förekomsten av diskriminering
- rapporter och redovisningar från Diskrimineringsombudsmannen (DO) och andra berörda myndigheter, bl.a. inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.3 Resultatredovisning

En effektiv och heltäckande lagstiftning

Diskrimineringslagen (2008:567) är ett verktyg för att motverka diskriminering i samhället. I syfte att säkerställa en effektiv och heltäckande lagstiftning mot diskriminering har regeringen tillsatt en utredning om en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen (dir. 2018:99). Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2020.

Diagram 4.1 Inkomna anmälningar om diskriminering till Diskrimineringsombudsmannen

Anmärkning: Med Annan avses annan könstillhörighet eller ej definierad könstillhörighet.

Källa: Diskrimineringsombudsmannens årsredovisningar 2010–2019.

Antalet anmälningar till DO har ökat något jämfört med tidigare år. Mönstret från tidigare år med flest antal anmälningar inom områdena arbetsliv, utbildning samt varor och tjänster kvarstår. Könsfördelningen mellan kvinnor och män är fortsatt jämn bland anmälarna.

Tabell 4.1 Anmälningar till DO per diskrimineringsgrund samt missgynnande i samband med föräldraledighet 2017–2019

Antal	2017	2018	2019
Anmälningar per grund			
Etnisk tillhörighet	710	734	735
Funktionsnedsättning	749	740	804
Kön	350	386	401
Könsöverskridande identitet eller uttryck	59	68	53
Religion eller annan trosuppfattning	218	146	187
Sexuell läggning	67	80	61
Ålder	274	305	304
Missgynnande i samband med föräldraledighet	83	85	84
Totalt*	2 510	2 544	2 629

*Totalsiffran motsvarar inte det unika antalet anmälningar, då en anmälan kan innehålla flera eller ingen anmälningssgrund.

Källa: Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2019.

I likhet med tidigare år har flest anmälningar rört diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet. Anmälningarna som rör funktionsnedsättning har ökat sedan bristande tillgänglighet infördes som en form av diskriminering den 1 januari 2015 (se vidare under utg.omr. 9 avsnitt 5). Även diskriminering som har samband med kön eller ålder förekommer i större omfattning i jämförelse med de andra diskrimineringsgrunderna könsöverskridande identitet eller uttryck, religion eller annan trosuppfattning samt sexuell läggning. Det är vidare enligt DO inte ovanligt att anmälare upplever diskriminering som har samband med fler än en diskrimineringsgrund till exempel när det gäller grunderna religion eller annan trosuppfattning och etnisk tillhörighet.

Sammanlagt inkom 1313 ärenden till antidiskrimineringsbyråerna med statligt stöd under 2018. Även här har de flesta ärendena rört diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning. Av de 1313 inkomna ärendena till antidiskrimineringsbyråerna 2018 var 892 rådgivningsärenden och 421 insatsärenden. Under 2019 beslutade DO i 5 fall att väcka talan i domstol, jämfört med 4 fall 2018 och 10 fall 2017. Under 2019 har 5 domar meddelats. DO har fått bifall i tre domar, i en dom har talan ogillats och en dom avser en stadfäst förlikning som ingåtts efter att svaranden har medgett talan.

Efterlevnad av och kunskap om förebyggande arbete mot diskriminering

DO har granskat hur nästan 500 arbetsgivare inom bygg- och anläggningsbranschen, it-branschen samt hotell- och restaurangbranschen har arbetat för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Granskningen visade att det fanns brister. Upp till 80 procent av de granskade arbetsgivarna hade brister avseende riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier.

DO har inlett en uppföljning av en tidigare granskning av kommuner och regioners arbete för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Av DO:s årsredovisning framgår att av de 282 kommuner och regioner som inte blev godkända vid förra granskningen har hittills ca 40 procent visat på fortsatta brister.

DO:s tillsynsarbete visar att många arbetsgivare har fortsatt bristande kunskap om diskrimineringslagens krav. Olika kunskapshöjande insatser har därför genomförts av DO bl.a. på sociala medier och myndighetens hemsida. DO har vidare identifierat och utbildat olika nyckelaktörer i syfte att de ska vara pådrivande i arbetet med aktiva åtgärder. DO har tillsammans med Arbetsmiljöverket (AV) genomfört ett regeringsuppdrag om särskilda informationsinsatser (A2019/01324/MRB, A2019/01325/MRB) och bl.a. utvecklat och gjort den gemensamma digitala plattformen som myndigheterna har mer användarvänlig. Vidare har myndigheterna genomfört två större informationskampanjer riktade till arbetsgivare (se även utg.omr. 14 avsnitt 5). Under 2019 genomförde DO möten med företrädare för civila samhället för att stärka organisationerna i att kunna driva på arbetet med aktiva åtgärder. Myndighetens bedömning är att det finns brister i arbetsgivares efterlevnad av bestämmelserna i diskrimineringslagen men att vidtagna kunskapsåtgärder har lett till att ett stort antal aktörer har fått information om lagstiftningen och vad den innebär.

Ett samlat grepp mot rasism och liknande former av fientlighet

Regeringens arbete mot rasism och hatbrott i enlighet med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK) bidrar till att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget drygt 31 miljoner kronor under 2019 för åtgärder inom ramen för planen.

Förbättrad samordning och uppföljning ger stöd till myndigheter

Forum för levande historia fick ett fortsatt uppdrag att samordna och följa upp arbetet med den nationella planen (A2019/02320/MRB). Av myndighetens redovisning (A2020/00794/MRB) framgår att planen har gett legitimitet, sammanhang och riktning för involverade myndigheters arbete och bidragit till att frågan om rasism är på dagordningen. Planen har även fungerat som en plattform för spridning av ny kunskap, gett nya kontakter och samverkansytor för myndigheter. Myndigheterna påpekar samtidigt att deras arbete behöver vara långsiktigt eftersom det tar tid att

förankra det i den egna verksamheten och att bli involverad i andra organisationer genom till exempel fortbildningsinsatser.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har slutredovisat arbetet med att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism (A2020/00345/MRB). Inom ramen för uppdraget har en modell för lägesbilder och analyser tagits fram som underlättar regional samordning av bl.a. arbetet mot våldsbejakande extremism. Resultatet av övrigt arbete mot våldsbejakande extremism redovisas under utgiftsområde 4 avsnitt 2.5.

Utbildning ger relevant kunskap och verktyg i arbetet

Av Forum för levande historias redovisning av arbetet med utbildningsinsatser om rasism i historien och i dag (A2020/00338/MRB) framgår att mellan 80 och 100 procent av den skolpersonal respektive övriga yrkesgrupper som har deltagit i utbildningarna anser att dessa är relevanta för yrkesrollen och att de fått ökade kunskaper, metoder och verktyg för sitt arbete. Deltagarna efterfrågar däremot fortfarande mer handfasta verktyg för hur man kan arbeta för att motverka rasism i den yrkesspecifika rollen. Myndigheten har därför påbörjat ett arbete med att utveckla verksamhetsanpassade utbildningar. Av myndighetens tidigare redovisning av uppdraget (A2019/00742/MRB) har framgått att grupper utsatta för rasism och liknande former av fientlighet har ett lägre förtroende för offentliga institutioner. Forum för levande historia har mot bakgrund av detta påbörjat ett arbete med fokus på hur myndigheter kan kvalitetssäkra sitt bemötande genom arbete mot rasism, bl.a. genom att ta fram en webbaserad fortbildning.

Resultatet av insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer som en del i arbetet mot hbtq-fobi framgår under rubriken Ett fortsatt arbete för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

Myndigheten för stöd till trossamfund tog under 2019 fram en modell för framtagande av riskanalyser och säkerhetshöjande åtgärder som testas av församlingar i flertalet kommuner (A2020/00369/MRB). Arbetet genomfördes inom ramen för uppdraget att öka kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar och om aktörers utsatthet för islamofobi och hatbrott. Myndigheten konstaterar att relationerna mellan samverkande myndigheter och de muslimska församlingarna stärks genom arbetet och att detta skapar förutsättningar för nya arbetsformer och ett större ömsesidigt förtroende.

Länsstyrelsen i Stockholms län har mellan 2018 och mars 2020 distribuerat över 31 700 exemplar av boken *Antiziganismen i Sverige* till framförallt lärare i grundskolan årskurs 7–9 och gymnasieskolan (Ku2020/01102/CSM) i hela landet. Forum för levande historia har avslutat sitt arbete med att sprida utställningen *Vi är romer* som enligt myndigheten har bidragit till att öka kunskapen om romer och romers historia. Utställningen har också varit viktig för att öka romers kunskap om sin egen historia och inneburit ett lärande för institutionerna i att arbeta inkluderande (A2020/01132/MRB).

Regeringen har fortsatt arbetet med att sprida kunskap om antisemitism genom historien. Forum för levande historia har stärkt förutsättningarna för bland annat skolor att genomföra hågkomstresor och tagit fram ytterligare stödmaterial på myndighetens webbplats (Ku2018/01169/DISK). Svenska kommittén mot antisemitism har utbildat och genomfört hågkomstresor för skolor (Ku2018/00545/DISK). Resultatet av andra särskilda insatser mot antisemitism och av arbetet med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet redovisas under utgiftsområde 1 avsnitt 11.

Förstärkt förebyggande arbete på nätet

Statens medieråd har inom ramen för arbetet med No Hate Speech Movement bl.a. tagit fram nytt material riktat främst till lärare inom grund- och gymnasieskola för att öka medvetenheten om hur bilder och symboler kan befästa rasistiska idéer (A2020/00376/MRB). Pedagoger som känner till det material som har tagits fram inom ramen för kampanjen använder det i större utsträckning än tidigare. Samtidigt kvarstår utmaningen att nå ut med materialet till fler inom målgruppen.

Ett mer aktivt rättsväsende

Polismyndigheten har under året vidtagit flera åtgärder för att förebygga och bekämpa hatbrott. Bland annat har samtliga polisregioner genomfört samverkansmöten med representanter för grupper som är särskilt utsatta för hatbrott. Enligt Polismyndighetens bedömning har genomförda aktiviteter bidragit till ett ökat förtroende för polisens förmåga att hantera ärenden med ett misstänkt hatmotiv. Åklagarmyndigheten har arbetat för att stärka sin förmåga att hantera hot och kränkningar på internet, bl.a. hatbrott på sociala medier, och fortsatt att samverka med Polismyndigheten i frågor som rör hatbrott.

Ökat stöd och fördjupad dialog med det civila samhället

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) fördelade under 2019 ca 14 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Bidrag fördelades till 14 organisationer.

I november 2019 anordnades ett sakråd om arbetet mot rasism och hatbrott då ett tjugotal organisationer från det civila samhället lämnade förslag och synpunkter på hur arbetet kan tas vidare.

Ett fortsatt arbete för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer

Det långsiktiga och resultatnriktade arbetet i syfte att stärka hbtq-personers rättigheter utifrån regeringens hbtq-strategi bidrar till att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Arbetet inriktas på de olika fokusområdena i strategin:

- våld, diskriminering och andra kränkningar
- unga hbtq-personer
- hälsa, vård och sociala tjänster
- privat- och familjeliv
- kulturområdet
- det civila samhället.

För vissa av fokusområdena har strategiska myndigheter utsetts. I strategin betonas även behovet av kunskaps- och kompetensutveckling i samhället. De strategiska myndigheterna DO, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, MUCF, Statens kulturråd, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Statens skolverk som har i uppdrag att i sin verksamhet främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter är mycket viktiga aktörer i det pågående arbetet. Av myndigheternas årliga redovisningar framgår att deras arbete har lett till stärkt kunskap och att myndigheternas struktur för att integrera ett hbtq-perspektiv i verksamheten har tydliggjorts och planlagts. I juni 2020 beslutade regeringen om att även utse Polismyndigheten och Barnombudsmannen till hbtq-strategiska myndigheter. Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes drygt 17,3 miljoner kronor till insatser för att stärka hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter, vilka beskrivs i det följande.

Unga hbtq-personer

MUCF har under året haft fortsatt uppdrag att genomföra insatser för en mer inkluderande skolmiljö för unga hbtq-personer med fokus på grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan. En genomförd utvärdering av de insatser som vidtagits sedan arbetet påbörjades 2014 visar att utbildningsinsatserna har bidragit till ökad kvalitet på likabehandlingsarbetet på många skolor men att detta också förutsätter bra grundförutsättningar för förändring på skolorna, bl.a. vad gäller förankring hos ledning och möjligheten att avsätta långsiktiga resurser. MUCF har även i uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer, vilket hittills bl.a. har resulterat i att förutsättningarna för och behovet av mötesplatser för unga hbtq-personer i Sverige har identifierats (A2019/01404/MRB).

Barnombudsmannen fick i juni 2019 i uppdrag att inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och om intersexvariationer. Som ett första steg i uppdraget har myndigheten samlat in barns och ungas erfarenheter av den könsbeaktande vården. Barn och unga lyfte bl.a. fram kortare kötid och vikten av att få tillräckligt med information under utredningen som viktiga frågor. I februari 2020 genomförde Barnombudsmannen och Statens medicinsk-etiska råd (Smer) heldagsseminariet *Vård av barn och unga med könsdysfori: kunskap, etik och barnets rättigheter*.

Privat- och familjeliv – en moderniserad familjerättslig lagstiftning och kunskapsunderlag inför ny lagstiftning om könstillhörighet

Det är viktigt att lagstiftningen utvecklas i takt med samhället i övrigt och är anpassad för olika sätt att få barn och bilda familj. En viktig utgångspunkt är också att den föräldraskapsrättsliga regleringen inte utan tungt vägande skäl bör skilja på personer beroende på kön eller sexuell läggning. Den 27 februari 2020 tillsatte regeringen en utredning om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige (dir 2020:19). Syftet är att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2021. Regeringen har även beslutat att inhämta nya kunskapsunderlag inför ny lagstiftning rörande könstillhörighet (se närmare under utg.omr. 9 avsnitt 3).

Förstärkt kunskap och synlighet

Under 2019 har Socialstyrelsen fördelat 2,9 miljoner kronor enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och regioner för att öka kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation. Detta har bl.a. resulterat i såväl ökad synlighet som kompetens inom flera olika verksamheter som har nära kontakt med medborgare och patienter. Statistiska centralbyrån har tagit fram ett stödmaterial för hur offentliga aktörer kan inkludera transpersoner i undersökningar och enkäter. Stödmaterial redovisades den 1 juni 2020 och innehåller bl.a. rekommendationer vad gäller frågekonstruktion och exempelfrågor.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har fått i uppdrag att inhämta och sammanställa kunskap om hbtq-personers organisatoriska och sociala arbetsmiljö (A2020/01002/MRB). Ett särskilt fokus ska vara på transpersoners organisatoriska och sociala arbetsmiljö. Kunskaps-sammanställningen ska spridas så att den kan utgöra ett stöd för arbetsgivare samt skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser (se även utg.omr. 14 avsnitt 5).

MUCF har fått i uppdrag att genomföra en ny stor kartläggning av hbtq-ungdomars situation i syfte att följa upp rapporten *Hon hen han* från 2010. Myndigheten har även fått i uppdrag att kartlägga och sammanställa kunskap om unga hbtq-personers utsatt-het för s.k. omvändelse-terapi. Viktiga aspekter i arbetet blir att fördjupa bilden av unga

hbtq-personers utsatthet för påtryckning och tvång som syftar till att få dem att sluta identifiera sig som hbtq-person.

Ökad och fördjupad dialog med det civila samhället

Under 2019 avsattes ca 9,3 miljoner kronor för stöd till organisationer inom det civila samhället enligt förordningen (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. Enligt MUCF, som fördelar bidraget, är en stor del av bidraget avgörande för organisationers upprätthållande av den ordinarie verksamheten. Samtliga bidragstagande organisationer ger exempel på att deras arbete har bidragit till externa effekter på samhällsnivå. Enligt MUCF har bidraget även medverkat till att organisationer kunnat bredda sin geografiska spridning i landet.

I november 2019 anordnades ett sakråd med organisationer som företräder hbtq-personers lika rättigheter och de strategiska myndigheterna. Syftet med mötet var att föra en dialog om arbetet med att ta fram en handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Organisationerna och myndigheterna lämnade förslag och synpunkter på hur arbetet kan tas vidare.

4.4 Analys och slutsatser

Det krävs att det finns kännedom om och vilja att följa diskrimineringslagens bestämmelser för att målet om ett samhälle fritt från diskriminering ska nås. Det finns brister både vad gäller kunskapen om och efterlevnaden av lagen. DO:s tillsynsarbete och informationsinsatser bedöms ha bidragit till mer kunskap om och förstärkt implementering av diskrimineringslagen. Även vid antidiskrimineringsbyråerna bedrivs verksamhet som bidrar till detta. Det krävs en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över lagen med sanktioner som leder till ökad efterlevnad. Vidare behöver det formella skyddet i diskrimineringslagen vara så heltäckande och effektivt som möjligt.

Det fortsatta arbetet med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott bedöms ha bidragit till ett strategiskt, effektivt och samlat arbete på området. Det gäller bl.a. den samordning och uppföljning av den nationella planen som sker genom uppdraget till Forum för levande historia.

Insatserna inom ramen för planen bedöms vidare ha bidragit till en ökad kunskap om hur rasism och hbtq-fobi förekommer i samhället och till att på ett riktat sätt motverka de olika formerna av rasism och liknande former av fientlighet. Planen har förbättrat förutsättningarna för myndigheters och det civila samhällets fortsatta insatser.

Trots genomförda insatser återstår utmaningar när det gäller rasism och hbtq-fobi och arbetets inverkan på det övergripande målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Exempelvis behöver kunskapen öka ytterligare kring hur myndigheter och andra offentliga verksamheter kan arbeta för att motverka rasism i den yrkesspecifika rollen vilket är viktigt för att nyvunnen kunskap ska kunna omsättas i praktisk handling. Det gäller bl.a. arbetet med att kvalitetssäkra bemötande genom arbete mot rasism och hbtq-fobi.

Insatserna för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer, bl.a. inom ramen för regeringens hbtq-strategi, bedöms ha bidragit till ökad kunskap och synlighet om hbtq-personers rättigheter. Vidare har medvetenheten om transpersoners utsatta situation ökat. Samtidigt finns det alltjämt utmaningar kvar när det gäller hbtq-personers situation, i synnerhet transpersoners och intersex-personers situation. Det gäller t.ex. förekomsten av psykisk ohälsa och självmord samt kunskapen om hbtq-personers situation inom flera områden. Vidare riskerar samkönade par att hamna i kläm när de

blir föräldrar på grund av lagstiftning som inte är anpassad utifrån regnbågsfamiljers behov (se SOU 2017:192).

4.5 Politikens inriktning

Sverige ska vara ett land där alla människor ska kunna leva i frihet utan att utsättas för diskriminering och intolerans. Att uppnå det kräver ett aktivt arbete från en bredd av aktörer. En effektiv och heltäckande diskrimineringslag med tydliga sanktioner för de som inte följer lagstiftningen och en reell möjlighet till upprättelse för den som blivit diskriminerad är en viktig förutsättning i ett samhälle där människor behandlas jämlikt och har tillgång till samma livschanser. Den pågående utredningen En effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen (dir. 2018:99) är därför av stor vikt, liksom det arbete som bedrivs av Diskrimineringsombudsmannen och organisationer i det civila samhället.

Under 2020 har människor i världen protesterat mot rasism som tar sig olika uttryck. Även i Sverige utsätts människor för rasism, intolerans och hatbrott eller diskriminering på grund av till exempel sin etnicitet eller religion. Arbetet mot rasism, intolerans och diskriminering kräver ett långsiktigt och strukturerat arbete. Det arbetet sker framför allt inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. I arbetet framöver ska historiska övergrepp som hänger ihop med rasism och diskriminering i dag lyftas fram i ljuset med särskild fokus på de nationella minoriteterna. Upplevelser av att behandlas annorlunda i kontakt med myndigheter eller vid ingripanden på offentlig plats behöver tas på allvar. Det är centralt att myndigheter och annan offentlig verksamhet alltid bemöter enskilda på ett likvärdigt och ett rättssäkert sätt och här krävs ständigt kompetenshöjande insatser. Stödet till myndigheters arbete med att genom arbete mot rasism kvalitetssäkra sin verksamhet och sitt bemötande gentemot enskilda ska fortsätta. Vidare krävs mer kunskap om hur rasism, intolerans och diskriminering påverkar afrosvenskar, judar, muslimer, romer, samer och andra gruppers livsvillkor inom en bredd av områden, liksom ett förstärkt arbete för att motverka hot och hat med rasistiska och hbtq-fientliga förtecken, inte minst på internet. Vidare krävs ett fortsatt aktivt arbete från rättsväsendet och andra aktörer för att bl.a. motverka hatbrotten och stärka tryggheten. Dialog och samverkan med utsatta och med civilsamhällets organisationer är ett viktigt inslag för att bekämpa olika former av rasism, intolerans, diskriminering och liknande former av fientlighet.

Det behövs fortsatt arbete för att förbättra hbtq-personers situation i Sverige. Hbtq-personer har fortsatt en högre psykisk ohälsa än befolkningen generellt och särskilt allvarlig är situationen för transpersoner. Utsattheten för hatbrott är stor. Regnbågsfamiljer riskerar att hamna i kläm i samband med föräldraskap på grund av lagstiftning som inte är anpassad utifrån olika familjers behov. Reformarbetet måste därför fortsätta för att hbtq-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras. Regeringen kommer därför att se över den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen. Målsättningen är att den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen – med utgångspunkt i barnets bästa – ska vara jämlik, modern och anpassad till olika familjekonstellationer. Regeringens ambition om att modernisera konstllhörighetslagen kvarstår. Såväl vuxna som barn och unga personer ska ha goda möjligheter att kunna leva i enlighet med sin könsidentitet. Regeringen arbetar vidare för att presentera förslag till en modern konstllhörighetslagstiftning.

I arbetet framöver kommer även intersex-personers situation inkluderas, mot bakgrund av det kunskapsstöd som tagits fram av Socialstyrelsen. Även andra perspektiv och grupper kommer att lyftas fram, såsom äldre hbtq-personers situation. Insatserna kommer att samlas i en handlingsplan för att ytterligare förstärka arbetet och komplet-

tera strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

2019	Utfall	124 543	Anslagssparande	1 128
2020	Anslag	126 955 ¹	Utgiftsprognos	122 545
2021	Förslag	128 556		
2022	Beräknat	129 508 ²		
2023	Beräknat	130 964 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 128 556 tkr i 2021 års prisnivå.

³ Motsvarar 128 557 tkr i 2021 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter.

Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

Regeringens överväganden

Tabell 4.3 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	126 955	126 955	126 955
Pris- och löneomräkning ²	1 661	2 613	4 070
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP21 ³	-60	-60	-60
- Generell besparing i statsförvaltningen	-60	-60	-60
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	128 556	129 508	130 964

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2020. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2022–2023 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskar med 60 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4) och beräknas fr.o.m. 2022 minska med samma belopp. Regeringen föreslår att 128 556 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 Diskrimineringsombudsmannen för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 129 508 000 kronor respektive 130 964 000 kronor.

4.6.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

2019	Utfall	74 076	Anslagssparande	2 844
2020	Anslag	91 919 ¹	Utgiftsprognos	88 508
2021	Förslag	92 919		
2022	Beräknat	92 919		
2023	Beräknat	82 919		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	91 919	91 919	91 919
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 000	1 000	-9 000
varav BP21	10 000	10 000	10 000
- Insatser mot rasism	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	92 919	92 919	82 919

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2021 för att fortsätta det långsiktiga och strukturerade arbetet mot rasism i enlighet med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Regeringen beräknar vidare att 10 000 000 kronor tillförs anslaget år 2022 och 2023.

Regeringen föreslår att 92 919 000 kronor anvisas under anslaget 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 92 919 000 kronor respektive 82 919 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2021 för anslaget 2.2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2022.

Tabell 4.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2019	Prognos 2020	Förslag 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	28 000	28 000	38 300	
Nya åtaganden	28 000	38 300	39 300	
Infriade åtaganden	-28 000	-28 000	-38 300	-39 300
Utestående åtaganden	28 000	38 300	39 300	
Erhållet/Föreslaget bemyndigande	38 300	38 300	39 300	

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget beviljas bl.a. statsbidrag till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. För organisationerna är det av stor betydelse att få en ökad förutsägbarhet när det gäller vilka bidrag de kan räkna med nästkommande år. Det gör det möjligt att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2021 för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m. besluta om bidrag som, inklusive tidigare åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2022.

5 Jämställdhet

5.1 Mål för jämställdhetspolitiken

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Det finns också sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regeringens arbete ska även bidra till att Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling genomförs. Jämställdhet ska genomsyra agendans genomförande. Agendans mål 5 handlar särskilt om att uppnå jämställdhet. Mål om jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt återfinns bland flertalet av målen i Agenda 2030, där mål 3 om hälsa och mål 4 om utbildning direkt kan kopplas till de jämställdhetspolitiska delmålen.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och ska integreras i regeringens samlade arbete. Målen är övergripande och långsiktiga. Indikatorerna som redovisas nedan under respektive delmål tydliggör de centrala aspekterna i målen. Utvecklingen för de mest centrala indikatorerna redovisas för varje delmål.

Ett arbete har bedrivits inom Regeringskansliet för att utveckla resultatredovisningen till riksdagen, se vidare volym 1 avsnitt 11.4. Antalet resultatindikatorer har minskats för att det ska bli tydligare vilka som är centrala för resultatbedömningen.

Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och syftar till att främja jämställdhet genom att synliggöra och motverka ojämställda villkor mellan kvinnor och män, flickor och pojkar.

Jämställdhetsintegrering innebär att resultatredovisningen avseende jämställdhet är integrerad i övriga utgiftsområden i budgetpropositionen, t.ex. genom konsupplelad statistik och analyser i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen. Här görs i första hand uppföljningen utifrån delmålens indikatorer och anslaget för jämställdhetspolitiken. I budgetpropositionens bilaga 4, Ekonomisk jämställdhet, redovisas indikatorerna

och utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten mer ingående. Även områdena makt och inflytande respektive obetalt hem- och omsorgsarbete berörs i bilagan.

Redovisning av indikatorer efter respektive delmål

Jämn fördelning av makt och inflytande

- Riksdagens sammansättning efter allmänna val fr.o.m. 1971
- Ordförande i kommun- och regionstyrelse
- Chefer i privat sektor
- Chefer i offentlig sektor
- Styrelser och ledning i börsföretag.

Ekonomisk jämställdhet

- Kvinnors lön som andel (procent) av mäns lön efter sektor före och efter standardvägning
- Sysselsatta 20–64 år efter åldersgrupp och anknytningsgrad till arbetsmarknaden
- Sysselsatta 20–64 år efter åldersgrupp och vanligen arbetad tid som heltid och deltid.

Jämställd utbildning

- Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9
- Avgångna elever från gymnasieskolan efter program eller anknytning till program
- Studerande och examinerade från högskolan
- Utbildningsnivå för befolkningen 25–64 år
- Andel deltagare i folkhögskolornas respektive studieförbundens verksamhet.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

- Ersatta dagar för vård av barn fr.om. 1974
- Genomsnittlig tidsanvändning för personer i åldern 20–64 år
- Orsak till deltidsarbete för personer i åldern 20–64 år.

Jämställd hälsa

- Självupplevd hälsa efter ålder och utbildningsnivå
- Besvär av ångslan, oro och ångest
- Sjukpenningtalet efter ålder
- Personer med LSS efter insatstyp
- Dödsorsak efter utbildningsnivå.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

- Personer 16–79 år utsatta för misshandel
- Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott
- Anmälda köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn.

Resultat

I avsnittet redovisas översiktligt resultatet i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen. En kompletterande redovisning av resultaten görs inom respektive utgiftsområde. Resultatredovisningen inleds med en redogörelse för utvecklingen och resultatet av strategin jämställdhetsintegrering.

5.3 Resultatredovisning

5.3.1 Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen

Strategin jämställdhetsintegrering genomförs på såväl nationell och regional som lokal nivå för att nå det jämställdhetspolitiska målet. Systematisk jämställdhetsintegrering är också avgörande för genomförandet av Agenda 2030.

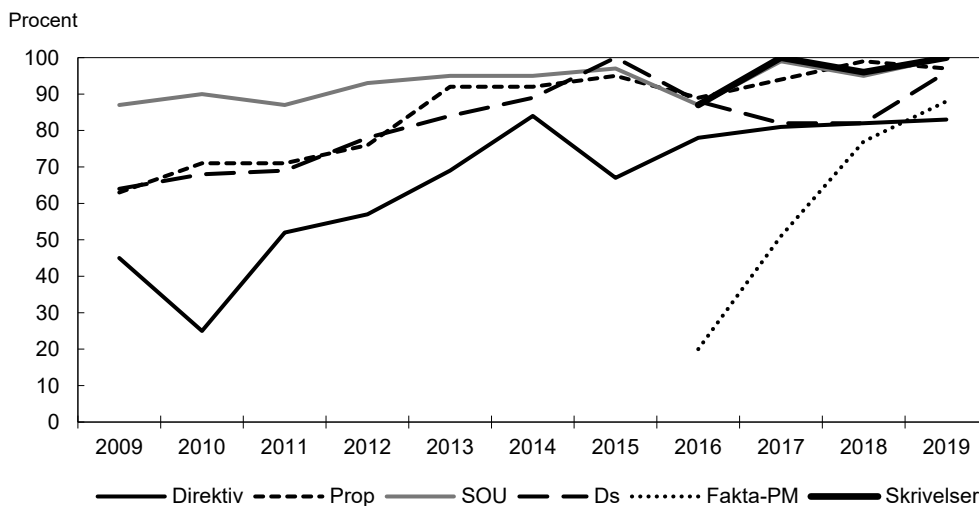
Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet fortsätter att utvecklas

Inom Regeringskansliet bedrivs ett aktivt arbete med jämställdhetsintegrering. Regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet för åren 2016–2020 (S2016/04472/JÄM) är styrande för arbetet och slår fast att jämställdhetsintegrering omfattar allt arbete i Regeringskansliet, men pekar särskilt ut fyra centrala processer: lagstiftningsprocessen, EU-ärenden, myndighetsstyrning och budgetprocessen.

Statistiska centralbyråns (SCB) kvantitativa uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering under 2019 visar att resultatet i stora delar är likvärdigt med 2018 samt ligger på en stabil och relativt hög nivå (A2020/00939/JÄM).

Avseende lagstiftningsprocessen och EU-arbetet är utvecklingen fortsatt positiv (se diagram 1.1).

Diagram 5.1 Jämställdhetsintegrerade produkter



Anm.: Diagrammet redovisar jämställdhetsintegrerade produkter inom lagstiftningsprocessen och EU-arbetet. Procentalen är räknade som en andel av det totala antalet publikationer inom resp. område där skrivningar om jämställdhet är relevant att redovisa.

Anm.: På grund av ändrade riktlinjer är resultaten från och med 2016 ej direkt jämförbara med tidigare år.

Källa: Statistiska Centralbyrån.

Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen vilket innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten, i största möjliga mån ska främja jämställdhet. Arbetet för jämställdhet i budgetprocessen ska gälla hela vägen från förslag till implementering. Förslag som lämnas i ramberedningen ska innehålla en jämställdhetsanalys. I budgetpropositionen ska den individbaserade statistiken ha kön som övergripande indelningsgrund och vara kommenterad efter kön. SCB:s uppföljning visar att 68 procent av tabeller och diagram i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1) uppfyller detta krav, vilket är samma nivå som förra året (A2020/00939/JÄM).

Jämställdhetsintegrering i myndigheter

Enligt regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet för åren 2016–2020 (S2016/04472/JÄM) ska ett jämställdhetsperspektiv ingå i myndighetsstyrningen så att myndigheternas verksamhet bidrar till att jämställdhetspolitikens mål uppnås. SCB:s uppföljning visar att andelen regleringsbrev med skrivningar om jämställdhet har sjunkit, från 63 procent 2018 till 54 procent 2019. Andelen av myndigheternas instruktioner med skrivningar om jämställdhet har ökat, från 52 procent 2018 till 53 procent 2019.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter bidrar till uppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen

Regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) har omfattat 58 statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet. Syftet med JiM är att stärka myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering så att myndigheternas kärnverksamhet på ett ännu bättre sätt bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Under hela JiM-satsningen har myndigheterna erbjudits stöd och sedan 2018 ansvarar Jämställdhetsmyndigheten för denna uppgift. Samtliga JiM-myndigheter fick ett återrapporteringskrav om jämställdhetsintegrering i regleringsbrev för 2019 respektive 2020.

Statskontorets utvärdering av JiM-programmet inkom till regeringen i september 2019 (A2019/00496/JÄM). Utvärderingen visar att myndigheterna har genomfört ett omfattande arbete och nått flera resultat med stor potential att bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Flera av myndigheterna har förändrat sitt sätt att arbeta och därmed ökat jämställdheten för sina målgrupper. Statskontoret ser även brister, till exempel att vissa resultat har svag koppling till faktiska jämställdhetsproblem i verksamheten eller i samhället.

Jämställdhetsmyndigheten redovisade i april 2020 resultat av åtgärder som relevanta myndigheter och andra aktörer har vidtagit under 2019 (A2020/00953/JÄM). Enligt rapporten uppvisar myndigheter som deltagit i JiM betydligt fler åtgärder och resultat än övriga myndigheter. Enligt Jämställdhetsmyndighetens rapport tyder det på att den starkare styrningen, genom återrapporteringskravet 2019 och det tidigare uppdraget i JiM-myndigheternas regleringsbrev, har haft en direkt inverkan på i vilken utsträckning jämställdhetsintegrering praktiserats. Analysen visar att det finns resultat inom samtliga målområden. Flertalet resultat har koppling till delmålen om ekonomisk jämställdhet och mäns våld mot kvinnor.

I sin redovisning av JiM-uppdraget gör Jämställdhetsmyndigheten bedömningen att fortsatt politisk styrning med uppdrag i regleringsbrev och fortsatt uppföljning och återkoppling av resultat från respektive departement är en förutsättning för att utvecklingen ska fortsätta (A2019/00573/JÄM).

Konkreta resultat av JiM-arbetet under 2019 är bl.a. Försvarsmaktens justering av muskelkrav för befattningar inom marinen och flygvapnet som bidragit till en högre andel inskrivna kvinnor inom grundutbildning med värnplikt, och Arbetsmiljöverkets nya reglering för handintensivt arbete. Den typen av arbete förekommer mer i kvinnodominerade yrken och regleringen väntas därför få särskilt genomslag för arbetstagare som är kvinnor i form av ökad säkerhet och skydd för hälsan.

Könsuppdelad statistik i myndigheternas årsredovisning – ett utvecklingsområde

Från och med 2017 finns det krav i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) på att myndigheter som redovisar individbaserad statistik ska göra detta uppdelat på kön. Det gjordes under 2018 ändringar i den bestämmelse som reglerar kravet på redovisning av individbaserad statistik. Ändringarna innebar bl.a. att

det i redovisningen även ska ingå analys av redovisad statistik. Uppföljning av JiM-myndigheternas årsredovisningar för 2019 visar att en övervägande majoritet av myndigheterna genomgående redovisar den individbaserade statistiken uppdelat på kön. Ekonomistyrningsverket (ESV) konstaterar i rapporten Genomslaget (ESV 2020:28), i vilken ESV följt upp årsredovisningarna för tjugofyra statliga myndigheter, att merparten av de myndigheter som redovisar individbaserad statistik också delar upp den statistiken på kön. ESV konstaterar även att endast drygt hälften av de myndigheter som redovisar könsuppdelad statistik presenterar någon analys av den statistiken.

Jämställdhetsarbete på lokal och regional nivå

Överenskommelse med SKR om att stärka lokalt jämställdhetsarbete

Regeringen ingick och finansierar sedan januari 2018 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020 (S2018/00440/JÄM). I mars 2020 inkom SKR med en resultatredovisning för överenskommelsens andra år (A2020/00702/JÄM). Överenskommelsen omfattar samtliga jämställdhetspolitiska delmål. Särskilt prioriterat för hela programperioden är kvinnofridsarbetet i kommuner och regioner utifrån målsättningen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. De resultat som överenskommelsen gett så här långt handlar framför allt om att kommuner och regioner fått bättre förutsättningar för sitt jämställdhets- och kvinnofridsarbete. Resultaten visar att tillskottet av resurser möjliggör en betydande förstärkning av stödet till jämställdhetsintegrering och till utveckling av kvinnofridsarbetet. Ett konkret exempel är stödet till regionala stöd- och samverkansstrukturer som har öppnat nya möjligheter för lokal och regional samverkan med länsstyrelsernas utvecklingsledare på kvinnofridsområdet. Ett annat exempel är satsningen på modellkommuner och modellregioner i vilka de deltagande organisationerna kan visa resultat i sina system för ledning och styrning.

Länsstyrelserna har utvecklat det regionala stödet till jämställdhetsintegrering

Länsstyrelserna har under 2019 utvecklat sitt arbete med att förankra länsstrategierna för jämställdhetsintegrering (S2016/07873/JÄM), exempelvis genom jämställdhetsråd med strategiska funktioner i länet eller anslutningssystem som riktar sig brett till lokala och regionala aktörer. De ger stöd för utvecklingen av jämställdhetsintegrering genom nätverk, utbildningar och samarbeten. Flera länsstyrelser arbetar aktivt med könsuppdelad statistik och att göra analyser utifrån den, samtidigt som ett länsstyrelsegemensamt arbete med att utveckla registreringen av könsuppdelad statistik pågår.

5.3.2 Jämn fördelning av makt och inflytande

Politiskt beslutsfattande

Resultatindikatorerna för politiskt beslutsfattande, Riksdagens sammansättning efter allmänna val fr.o.m. 1971 och Ordförande i kommun- och regionstyrelse uppdateras efter valet 2022. För resultatet efter valet 2018, se budgetpropositionen för 2020 (utg.omr. 13, avsnitt 5.4.1).

År 2019 var det val till Europaparlamentet. Könsfördelningen bland de svenska parlamentsledamöterna är 52 procent kvinnor och 48 procent män. Fördelningen har legat relativt konstant på minst 40 procent av vardera könet sedan Sveriges inträde i EU.

Kvinnor och män i styrelser och ledning

Den 1 maj 2020 var andelen kvinnor 48 procent och andelen män 52 procent i styrelserna för de av staten hel- och delägda bolagen. Könsfördelningen ligger inom intervallet för målet 40–60 procent. Könsfördelningen bland ordförandena var 51 procent kvinnor och 49 procent män. Bland verkställande direktörer var 42 procent kvinnor och 58 procent män vid utgången av 2019. I samtliga av de 41 bolagen med statligt ägande som ingår i statistiken i år uppnåddes en jämn könsfördelning i bolagsstyrelserna.

I statliga myndigheters styrelser och insynsråd m.m. var könsfördelningen 2019 jämn, sammantaget 51 procent kvinnor och 49 procent män. Bland ordförandena var andelen kvinnor 52 procent och andelen män 48 procent. Målet om en jämn könsfördelning med lika många kvinnor som män (S2016/05582/JÅM) är följaktligen fortsatt uppnått. Könsfördelningen följs upp vartannat år.

Könsfördelningen bland chefer är helt jämn inom staten (exklusive Försvarmakten) med 50 procent kvinnor och 50 procent män 2019 (se även utg.omr. 2, avsnitt 5). Inom kommuner, regioner och privat sektor är könsfördelningen ojämn. Kvinnor dominerar bland cheferna inom kommuner och regioner, medan män dominerar bland cheferna inom privat sektor.

Tabell 5.1 Chefer i offentlig och privat sektor, 18–66 år

Könsfördelning, procent

År	Stat		Kommun		Region		Privat	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M
2013	46	54	68	32	73	27	30	70
2015	43	57	69	31	72	28	31	69
2017	48	52	70	30	73	27	30	70
2019	50	50	71	29	74	26	33	67

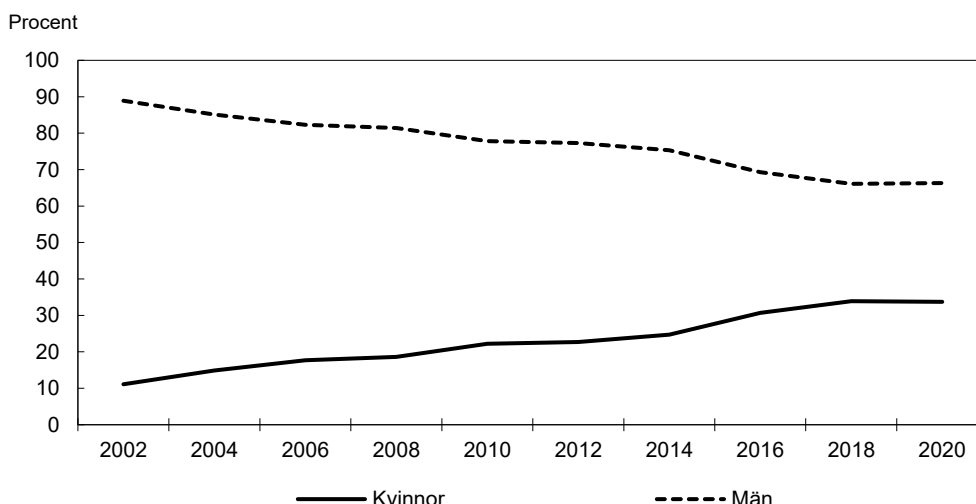
Anm: Statistiken grundar sig på Standard för svensk yrkesklassificering, SSSYK och omfattar anställda med en anställningsgrad på minst 5 procent.

Anm: Siffrorna avser ledningskompetens i staten, exkl. Försvarmakten.

Anm: För anställda i kommuner och regioner har förändringar i klassificeringen för delar av SSSYK varför jämförelser från 2018 bör göras med viss försiktighet.

Källa: Statistiska centralbyrån och Medlingsinstitutet.

Enligt Andra AP-fondens kvinnoindex för 2020 var andelen kvinnor i börsföretagens styrelser 34 procent och andelen män 66 procent 2020. Andelen kvinnor som var styrelseordförande var 9 procent och andelen män 91 procent. Efter flera år med en ökande andel har både andelen kvinnor i börsbolagens styrelser och andelen kvinnliga styrelseordförande minskat något under året. Bland börsföretagens verkställande direktörer var 10 procent kvinnor och 90 procent män.

Diagram 5.2 Styrelseledamöter i börsbolag

Källa: Andra AP-fondens kvinnoindex.

Insatser för att hantera hot och hat mot förtroendevalda och journalister

Hot och hat mot förtroendevalda drabbar både kvinnor och män men utsattheten skiljer sig åt. Bl.a. visar den senaste rapporten Politikernas trygghetsundersökning (PTU) 2019 (Ku2019/01876/MD) att det är vanligare bland kvinnor att utsattheten får konsekvenser. Den senaste undersökningen från Institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Göteborgs universitet (2019) visar att hot om sexuellt våld i princip endast drabbar kvinnliga journalister. Inom ramen för regeringens handlingsplan Till det fria ordets försvar (Ku2017/02388/D) genomförs insatser mot hot och hat mot bl.a. förtroendevalda och journalister. För redovisning av insatser för att värna det demokratiska samtalet från hot och hat (se utg.omr. 1, avsnitt 11).

Statligt stöd till jämställdhetsprojekt

Under 2019 fördelade Jämställdhetsmyndigheten 10 miljoner kronor i bidrag till 12 organisationer enligt förordningen (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt. Exempel på projekt som beviljats medel är projekt om jämställdhet och funktionsnedsättning samt projekt med syfte att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck med fokus på killar, som både riskerar att utsättas för och utöva hedersvåld.

Statligt stöd till kvinnors organisering

För att främja kvinnors organisering fördelade Jämställdhetsmyndigheten under 2019 28 miljoner kronor enligt förordningen (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering. Medlen fördelades på 67 organisationer. Exempel på organisationer som beviljats bidrag är organisationer som arbetar med kvinnors hälsa, demokrati- och fredsfrågor och idrott.

5.3.3 Ekonomisk jämställdhet

Kvinnors lön och disponibla inkomst är lägre än mäns

Även om skillnaderna i kvinnors och mäns lön har minskat över tid, kvarstår en löneskillnad. År 2019 var kvinnors genomsnittliga månadslön 33 500 kronor, vilket är 90,1 procent av männens lön. Löneskillnaden mellan kvinnor och män var alltså 9,9 procent. Det är en minskning med 0,8 procentenheter jämfört med 2018 (se även utg.omr. 14, avsnitt 5). Variationen mellan olika sektorer är stor.

Efter s.k. standardvägning, vilket innebär att hänsyn tas till att kvinnor och män arbetar inom olika yrken och sektorer, har olika utbildningsnivå, olika arbetstid och olika ålder, var den oförklarade löneskillnaden 4,2 procent för hela arbetsmarknaden 2019. När det gäller löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten, se utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 4 och utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 5.

De könsskillnader som finns på arbetsmarknaden i form av löner, befattningar, uttag av föräldraledighet och arbetstid leder till att kvinnor har betydligt lägre arbetsinkomster än män. Skatter och transfereringar bidrar dock till att jämna ut den totala inkomsts skillnaden. Den individuella disponibla inkomsten för personer i förvärsaktiv ålder är dock 15–20 procent lägre för kvinnor än för män, och denna relation har varit relativt stabil sedan mitten av 1990-talet. Måttet individuell disponibel inkomst återspeglar inte enbart effekter av inkomster, skatter och transfereringar utan också skillnader i arbetsmarknadsdeltagande, arbetstid, sjukfrånvaro, föräldraledighet osv.

Skillnaderna i inkomst i förvärsaktiv ålder leder också till inkomsts skillnader efter pensioneringen eftersom arbetsinkomsten ligger till grund för ålderspensionen. Kvinnors allmänna inkomstgrundande pension, som tjänas in genom arbete, uppgår i genomsnitt till ca 70 procent av mäns (se bilaga 4 till denna proposition, Ekonomisk jämställdhet).

Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är lägre än mäns

Sysselsättningsgraden (andel sysselsatta av befolkningen 20–64 år) 2019 var 80 procent för kvinnor och 84 procent för män. Det är en marginell minskning för kvinnor och en oförändrad nivå för män jämfört med 2018.

Sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor (20–64 år) 2019 var 64 procent och bland utrikes födda kvinnor utanför Europa var sysselsättningsgraden 55 procent. Även om sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor i Sverige är högre än genomsnittet för kvinnor i EU-28, är sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor lägre än för både inrikes födda kvinnor och utrikes födda män (se även utg.omr. 13, avsnitt 1.3.1).

Kvinnor med funktionsnedsättning har sämre utfall än män med funktionsnedsättning både vad gäller delaktighet på arbetsmarknaden och vad gäller arbetsvillkor. Kvinnor med funktionsnedsättning har lägre inkomster och sämre möjligheter till ekonomisk självständighet än män med funktionsnedsättning. Kvinnor med funktionsnedsättning är överrepresenterade i den grupp vars disponibla inkomst understiger 60 procent av medianinkomsten i Sverige. Av kvinnor med funktionsnedsättning över 30 år befinner sig 20 procent i den gruppen, jämfört med 16 procent av män med funktionsnedsättning. Skillnaderna är betydande, oavsett kön, när personer med funktionsnedsättning och den övriga befolkningen jämförs.

Andelen företag som drivs av kvinnor var 28,6 procent år 2018 (se utg.omr. 24, avsnitt 4.3.3). Andelen utrikes födda kvinnor bland dessa var 17 procent.

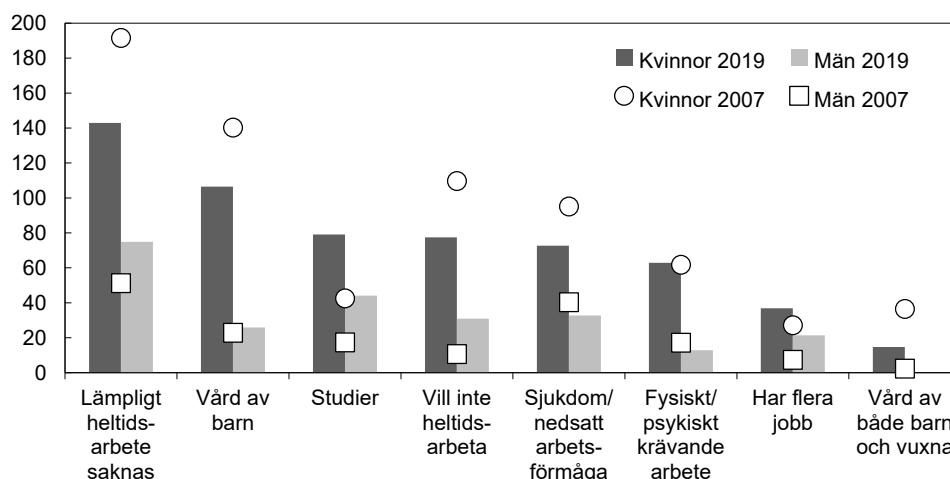
Fler kvinnor än män arbetar deltid. År 2019 arbetade 25,7 procent av kvinnorna (20–64 år) deltid, jämfört med 11 procent av männen. Under perioden 2008–2019 har andelen deltidssysselsatta kvinnor minskat med 8 procentenheter, medan andelen deltidssysselsatta män har ökat med knappt 1 procentenhet (se även utg.omr 14, avsnitt 5.3.2). Utrikes och inrikes födda kvinnor arbetar deltid i ungefär lika stor utsträckning, och i större utsträckning än såväl utrikes som inrikes födda män.

Deltidsarbete bland kvinnor är framför allt vanligt i åldersgrupperna 20–24 år (48 procent) samt 55–64 år (28 procent). Också bland män är deltidarbete vanligast i

åldersgruppen 20–24 år (29 procent). Den vanligaste orsaken till deltidarbete bland både kvinnor och män är att heltidsarbete saknas. Vård av barn och/eller en vuxen anhörig är den näst vanligaste orsaken till deltidarbete för kvinnor, medan studier är den näst vanligaste orsaken för män. Det är betydligt fler kvinnor än män som upplever att de inte orkar arbeta mer än deltid för att deras jobb är för fysiskt eller psykiskt krävande. Den trendmässiga minskningen av antalet deltidarbetande kvinnor under det senaste decenniet har fått genomslag på de flesta skälen till deltidarbete, särskilt skälet ”vill inte heltidsarbete”. Undantagen är ”studier” och ”har flera jobb” där antalet kvinnor har ökat. För män har deltidarbete ökat av flera skäl.

Diagram 5.3 Antal kvinnor och män som arbetar deltid fördelat på skäl 2007 och 2019 (20–64 år)

Antal (1 000-tal)



Källa: Statistiska centralbyrån.

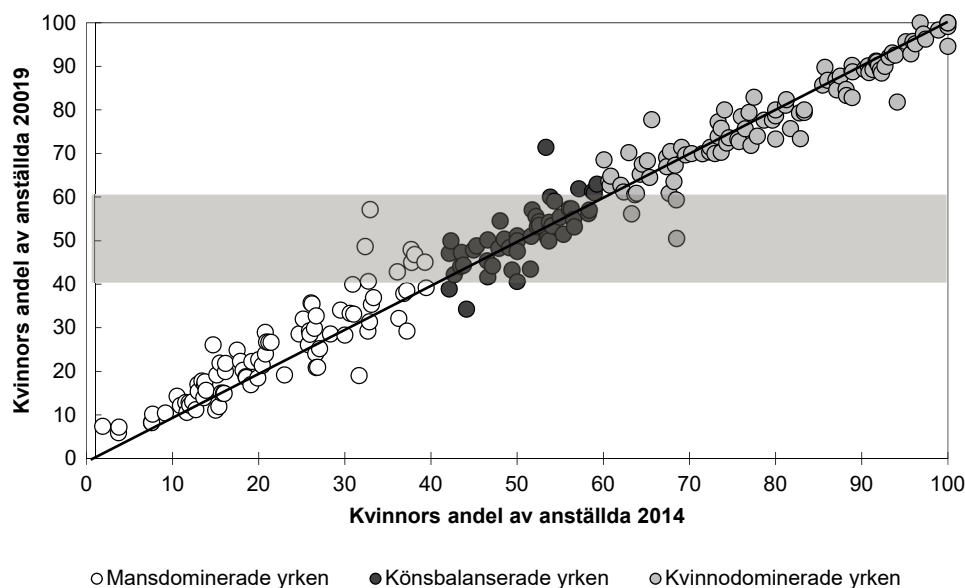
Långsam minskning av könssegregeringen på arbetsmarknaden

Yrkessegregeringen kan mätas i form av ett segregeringsindex som har ett värde mellan 0 (fullständigt jämn könsfördelning) och 100 (alla kvinnor och män arbetar i helt olika yrken). Mellan 2005 och 2018 har indexet kontinuerligt minskat från 57,9 till 52,0, vilket indikerar att arbetsmarknaden under dessa år långsamt, men gradvis, har blivit mindre könssegregerad.

Mellan åren 2014 och 2019 ökade andelen kvinnor i mansdominerade yrken medan den minskade något i kvinnodominerade yrken. Samtidigt har fler yrken under perioden blivit könsbalanserade (minst 40 procent av vardera kön). Av diagram 5.4 framgår att andelen kvinnor i mansdominerade yrken var större 2019 än 2014 (de flesta vita punkterna är placerade ovanför den diagonala linjen) och att andelen kvinnor i kvinnodominerade yrken har minskat (flertalet ljusgrå punkter till höger i figuren är placerade nedanför den diagonala linjen). Andelen yrken som är könsbalanserade har dessutom ökat mellan 2014 och 2019 (flera vita och ljusgrå punkter är placerade i det horisontella skuggade fältet).

Diagram 5.4 Kvinnors andel av antal anställda i respektive yrke 2014 och 2019

Procent



Anm: Cirka 150 yrken har exkluderats på grund av att det saknas uppgift om antal anställda kvinnor eller män för åren 2014 och 2018, alternativt att det är färre än 1 000 anställda i yrket.

Källa: Statistiska centralbyrån, lönestrukturstatistiken.

En kommission för jämställda livsinkomster

Regeringen tillsatte i mars 2020 en kommission för jämställda livsinkomster (dir. 2020:22) som ska lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Kommissionen ska främst lämna förslag på åtgärder som bidrar till att främja jämställda löner, jämställda livsinkomster, en jämställd fördelning av det offentliga stödåtgärder till kvinnor och män samt jämställda arbetsplatser. Kommissionen ska genomgående beakta och lyfta fram de villkor i fråga om ekonomisk jämställdhet som kan råda för inrikes respektive utrikes födda kvinnor och män, belysa de villkor som råder för kvinnor och män med låg disponibel inkomst samt även ta hänsyn till förhållandena för kvinnor och män med funktionsnedsättning (se utg.omr. 9, avsnitt 5). De förslag som lämnas av kommissionen ska inte påverka den svenska arbetsmarknadsmodellen och arbetsmarknadens parter ansvar för lönebildningen. Kommissionen ska slutredovisa sitt uppdrag i december 2021.

Insatser för att främja ekonomisk jämställdhet

Inom ramen för JIM-uppdraget har flera myndigheter bidragit till att främja den ekonomiska jämställdheten. SKR:s regeringsfinansierade satsning Modellkommuner rapporterar också exempel på resultat med bäring på ekonomisk jämställdhet.

5.3.4 Jämställd utbildning

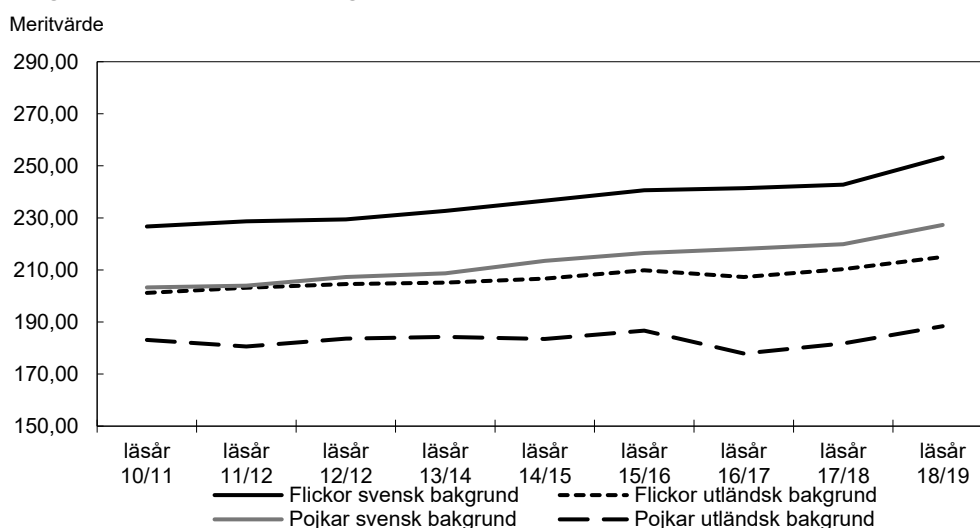
Målet om jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskola. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, t.ex. i folkhögskola och studieförbund. Arbetet syftar också till att genomföra mål 4 i Agenda 2030, som rör jämställdhet i utbildning.

Stora skillnader i meritvärde i årskurs 9

Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan flickor och pojkar har endast ökat marginellt i jämförelse med föregående år. Läsåret 2018/19 hade flickor med svensk

bakgrund 253,2 poäng i genomsnittligt meritvärde och pojkar med svensk bakgrund 227,3 poäng i meritvärde. Flickor med svensk bakgrund hade därmed 11 procent högre meritvärde än pojkar med svensk bakgrund i årskurs 9. Flickor med utländsk bakgrund (utländsk bakgrund inkluderar elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands) hade 14 procent högre meritvärde än pojkar med utländsk bakgrund. Det motsvarar i poäng 215,0 för flickorna och 188,4 poäng för pojkarna. Skolresultaten i grundskolan har påverkats av att antalet nyanlända elever som har börjat i svensk skola i grundskolans senare årskurser har ökat. Majoriteten av de nyanlända eleverna som har börjat i svensk skola under högstadiet har varit pojkar. De enskilt mest framträdande faktorerna för skillnader i skolresultat är socioekonomisk bakgrund och föräldrars utbildningsnivå (se även utg.omr. 13, avsnitt 3.3). Inom ramen för regeringens finansiering av SKR:s satsning på modellkommuner har flera olika initiativ tagits under 2019 för att stärka pojkars skolresultat. Kommunerna Orust och Dals-Ed har t.ex. initierat motivationsskapande insatser som gett goda resultat medan några skolor i Sollentuna fokuserat på modellen Skriva sig till lärande (STL).

Diagram 5.5 Genomsnittligt meritvärde årskurs 9



Anm.: I diagrammet visas det genomsnittliga meritvärdet beräknat på 17 ämnen.

Anm.: Utländsk bakgrund inkluderar elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

Källa: Statens skolverk.

Könsskillnader i studieval minskar långsamt

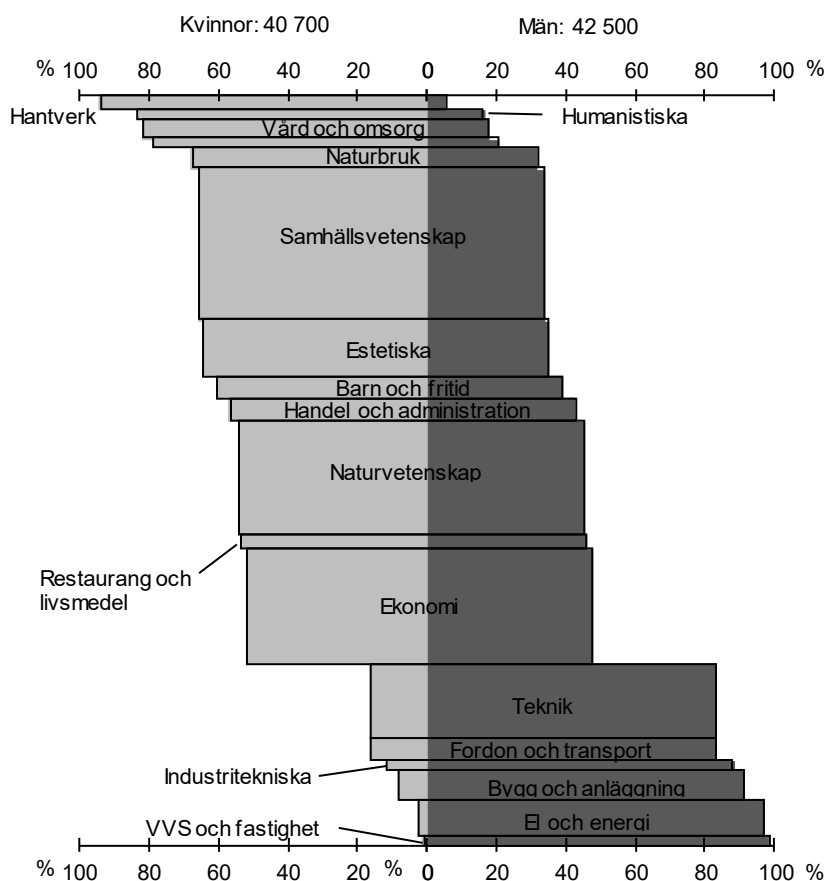
Läsåret 2019/20 var 39,3 procent kvinnor och 60,4 procent män på gymnasieskolans yrkesprogram. Vid de högskoleförberedande programmen var 52,4 procent kvinnor och 47,5 procent män. På yrkesprogrammen är det även större skillnader på könsfördelningen mellan enskilda program jämfört med de högskoleförberedande programmen. Det är även fortsatt stora skillnader mellan flickors och pojkars samt mäns och kvinnors val av utbildningsinriktning i hela utbildningsväsendet. Det var bara 5 av de 18 gymnasieprogrammen som hade en jämn könsfördelning bland elever som tog examen 2018 (dessa hade en könsfördelning inom intervallet 40–60 procent). Gymnasieskolan präglas till stor del av liknande könsuppdelning som på arbetsmarknaden. Detta är olyckligt då en större utbildningsdiversifiering skulle bidra till en mer jämställd arbetsmarknad. Det skulle också leda till en ökad kompetensförsörjning t.ex. inom bristyrken med en kraftig underrepresentation av antingen kvinnor eller män, såsom inom vård- och omsorgssektorn, utbildningssektorn och it- och tekniksektorn.

Regeringen har tagit initiativ för att utmana de könsstereotyperna studie- och yrkesvalen. I december 2019 fick exempelvis Statens skolverk i uppdrag att stärka myndighetens

digitala verktyg för studie- och yrkesvägledning med syftet att bidra till att fler elever får möjlighet att göra väl övervägda utbildnings- och yrkesval. Även Folkbildningsrådet har, inom ramen för JiM, arbetat för att förebygga könsstereotypa ämnesval och stärka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Diagram 5.6 Avgångna elever från gymnasieskolan efter program 2018/19

Antal och könsfördelning (procent)

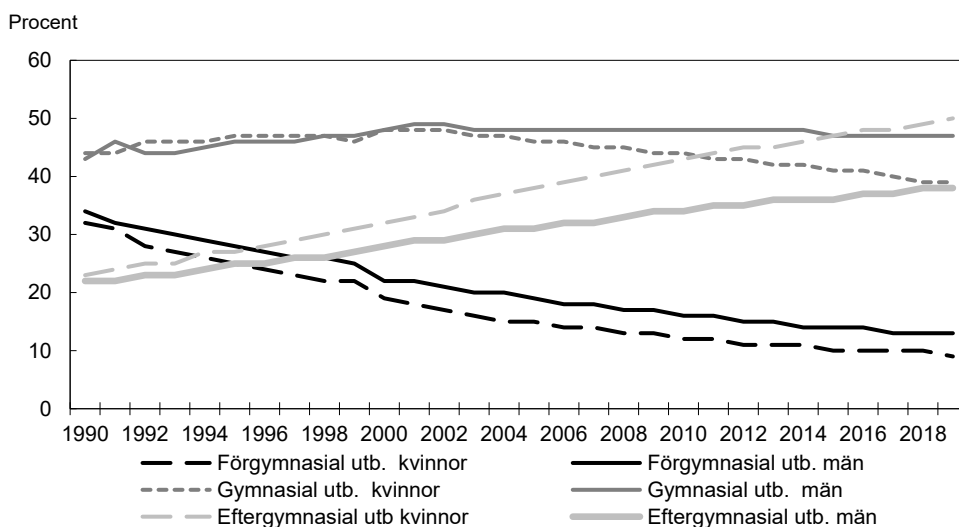


Källa: Statens skolverk.

Fortsatt fler kvinnor med eftergymnasial utbildning

Utbildningsnivån i befolkningen fortsätter att öka. År 2019 hade 50 procent av kvinnorna och 38 procent av männen en eftergymnasial utbildning. Tio år tidigare var förhållandet 42 respektive 34 procent. Bland den yngre generationen, 25–34 år, är gapet mellan eftergymnasialt utbildade kvinnor och män i dag än större. Omkring 29 procent av kvinnorna i denna åldersgrupp har minst en kandidatexamen. Bland män är andelen knappt 17 procent. Ett av skälen till att fler kvinnor går vidare till högre utbildning är att de yrken som domineras av kvinnor oftare kräver högskoleutbildning. Kvinnor och yngre personer deltar även i högre utsträckning i formell utbildning och så är även fallet avseende icke-formell utbildning.¹ Vad gäller personer med funktionsnedsättning så har 40 procent av kvinnorna och 29 procent av männen eftergymnasial utbildning.

¹ Formell utbildning sker inom det formella utbildningssystemet, från förskola till universitet. Icke-formell utbildning ingår inte i de formella utbildningssystemen, men äger rum genom planerad verksamhet t.ex. på folkhögskolor och studieförbund.

Diagram 5.7 Utbildningsnivå för kvinnor och män i ålder 25–64 år

Källa: Statistiska centralbyrån.

Studering och examinerade från högskolan samt forskning

Bland antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå 2019 var andelen kvinnor 61 procent och andelen män 39 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män har varit i stort sett oförändrad under flera års tid (se vidare utg.omr. 16, avsnitt 5). Vid tidpunkten för examen är övervikten ytterligare högre för kvinnor med en fördelning på 63 procent kvinnor respektive 37 procent män 2019. Även denna fördelning är densamma sedan flera år tillbaka (se vidare utg.omr. 16, avsnitt 5). När det gäller övergången till högskolan för ungdomar med svensk och utländsk bakgrund har det däremot skett en utjämning. Exempelvis är övergången till högskolan för kvinnor med utländsk bakgrund som invandrat efter sju års ålder lika stor som övergången för män med svensk bakgrund, 36 procent i båda fallen. För kvinnor med svensk bakgrund var det 52 procent och för män med utländsk bakgrund som invandrat efter sju års ålder 23 procent.

Antalet kvinnor som antagits till doktorandutbildning har de senaste åren varit något färre än männen, även om fördelningen har varit betydligt mer jämn sedan början av 2000-talet än tidigare. För antagningen 2019 är fördelningen helt jämn med 50 procent vardera. Åldern på doktoranderna skiljer sig åt efter kön. Jämfört med kvinnor väljer män i större utsträckning att doktorera tidigare, medan kvinnor i större utsträckning återkommer till forskningen då de är över 40 år. För doktorsexamen går trenden mot en helt jämställd fördelning. År 2019 var 51 procent av dem som tog en doktors-examen kvinnor och 49 procent män, vilket ligger i linje med fördelningen de senaste tio åren, även om det sker en marginell ökning av antalet kvinnor varje år. För licentiatexamen ser fördelningen dock annorlunda ut. Där var andelen kvinnor som tog ut examina 2019 endast 40 procent jämfört med 60 procent män. Detta köns-mönster, som funnits sedan början av 2000-talet, beror bl.a. på att nästan hälften av alla licentiatexamen avläggs vid de tekniska lärosätena där könsfördelningen är som mest ojämn, sett till antalet utfärdade doktors- och licentiatexamen.

Regeringen har fastställt mål för könsfördelningen bland professorer vid universitet och högskolor. Ambitionen är att 50 procent av de nyrekryterade professorerna ska vara kvinnor år 2030. År 2019 var 29 procent av professorerna kvinnor och 71 procent män. Ökningen har varit snabbare i Sverige än i övriga EU där genomsnittet 2018 låg på ca 24 procent kvinnor bland professorerna och 76 procent män. Störst obalans är det vid tekniska lärosäten där kvinnor är i minoritet även bland studenterna (se vidare utg.omr. 16, avsnitt 6).

Alla statliga myndigheter som finansierar forskning och utveckling för minst 100 miljoner kronor årligen har i uppgift enligt sin instruktion att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sina verksamheter och att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid fördelningen av forskningsmedel. Vidare ska även de största forskningsfinansiärerna verka för att ett köns- och genusperspektiv inkluderas i den forskning som myndigheten finansierar, när det är tillämpligt. Exempelvis redovisar Vetenskapsrådet att beviljandegraden inom olika ämnesområden är relativt jämn mellan könen och har varit stabilt jämn under de senaste fem åren. Vetenskapsrådet anger i sin årsredovisning att myndigheten kommer att ställa krav på att varje forskningsinfrastruktur årligen ska rapportera statistik över sina användare uppdelad på kvinnor och män. I de fall användningen av en forskningsinfrastruktur inte är jämställd ska en förklaring till utfallet inkomma tillsammans med en åtgärdsplan för att få ett jämnare utfall framöver.

Andel deltagare i folkhögskolornas respektive studieförbundens verksamhet

Det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd utbildning omfattar även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet. I såväl folkhögskolans allmänna kurs (som motsvarar utbildning inom grundskolan eller gymnasieskolan) som dess särskilda kurs (som bl.a. består av yrkesinriktade utbildningar) är andelen kvinnor större än andelen män. År 2019 var 54 procent av deltagarna i allmän kurs kvinnor och 46 procent var män. Inom särskild kurs var 67 procent kvinnor och 33 procent var män. Under senare år har andelen män ökat på den allmänna kursen för elever som saknar gymnasiekompetens, bl.a. som en följd av rekryteringen av deltagare från arbetsmarknadsinsatsen studiemotiverande folkhögskolekurs. Könsfördelningen inom studiemotiverande folkhögskolekurs var jämn 2019. Av studieförbundens studiecirkeldeltagare var 62 procent kvinnor år 2019 och 38 procent män, vilket är oförändrat sedan 2018.

Sedan 2018 fördelar Folkbildningsrådet på regeringens uppdrag särskilda medel till studieförbunden för uppsökande och motiverande insatser riktade till utrikes födda kvinnor. Folkbildningsrådet har redovisat att insatsen nått 7 380 kvinnor i 194 kommuner (Folkbildningsrådets årsredovisning 2019). Deltagarna har påvisat ökade kunskaper om utbildning och arbetsmarknad, tillika om myndigheter och andra samhällsfunktioner som de kommer i kontakt med.

Ökad jämställdhet till följd av programmet för jämställdhetsintegrering vid högskolor och universitet (JiHU)

Jämställdhetsmyndigheten har sedan 2018 haft i uppdrag att stärka universitetens och högskolornas arbete med jämställdhetsintegrering så att deras verksamhet bättre bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. I april 2020 lämnade myndigheten en slutredovisning av uppdraget som visar att lärosätena nått resultat som framför allt handlar om förändrade arbetssätt som syftar till att motverka könsbundna studieval och främja jämställda karriärvägar. Lärosätena redovisar också ett mer jämställt utfall i fråga om könsfördelning bland studenter och professorer och i fördelningen av forskningsmedel. Jämställdhetsmyndigheten gör dock bedömningen att lärosätenas arbete behöver befästas ytterligare för att säkerställa långsiktiga utfall och effekter.

5.3.5 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män utför olika mycket och olika slags obetalt arbete. Kvinnor utför i genomsnitt betydligt mer hushållsarbete än män. Tidsanvändningsstudier visar dock att hushållsarbetet har blivit jämnare fördelat mellan könen, främst som ett resultat av

att kvinnor har minskat tiden för hushållsarbete (Tidsanvändningsundersökningen, SCB, 1990, 2000/01 och 2010/11). Den senaste tidsanvändningsundersökningen genomfördes 2010/11. Den vikande svarsfrekvensen för så omfattande undersökningar har motiverat regeringen att ge SCB i uppdrag att genomföra en pilotstudie för att pröva ett nytt upplägg av tidsanvändningsundersökningen (A2019/01121).

Även flickors och pojkars hushållsarbete följer könsstereotypa mönster. Det är fler flickor än pojkar som städar sitt rum minst en gång i veckan och hjälper till att laga mat en gång i veckan och fler pojkar än flickor som hjälper till med utomhusarbete minst en gång i veckan (statistik från Barn-ULF, SCB, från åren 2014–2019).

Den ojämna fördelningen mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och omsorgsarbetet i ett föräldrapar korrelerar med det ojämna uttaget av föräldrapenning och föräldraledighet i föräldraskapets början. Kvinnor har sedan föräldrapenningen infördes 1974 tagit ut majoriteten av dagarna. Under 2019 tog kvinnorna ut 70 procent och männen 30 procent av samtliga dagar med föräldrapenning. Allt fler män tar ut föräldrapenning och ökningen den senaste tioårsperioden har varit stadig men långsam. Andelen föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) under barnets två första levnadsår har ökat över tid. För barn födda 2005 respektive 2017 har den totala andelen barn för vilka föräldrarna fördelat uttaget lika vid barnets tvåårsdag ökat från 10 procent till 18 procent.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har bidragit med ny kunskap inom området. Den s.k. snabbhetspremiern, dvs. den bestämmelse som gör att kvinnor som får sitt andra barn inom 2,5 år efter det första ofta får högre föräldrapenning än de som får sitt andra barn senare, leder till ett mindre jämställt uttag av betald föräldraledighet. Kvinnors uttag av betald föräldraledighet påverkas starkt av nivån i föräldrapenningen. Det ökade uttaget bland mödrar leder till en nästan lika stor minskning i uttag bland barnens fäder (IFAU, 2019:2). Utredningen för en modern föräldraförsäkring (SOU 2017:101) har föreslagit att snabbhetspremiern tas bort. Frågan bereds i Regeringskansliet.

Uttaget av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn är mer jämnt fördelat mellan könen än uttaget av föräldrapenning. Under 2019 tog män ut 38,5 procent av dagarna och kvinnor 61,5 procent. Småbarnsföräldrar påverkas både av ekonomiska incitament och av könsnormer när de väljer vem som ska vara hemma med sjuka barn. Benägenheten att reagera på ekonomiska incitament eller att påverkas av könsnormer skiljer sig åt mellan olika typer av hushåll och individer, exempelvis beroende på föräldrarnas födelseland, barnets kön och kvinnans andel av hushållsinkomsten (IFAU, 2019:13).

En annan rapport från IFAU visar att det finns samband mellan kvinnors dubbla ansvar för både arbete och familj och förkortad livslängd och ökad stressrelaterad dödlighet (IFAU 2020:8). I ytterligare en rapport konstateras att familjebildning minskar sannolikheten för kvinnor att ha välavlönade jobb med höga krav på närvaro (IFAU, 2020:11).

Trots en positiv utveckling mot ett allt mer jämställt uttag, tar kvinnor ut majoriteten av föräldrapenning, föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning. Kvinnor är därmed frånvarande från arbetsmarknaden under längre tid än vad män är (se vidare utg.omr. 12), till följd av betald och obetald föräldraledighet.

I det obetalda hem- och omsorgsarbetet ingår även omsorg av andra anhöriga än barn. Betydligt fler av de deltidsarbetande kvinnorna än de deltidsarbetande männen uppger att ansvar för vård av barn eller vård av både barn och vuxen anhörig var orsak till deltidsarbete, se vidare bilaga 4 till denna proposition, Ekonomisk jämställdhet.

5.3.6 Jämställd hälsa

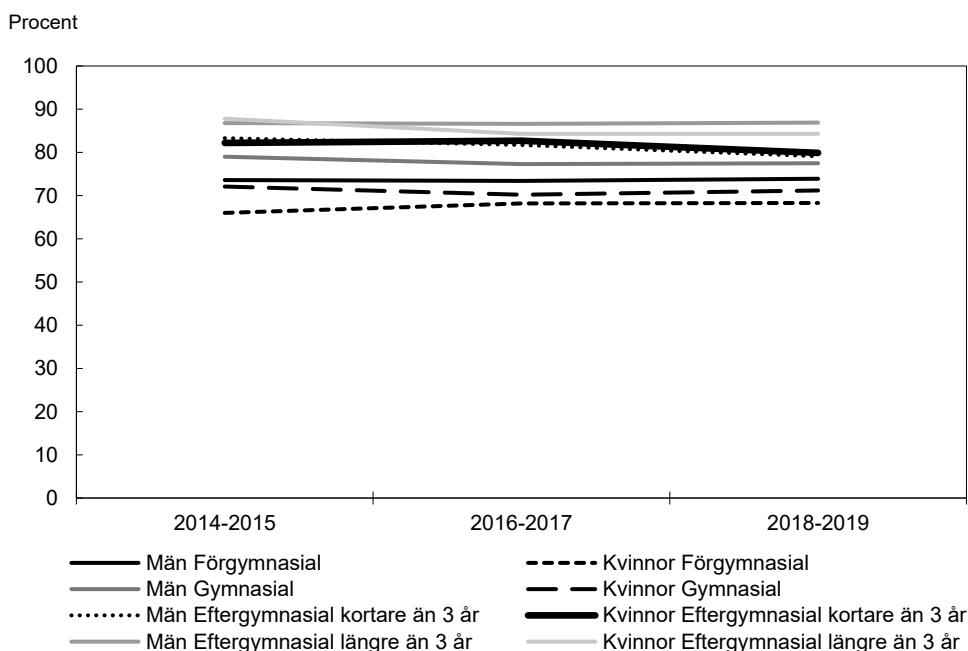
Regeringens åtgärder för en jämlik och jämställd hälsa, hälso- och sjukvård och åtgärder som specifikt rör kvinnors hälsa, exempelvis förlossningsvård, redovisas i utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

I regeringens överenskommelse med SKR om jämställdhet och kvinnofrid har det jämställdhetspolitiska målet om jämställd hälsa varit ett prioriterat område under 2019. Bland annat har SKR:s genusmedicinska kunskapsöversikt (O)jämställdhet i hälsa och vård uppdaterats. Kunskapsöversikten har t.ex. spridits inom arbetet med s.k. patientkontrakt, som är en del av primärvårdsreformen God och nära vård.

Äldre kvinnor och kvinnor med förgymnasial utbildning skattar sin hälsa som sämre

SCB:s undersökningar om levnadsförhållanden (ULF/SILC 2018/2019) visar att det är relativt små skillnader mellan hur många kvinnor respektive män som uppger att de har en bra hälsa. Det är dock genomgående något fler män än kvinnor som uppger att de har en god hälsa. I åldrarna över 74 år ökar skillnaderna. I åldern 75–84 år uppger 51,2 procent av kvinnorna och 61,9 procent av männen att de har en bra hälsa. För kvinnor över 85 år ligger den siffran på 44,7 procent och för män på 37,1. Bland personer med funktionsnedsättning är det fler män än kvinnor som skattar sin hälsa som bra utom i åldern 16–29 år, då något fler kvinnor skattar sin hälsa som bra. Skillnaderna är större än bland personer utan funktionsnedsättning och ökar med stigande ålder. Både kvinnor och män med funktionsnedsättning i alla åldersgrupper skattar dock sin hälsa lägre än vad kvinnor och män utan funktionsnedsättning gör.

Diagram 5.8 Andel kvinnor och män som själva uppger att de har en bra hälsa, fördelat på utbildningsnivå (16 år och äldre)



Anm.: Eftersom statistiken omfattar personer från 16 år finns det personer i de lägre utbildningsnivåerna som på grund av ålder ännu inte hunnit genomgå gymnasial eller eftergymnasial utbildning.

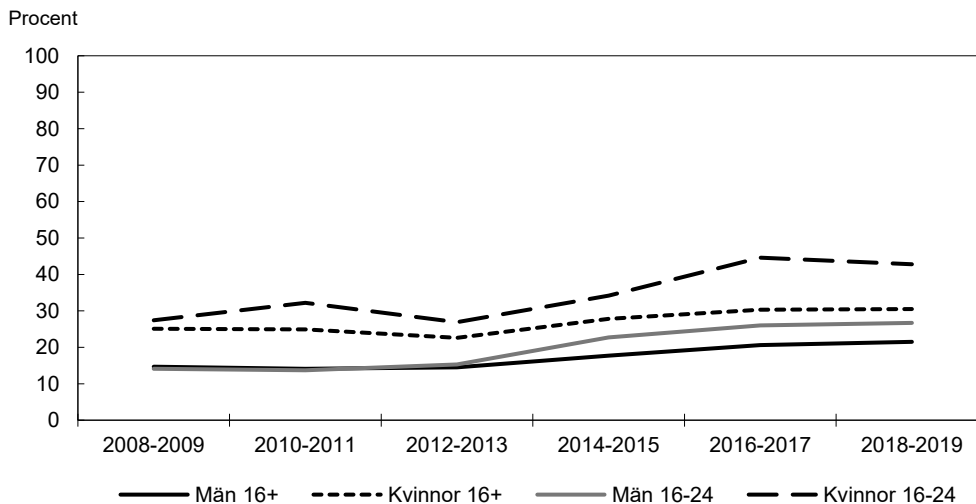
Anm.: Jämförbar statistik finns endast från 2014.

Källa: ULF, Statistiska centralbyrån.

Män skattar sin hälsa som bra i större utsträckning än kvinnor, oavsett utbildningsnivå, utom bland personer med eftergymnasial utbildning kortare än tre år, där marginellt fler kvinnor skattar sin hälsa som bra. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning skattar sin hälsa lägre än övriga grupper, därefter kommer kvinnor med

gymnasial utbildning. Bland personer med endast förgymnasial eller gymnasial utbildning är alltså skillnaderna mellan könen större än skillnaderna mellan utbildningsnivåer. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning är också den största gruppen bland dem som uppger sig ha dålig hälsa (8,9 procent) (ULF/SILC 2018–2019).

Diagram 5.9 Andel som anger sig ha besvär med ängslan, oro och ångest från 16 år och uppåt samt 16–24 år



Källa: ULF, Statistiska centralbyrån.

Ängslan, oro och ångest är vanligast bland unga kvinnor

Kvinnor uppger i betydligt större utsträckning än män att de har besvär av ängslan, oro eller ångest (ULF/SILC 2018–2019). Det gäller oavsett åldersgrupp men särskilt unga kvinnor, 16–24 år, uppger i hög grad att de har dessa besvär, 42,8 procent. Motsvarande siffra för männen är 26,7 procent. För båda könen är det i stort sett samma andel som föregående mätning, däremot är det en betydande ökning jämfört med tidigare år (för redovisning av andelen kvinnor respektive män som anger att de har nedsatt psykiskt välbefinnande, se utg.omr. 9, avsnitt 4). Ännu större könsskillnad finns bland barn och unga. I åldern 16–18 år svarade 26 procent av flickorna och 7 procent av pojkarna ja på frågan om de ofta känner sig ledsna eller nere. Motsvarande siffror i åldern 12–15 år är 14 respektive 4 procent (Undersökningarna om barns levnadsförhållanden, SCB, 2018–2019).

Sjukpenningtalet minskar men ligger betydligt högre för kvinnor än för män

Tabell 5.2 Sjukpenningtalet* fördelat på ålder

Ålder	2017		2018		2019	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
16–19	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
29–29	6,5	3,4	6,6	3,4	6,4	3,4
30–39	14,2	6,3	13,7	6,3	13,3	6,3
40–49	16,8	7,3	15,6	6,9	14,9	6,8
50–59	18,6	10,7	17,7	10,2	17,1	9,8
60–64	17,8	13,1	17,2	12,8	16,7	12,4
Samtliga	13,3	6,9	12,8	6,7	12,3	6,6

* Antalet nettodagar från sjukpenning och rehabiliteringspenning dividerat med antalet försäkrade 16–64 år, exklusive antal personer som har aktivitetsersättning eller sjukersättning med hel omfattning.

Källa: Försäkringskassan.

Sjukpenningtalet var 2019 högre för kvinnor än för män i alla åldrar utom i åldrarna 16–19 år då det är 0,2 för både kvinnor och män. Sjukpenningtalet har minskat för både kvinnor och män de senaste åren, men kvinnor ligger fortfarande på en betydligt högre nivå. Störst skillnad är det i åldrarna 30–39 år samt 40–49 år, men högst sjukpenningtal har kvinnor i åldern 50–59, medan män har högst sjukpenningtal, 12,4, i åldern 60–64.

Skillnaden i sjukfrånvaro kan bland annat förklaras av att kvinnor och män arbetar i olika yrken. Kvinnor arbetar oftare än män i yrken och sektorer med sämre upplevd organisatorisk och social arbetsmiljö. Kvinnor är överrepresenterade i vård- och omsorgsyrken där sjukfrånvaron är hög för både kvinnor och män (se vidare utg.omr. 14, avsnitt 5.4). Ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet i kombination med förvärvsarbete kan också bidra till högre sjukfrånvaro bland kvinnor. För mer utförlig analys av sjukpenningtalet, se utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Eftersom sjukfrånvaron bland anställda i kommunerna skiljer sig kraftigt mellan kvinnor och män har SKR, inom ramen för överenskommelsen om jämställdhet och kvinnofrid (2018–2020), genomfört en kunskapshöjande jämställdhetsinsats i projektet Arbetsmiljö och hälsa i fokus. Syftet är att arbetsgivare och företagshälsovården ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i pågående insatser för att förebygga sjukskrivning.

Fler män än kvinnor har insatser enligt LSS

Socialstyrelsens statistik från 2019 visar att män i högre utsträckning än kvinnor har insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Exempelvis hade 22 246 män respektive 16 047 kvinnor daglig verksamhet (vilket var den vanligaste insatsen) och 4 147 män och 3 135 kvinnor var beviljade ledsagarservice. Vissa könsskillnader kan förklaras av skillnader i förekomst av olika diagnoser (se även utg.omr. 9, avsnitt 6).

Män har högre dödlighet än kvinnor i åldrar upp till 80 år

Medellivslängden för kvinnor 2019 var 84,7 år och för män 81,3 år. Det innebär att skillnaden minskat från 6,1 år 1980 till 3,4 år 2019 vilket är en av de lägsta skillnaderna i Europa (SCB).

Män avlider i större utsträckning än kvinnor innan de fyllt 80 år. Statistik från Socialstyrelsens dödsorsaksregister 2018 visar att dödligheten i hjärt-kärlsjukdomar och tumörer är högre bland män än bland kvinnor i åldrarna 35–79 år vid alla utbildningsnivåer. I andningsorganens sjukdomar är dock dödligheten bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning något högre bland kvinnor än bland män. Dödstalen till följd av skador och förgiftningar samt självmord är betydligt högre för män än för kvinnor, men de grupper som haft ökande suicidtal under 2018 är kvinnor i åldrarna 15–29 år och kvinnor med endast förgymnasial utbildning.

5.3.7 Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:110) har fyra målsättningar:

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn

- effektivare brottsbekämpning (se utg.omr. 4)
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Mäns våld mot kvinnor är ett paraplybegrepp som avser en mängd olika företeelser, inklusive prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Även om hedersrelaterat våld och förtryck har nära kopplingar till mäns våld mot kvinnor, är det centralt att även se de skillnader som finns. Regeringens arbete inom området inkluderar även hbtq-personers utsatthet. Det saknas för närvarande tillräckliga underlag för att tillförlitligt bedöma den årliga omfattningen av alla former av mäns våld mot kvinnor i befolkningen. Detsamma gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Vid Jämställdhetsmyndigheten pågår för närvarande ett arbete med att ta fram indikatorer för uppföljning av den nationella strategins fyra målsättningar. Kvinnor är i högre grad än män utsatta för sexuellt våld och grovt, upprepat och dödligt våld av närstående, i första hand av manliga partners eller f.d. partners. Särskilt sårbara grupper som är viktiga att uppmärksamma både när det gäller mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är t.ex. barn, äldre kvinnor och personer med funktionsnedsättningar.

Ett utökat och verkningsfullt våldsförebyggande arbete

Våldsförebyggande arbete avser här insatser för att förhindra att våld mot kvinnor överhuvudtaget uppstår och insatser för att bekräftade våldsutövare ska upphöra med våld. Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att kunskapen om verkningsfulla metoder och arbetssätt ännu är begränsad och att universellt (primärpreventivt) våldsförebyggande arbete som försöker förändra genusnormer och främja mer jämställda relationer mellan kvinnor och män är relativt nytt i Sverige. Myndigheten har kartlagt användningen av metoder och inventerat stödbehov genom möten med relevanta aktörer på området. Jämställdhetsmyndigheten har vidare uppdaterat Inget att vänta på, en handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga som MUCF först publicerade 2015. Myndigheten har påbörjat utbildningar för medarbetare vid länsstyrelserna utifrån handboken för att de i sin tur ska kunna använda den i fortbildning av verksamheter för unga.

Tillsammans med länsstyrelserna och stiftelsen 1000 möjligheter har Jämställdhetsmyndigheten under 2019 även bedrivit kampanjen Svartsjuka är inte romantiskt, om våld i ungas partnerrelationer, som riktar sig både till unga och till yrkesverksamma. Kampanjen är kopplad till stiftelsens statsbidragsfinansierade chatt- och telefonstöd för unga.

Inom ramen för regeringens och SKR:s överenskommelse att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020 har sammanlagt 49 skolhuvudmän/kommuner i 16 län beviljats totalt 8,2 miljoner kronor för att förebygga kränkande behandling och våld i skolan. Den vanligaste metoden har varit programmet Mentors in Violence Prevention (MVP) som utvärderats internationellt med positiva resultat.

Länsstyrelserna har genomfört och uppmuntrat en mångfald av insatser för att främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete i länen. I Västerbottens län driver t.ex. länsstyrelsen tillsammans med organisationen MÄN ett samverkansprojekt för våldsprevention med unga i fyra glesbygdskommuner. Flera länsstyrelser har ökat sin interna samverkan med andra sakområden och med det civila samhället för att effektivisera spridningen av våldsförebyggande insatser lokalt.

Förebyggande satsningar efter metoo

De många metoo-upproppen under hösten 2017 och framåt visade att sexuella trakasserier och sexuellt våld mot kvinnor och flickor förekommer inom alla yrken och

sektorer. Regeringen vidtog en rad åtgärder med anledning av metoo och flera uppdrag har redovisats under 2019. Statens skolverk redovisade den 31 maj 2019 förslag till läroplansförändringar för att bättre stödja sex- och samlevnadsundervisningen. Förslagen betonar att området ska behandlas återkommande och att utbildningen ska främja elevernas hälsa och välbefinnande, stärka förmågan att göra medvetna och självständiga val, bidra till förståelse för egna och andras rättigheter, förmedla betydelsen av frivillighet och ömsesidighet, belysa maktförhållanden kopplade till kön och föreställningar om heder samt utveckla elevernas kritiska förhållningsätt till framställningar av relationer och sexualitet. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen har på uppdrag av regeringen tagit fram en digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet. Uppdraget redovisades den 1 april 2019 (Ku2018/00556/DISK). Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen (DO) har därefter fått fortsatt uppdrag att utveckla plattformen och sprida information om plattformen (A2019/01325/MRB, A2019/01324/MRB). Uppdraget redovisades den 1 april 2020. Vidare har DO fått i uppdrag att genomföra särskilda informationsinsatser för att höja kunskapen hos arbetsgivare om aktiva åtgärder (A2019/01324/MRB). Dessa och övriga uppdrag med bäring på metoo redovisas närmare under respektive utgiftsområde.

Regeringen har vidare tillsatt en utredning som ska se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen (dir. 2018:99). Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2020.

Regeringen har under året träffat representanter för metoo-upproppen och för en fortsatt dialog med organisationer i det civila samhället avseende sexuella trakasserier på arbetsplatser och i andra delar av samhället. Regeringen har också tillsatt en utredning med uppdrag att överväga ytterligare åtgärder för att förstärka det straffrättsliga skyddet när det gäller sexuella kränkningar (dir. 2020:5). Den sittande sexualbrottsutredningen har fått tilläggsdirektiv att utreda utmönstring av böter ur straffskalan för köp av sexuell tjänst. Brottsförebyggande rådet har utvärderat tillämpningen av den nya sexualbrottslagstiftningen som trädde ikraft den 1 juli 2018 (Brå 2020:6). Utvärderingen visar att lagen redan fått effekt i form av att antalet åtal och fällande domar har ökat efter lagändringen. Även nya typer av fall har gått till domstol.

Återfallsförebyggande insatser

Länsstyrelserna i Stockholm och Skåne stödjer den regionala pilotverksamheten med telefonlinjen Välj att sluta, som vänder sig till våldsutövare i nära relation för att motivera dem till behandling för att upphöra med våldet. Under 2019 inkom totalt 549 samtal, varav cirka hälften kom från någon som utövat våld. Av de våldsutövare som ringer har omkring 50 procent aldrig tidigare sökt stöd för att ändra sitt beteende. Majoriteten av dem hänvisades till behandlingsverksamheter i Stockholm och Skåne som bekräftar att flera personer har inlett behandling efter kontakt med Välj att sluta.

Socialstyrelsen har under 2020 redovisat uppdraget att ta fram metoder för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens behandlingsarbete med våldsutövare i nära relationer, samt att utreda förutsättningarna för att utveckla behandlingsmetoder för personer som utövat våld med hedersmotiv (S2017/01221/JÄM). Myndigheten har i ett internationellt sammanhang identifierat nio metoder med visst vetenskapligt stöd för att förebygga återfall i våld. Det saknas dock vetenskapligt stöd för att rekommendera någon av de metoder som för närvarande används i Sverige. Socialstyrelsen påpekar att den nya metod som Kriminalvården tagit fram, Predov, och den norska metoden Sinnemestrung kan ge vägledning för fortsatt metodutveckling. Predov prövas inte enbart inom Kriminalvården utan även i ett antal kommuner.

Socialstyrelsen visar också att socialtjänsten erbjuder individuella insatser till utövare av hedersrelaterat våld och förtryck men att insatserna inte är specifikt inriktade mot detta problem. Den vanligaste metoden i hedersrelaterade ärenden är familjearbete, något som återkommande har ifrågasatts av både civilsamhällesorganisationer och myndigheter. Enligt Socialstyrelsen är det av yttersta vikt att sådant familjearbete har de utsattas säkerhet och välmående som överordnat mål samt att det följs upp och utvärderas. Insatser till den utsattas familj kan behövas men det får inte ske på bekostnad av barnets skydd.

Förbättrad upptäckt, ökat skydd och stöd

I augusti 2019 fick Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen i gemensamt uppdrag att verka för förbättrad upptäckt av våld i vissa klientgrupper 2019–2022 (A2019/01517/JÄM). Till uppdraget hör pilotverksamhet vid samordningsförbund för upptäckt av våld, dvs. särskilda lokala organisationer för samverkan i enskilda ärenden mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Sedan januari 2020 frågar tretton samordningsförbund rutinmässigt sin målgrupp om erfarenheter av våld.

Socialstyrelsen har redovisat användningen av bidrag enligt förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer 2018. Sammantaget tog drygt 160 organisationer del av 148,5 miljoner kronor, varav cirka 7,5 miljoner kronor återbetalades som oförbrukade medel. Av dessa organisationer är 81 kvinnojourer, 19 tjejjourer och 59 kombinerade kvinno- och tjejjourer. Medlen har huvudsakligen gått till lönekostnader, köpta tjänster, material och hyrd utrustning. Socialstyrelsen har även fördelat medel till brottsofferverksamhet riktad till hbtq-personer.

SKR har under 2019 i enlighet med en överenskommelse med regeringen (S2019/02386/FS) kartlagt vilka behov som finns av att utveckla mottagningar för kvinnor och män som utsatts för sexuella övergrepp eller kvinnor och flickor som utsatts för könsstympning (för redovisning av resultat se utg.omr. 9, avsnitt 3).

Regionala resurscentrum

Till länsstyrelsernas uppdrag hör att på några platser i landet stödja utvecklingen av kommun- och myndighetsgemensamma resurscentrum för barn och vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Sådana centrum kan innebära samllokalisering av socialtjänst, hälso- och sjukvård samt polis med flerspråkig kompetens, för att underlätta stöd och skydd. Även personer som medverkar i brottsutredningar kan få stöd och skydd vid dessa centrum. Av länsstyrelsernas slutredovisning framgår att en mängd insatser genomförts för att stärka berörda aktörers arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck i fyra län men att de ännu inte har resulterat i operativ verksamhet för målgruppen (Rapport 2020:4 Slutrapport 2018–2019 Regionala resurscentra för våldsutsatta med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck).

Regional medicinsk riktlinje mot hedersrelaterat våld och förtryck

Som första region i landet beslutade Västra Götaland 2019 en regional medicinsk riktlinje om hälso- och sjukvårdens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är att standardisera och förbättra rutinerna så att personer som riskerar att utsättas, utsätts eller har varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive kvinnlig könsstympning, barnäktenskap och tvångsäktenskap ska identifieras och erbjudas information, skydd, stöd och behandling.

Information till asylsökande och nyanlända unga

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har under 2019 haft fortsatt uppdrag att i samverkan med den nationella ungdomsmottagningen UMO

genomföra informationsinsatser rörande hälsa och jämställdhet för nyanlända och asylsökande barn och unga ((S2016/02759/JÄM) och (A2019/00492/JÄM)), vilket resulterade i webbplatsen youmo.se. En genomsnittlig månad hade Youmo.se runt 90 000 besök, vilket är nästan en fördubbling jämfört med året innan. Totalt hade youmo.se 1,1 miljon besök under 2019, varav en ökande andel från andra länder. Sverige fortsätter dock vara det största enskilda landet för trafik till sajten med ca 700 besök per månad, följt av Iran, Egypten och Somalia. Under 2019 har youmo.se bl.a. uppdaterats med innehåll som riktar sig till skolan. MUCF har under 2019 även genomfört regionala och nationella utbildningar för yrkesverksamma som möter barn och unga som är nya i Sverige. MUCF har även utarbetat en webbaserad utbildning, som lanseras under 2020.

Under 2019 fick Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppdrag att informera asylsökande barn om deras rättigheter och stärka organisationer som främjar barns rätt till en tillvaro fri från hedersrelaterat våld och förtryck.

Insatser mot prostitution och människohandel

Jämställdhetsmyndigheten ska på nationell nivå samordna myndigheternas arbete mot människohandel för alla ändamål, utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer, och bistå myndigheterna med metodstöd och kompetensutveckling. Jämställdhetsmyndigheten ansvarar för och finansierar återvändarprogrammet för utsatta personer inom prostitution och människohandel som genomförs av FN-organet International Organization for Migration (IOM). Programmet avser individanpassat stöd för utländska medborgare utsatta för prostitution och människohandel i Sverige. Under 2019 återvände 13 personer inom ramen för programmet. Av de 13 personerna var 9 kvinnor och 5 män och majoriteten kom från Rumänien och Nigeria. De som återvände var utsatta för människohandel för sexuella ändamål, tiggeri eller för kriminella ändamål och flera personer var utsatta för flera former av exploatering.

Boendesituationen för våldsutsatta är svår

Socialstyrelsens rapport Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär visar att antalet personer i akut hemlöshet som är föräldrar till barn under 18 år har ökat, jämfört med en tidigare undersökning från 2011. Framförallt har antalet kvinnor i akut hemlöshet ökat, varav majoriteten har barn och är utlandsfödda. För en tredjedel av kvinnorna i akut hemlöshet uppgavs våld i nära relationer vara en faktor som bidragit till att de hamnat i en akut hemlöshetssituation. Enligt betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112) har många kvinnor och barn efter vistelsen i skyddat boende svårt att få hjälp med att komma till ett stadigvarande boende.

Krisstöd till civilsamhällets arbete mot våld i nära relationer

Regeringen beslutade i april 2020 att ge 100 miljoner kronor till ideella organisationers arbete för att möta ökad utsatthet med anledning av utbrottet av covid-19. Pengarna ska gå till organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer samt organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor, barn och hbtq-personer och mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Förbättrad kunskap och metodutveckling

Utsatthet för misshandel och sexualbrott

I Nationella trygghetsundersökningen (2019) uppgav 2,8 procent av de kvinnor (16–84 år) som deltog i undersökningen att de utsattes för misshandel 2018, vilket är en liten ökning från 2017, då andelen var 2,5 procent. Bland män i samma åldersgrupp uppgav 4,4 procent att de utsattes för misshandel 2018, vilket är en ökning från 2017

då andelen var 4,1 procent. Både kvinnors och mäns självskattade utsatthet för misshandel visade ett svagt nedåtgående fram till de senaste tre årens mätningar, då en ökning har skett. Av männen uppgav 0,9 procent att den misshandel de utsatts för orsakat skador som föranledde besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare (allvarlig misshandel). Av kvinnorna uppgav 0,5 procent att de utsatts för allvarlig misshandel. Antalet fall av dödligt våld mot kvinnor där offret och förövaren var eller hade varit i en parrelation uppgick till 16 fall 2019 (22 fall 2018). Dödligt våld mot män i en parrelation uppgick till 2 fall 2019 (4 fall 2018).

Av de kvinnor (16–84 år) som deltog i undersökningen uppgav 9,9 procent att de utsattes för sexualbrott 2018 vilket är en minskning från 2017, då andelen var 10,7 procent. Motsvarande uppgift för män i samma åldersgrupp är 1,6 procent vilket är samma andel som 2017. För både kvinnor och män har de senaste årens ökning av rapporterad utsatthet för sexualbrott avtagit. I utgiftsområde 4 Rättsväsendet redovisas en ökning av antalet anmälda sexualbrott vilket gör de senaste årens utveckling svårtolkad. Utvecklingen och sexualbrotten behöver även fortsättningsvis följas noga över tid.

Tabell 5.3 Personer 16–84 år utsatta för sexualbrott efter ålder 2018

Andel

Ålder	Kvinnor	Män
16–24	32,2	3,2
25–44	13,0	2,6
45–64	4,2	1,1
64–84	0,4	0,4

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2019. Brottsförebyggande rådet.

Kännedom om hedersrelaterade brott

Inkommande ärenden till stödtelefonen för yrkesverksamma i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län fortsatte att öka 2019 då drygt 1 000 ärenden registrerades jämfört med 959 ärenden 2018 och 187 ärenden 2014 (stödtelefonens första år). Av de utsatta som samtalen handlar om är uppskattningsvis hälften under 18 år och de flesta (81 procent) flickor eller kvinnor. Det förekommer uppgifter om fysiskt våld mot minst 35 procent av de utsatta och om bortförande eller kvarhållande utomlands samt risk för eller hot om bortförande (15 procent). Sammantaget finns uppgifter om 35 barn som utsatts för barnåktenskap, 14 personer som utsatts för tvångsåktenskap och 75 personer som blivit bortförda eller hålls kvar utomlands mot sin vilja.

Länsstyrelsen har genomfört en enkätundersökning av kommuners kännedom om bortförda personer. Undersökningen visar att många kommuner saknar kännedom om personer som har förts ut ur landet. Av 192 svarande kommuner uppgav 43 att de 2019 hade kännedom om sammanlagt 172 barn som befann sig eller misstänktes befinna sig i denna situation. Undersökningen pekar på att få kommuner har rutiner för samverkan mellan socialtjänst och skola i syfte att förebygga sådana bortföranden. Vidare uppgav merparten av de svarande kommunerna att socialtjänsten inte har rutiner för att hantera ärenden rörande barn som man vet eller misstänker lever i äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden.

Socialstyrelsen har delredovisat sitt uppdrag att inventera vilken vård som erbjuds kvinnor och flickor som utsatts för könsstympning med mera (A2019/00504/JÄM). Inventeringen visar att sex regioner har regionala riktlinjer om vård av könsstympade flickor och kvinnor, nio regioner har lokala styrdokument på området och att en region har både riktlinjer och lokala styrdokument. Fem regioner saknar riktlinjer. Enligt Socialstyrelsen har antalet kvinnor och flickor som sökt vård och registrerats

med diagnoskod kopplat till könsstympling ökat varje år mellan 2012 och 2018. Under 2018 registrerades 1110 nydiagnostiserade kvinnor och flickor med någon av diagnoskoderna som indikerar att de har varit utsatta för könsstympling. År 2012 var siffran 388 kvinnor och flickor. Vad ökningen av antal registrerade beror på är inte känt. De flesta är mellan 18 och 39 år gamla, men det förekommer även att flickor under 18 år som är födda i Sverige har sökt vård och fått en diagnos kopplat till könsstympling under 2012–2018. Dock framkommer i inventeringen inte om dessa fall lett till lagföring. Få fall av könsstympling har lagförts sedan lagen med förbud mot könsstympling av kvinnor trädde i kraft.

Tabell 5.4 Anmälda och lagförda brott som gäller köp av sexuell tjänst, koppleri samt människohandel

Antal				
Typ av anmälda och lagförda brott	2016	2017	2018	2019
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst*	603	563	848	764
Lagförda brott, köp av sexuell tjänst: kvinnor/män	0/334	0/222	0/329	0/346
Anmälda brott: koppleri (inkl. grovt)*	102	136	182	133
Lagförda brott, koppleri (inkl. grovt) kvinnor/män	2/24	1/11	11/24	7/18
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål*	81	82	93	106
Lagförda brott människohandel (samtliga ändamål) kvinnor/män	2/6	1/4	2/13	0/3

Anm.: Kön som anges avser den lagförda personen.

Anm.: * Könsuppdelad statistik saknas.

Källor: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet.

Människohandel, koppleri och sexköp

Den officiella kriminalstatistiken belyser inte den totala omfattningen av brottsligheten utan bara det som kommer till rättsväsendets kännedom. Enligt Polismyndigheten är det svårt att uppskatta hur många som är offer för människohandel i Sverige. Polismyndigheten menar att antalet anmälda brott till stor del beror på vilka resurser som polisregionerna avsätter för att uppdaga denna brottslighet, mängden inkomna tips och vilken kompetens som finns inom polisorganisationen.

Antalet anmälda brott rörande människohandel för andra ändamål än sexuella uppgick under 2019 till 170, vilket kan jämföras med 121 anmälningar under 2018. Av dem utgjorde 143 människohandel för tvångsarbete vilket är en ökning från 108 anmälningar under 2018. Under 2018 rörde 5 av anmälningarna människohandel för tvångsarbete och under 2019 var den siffran 7. Antal anmälda brott under den nyare brottsrubriceringen människoexploatering uppgick till 48 under 2019.

Utvecklingen när det gäller antalet anmälda och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst, koppleri samt människohandel (gällande vuxna) framgår av tabell 1.4 ovan. År 2018 anmäldes 14 brott gällande människohandel med barn för sexuella ändamål och 2019 anmäldes 12 sådana brott. Antalet anmälda brott för köp av sexuell handling av barn har ökat från 131 under 2018 till 224 under 2019. Antal lagförda brott för köp av sexuell handling av barn var totalt 192 under 2019 och för alla utom ett av brotten var de lagförda män. Under 2019 var antalet lagförda brott för människohandel totalt 3.

Jämställdhetsmyndigheten presenterar statistik över misstänkta offer för människohandel i Sverige. Det handlar om personer som har identifierats av regionkoordinatorer eller genom den nationella stödtelefonen för yrkesverksamma. År 2019 var enligt denna statistik 202 kvinnor och 46 män utsatta, eller potentiellt utsatta, för människo-

handel. Till de utsatta vuxna fanns 26 medföljande barn. Majoriteten av de misstänkta fallen 2018 rörde människohandel för sexuella ändamål. Därefter följer människohandel kopplad till arbetskraft följt av tiggeri. Jämställdhetsmyndigheten redovisar vidare att 49 barn var utsatta eller potentiellt utsatta för människohandel, varav 23 flickor och 26 pojkar. Den vanligaste formen av exploatering av barn handlar om människohandel kopplad till kriminalitet, följt av tiggeri och människohandel för sexuella ändamål.

Under 2019 har Migrationsverket upprättat 481 interna rapporter om misstänkt människohandel och människoexploatering. Detta innebär en ökning jämfört med 2018. Av dessa gällde 266 rapporter kvinnor och 123 män, 92 rapporter avsåg minderåriga, varav 18 flickor och 74 pojkar. Under vissa omständigheter kan Migrationsverket efter ansökan av en förundersökningsledare fatta beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för bevispersoner, det kan t.ex. handla om att potentiella offer för människohandel ska få tid för att avgöra om de vill medverka i en rättegång. Under 2019 beviljades 44 individer (28 kvinnor, 2 flickor, 13 män och 1 pojke) tidsbegränsade uppehållstillstånd som bevispersoner på grund av att de misstänks ha utsatts för människohandel och/eller människoexploatering. Av dessa var 17 individer EU-medborgare. Av Migrationsverkets statistik går dock inte att utläsa hur många av dessa som fått tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av människohandel för sexuella ändamål eftersom förundersökningsledarna inte alltid till en början kan specificera vilken typ av exploatering det rör sig om.

Utveckling av metoder och arbetssätt vid länsstyrelserna

Att ta fram och kvalitetssäkra nya metoder för yrkesverksamma är ett långsiktigt utvecklingsarbete. Sedan den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor beslutades 2016 har regeringen tagit flera initiativ i denna riktning som kan förväntas resultera i förbättrade metoder först på några års sikt. Inom ramen för överenskommelsen mellan regeringen och SKR om stärkt jämställdhetsarbete 2018–2020 genomförs exempelvis en utvärdering av Mentors in Violence Prevention (MVP) i sju grund- och gymnasieskolor. Ett syfte är att stödja skolhuvudmän som tillämpar MVP eller överväger att göra det.

Länsstyrelserna rapporterar att deras regionala strategier och handlingsplaner tillsammans med den nationella strategin har bidragit till ett gemensamt ramverk och utvecklad samverkan för länsstyrelsernas utvecklingsarbete med berörda aktörer på lokal och regional nivå.

Det pågår enligt rapporteringen en positiv utveckling i de 21 länen. Kunskapsnivån avseende mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel visar på en tydlig ökning både regionalt och lokalt.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har i juni 2020 redovisat sitt uppdrag att utvärdera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län (A2020/01379/JÄM).

Ökad kunskap om pornografins inverkan på barn

Regeringen har gett i uppdrag åt Barnombudsmannen att utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) kartlägga befintlig kunskap om hur och var barn konsumerar, eller exponeras för, pornografi och hur det påverkar barns och ungas hälsa och relationer (A2020/00346/JÄM). Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021. Regeringen har även beviljat Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel för en studie om ungdomars utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering, vilken ska omfatta ungdomars användning av och attityder till pornografi (se även utg.omr. 9, avsnitt 6).

5.3.8 EU och internationellt samarbete

Regeringens feministiska politik inkluderar det internationella arbetet och målen för den svenska jämställdhetspolitiken utgör också mål för vad regeringen vill uppnå inom ramen för det internationella samarbetet. Regeringens feministiska utrikespolitik finns också konkretiserad i en handlingsplan (UD2020/02283/GA). Sveriges inrikes- och utrikespolitik på jämställdhetsområdet är på så sätt tätt sammanlänkade med varandra, liksom med EU-samarbetet. Regeringen arbetar för att driva på jämställdhetsarbetet inom EU, FN, Europarådet, OECD och i andra internationella finansiella institutioner och internationella organisationer.

Regeringen arbetar också för att på nationell nivå uppfylla sina internationella åtaganden och förpliktelser avseende jämställdhet, däribland FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), Pekingplattformen och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Regeringen bedriver en feministisk utrikespolitik vilket innebär att Sverige i sina internationella relationer anlägger ett jämställdhetsperspektiv och verkar för alla kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser. Sedan 2015 finns en ambassadör för jämställdhet, tillika samordnare av den feministiska utrikespolitiken. Innebörden av denna politik har utvecklats i en handlingsplan, med konkreta mål för jämställdhetsarbetet (UD2020/02283/GA). Under 2019 lanserade regeringen även en feministisk handelspolitik.

Sverige har sedan 2016 även en särskild ambassadör i det bilaterala och multilaterala arbetet mot människohandel och prostitution. År 2019 träffades en särskild överenskommelse mellan Sverige och Frankrike om att bedriva en gemensam diplomati mot människohandel för sexuell exploatering och prostitution.

EU-samarbetet

Regeringen har under 2019 bland annat arbetat för att lyfta fram åtgärder som bidrar till att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och drivit på kommissionens arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och barn.

Förhandlingar pågår i frågan om EU ska ansluta sig till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen. Sverige verkar för att EU ska ansluta sig till konventionen. Beslut om EU:s anslutning har ännu inte antagits av rådet. I syfte att lösa de låsta positionerna vände sig Europaparlamentet under 2019 till EU-domstolen med en begäran om yttrande.

Med målsättningen att bl.a. påverka innehållet i kommissionens kommande jämställdhetsstrategi, anordnade Sverige under 2019 ett ministermöte för de tio nästkommande ordförandeskapen. Samtliga länder ställde sig bakom ett slutdokument i vilket angavs vad de tio medlemsstaterna önskade se i den kommande strategin.

Sverige har arbetat aktivt med genomförandet av EU:s handlingsplan för jämställdhet i de yttre förbindelserna (GAP). Sverige bidrog till att EU 2019 antog en ny handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet.

Sverige innehar sedan 2019 ordförandeposten i styrelsen för Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE).

Sveriges arbete inom FN på jämställdhetsområdet

Med anledning av att Pekingplattformen fyller 25 år var uppföljning av plattformen tema för den 64:e sessionen av FN:s kvinnokommission (CSW64). En politisk deklaration antogs vid mötets öppnande och vid förhandlingarna av denna syntes

tydligt det motstånd mot flera viktiga frågor som finns på många håll i världen. Utifrån svenska prioriteringar är flera aspekter av den politiska deklARATIONEN positiva, givet det omfattande motstånd som finns globalt. Dessa inkluderar nya skrivningar om våld mot kvinnor, kvinnors deltagande och representation, utbildning, konflikt, statistik och ekonomisk egenmakt. Ytterligare positiva aspekter är att deklARATIONEN innehåller fler referenser till mänskliga rättigheter och också indirekta referenser till FN-dokument om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och sex- och samlevnadsundervisning. Sverige drev bland annat frågor om SRHR, ekonomisk jämställdhet, förbud mot köp av sexuella tjänster och människohandel, civilsamhällets roll för att främja jämställdhet, samt jämställt politiskt deltagande. Sverige har därtill medverkat i FN:s initiativ Generation Equality där syftet är att accelerera det globala arbetet för jämställdhet för att uppfylla åtagandena inom Pekingplattformen.

Sverige har arbetat aktivt för jämställdhetsintegrering i FN:s verksamhet. Vidare har Sverige varit aktivt i FN:s olika forum för mänskliga rättigheter för att befästa och där så är möjligt, förstärka framsteg som gjorts när det gäller kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inte minst när det gäller SRHR. Sverige har också verkat för att öka kvinnors deltagande i fredsprocesser, att uppmärksamma konfliktrelaterat sexuellt våld samt mäns och pojkars roll och ansvar i arbetet för jämställdhet (se vidare utg.omr. 7 och 5).

Sverige lämnade i mars 2020 sin tionde rapport avseende konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) till kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor.

På grund av det hårda motståndet mot SRHR-kunde i år ingen överenskommelse nås vid FN:s befolkningskommission (Commission on Population and Development).

Sveriges arbete inom OECD på Jämställdhetsområdet

Sverige har varit aktivt för att OECD under 2019 inrättade en permanent arbetsgrupp för jämställdhetsintegrering och statlig styrning, ”Working Party on Gender Mainstreaming and Governance” (WP GMG), som syftar till att stärka medlemsländernas arbete med jämställdhetsintegrering samt stärka arbetet med jämställdhetsintegrering inom OECD. Under 2020 har WP GMG, där Sverige är ordförande, vidtagit åtgärder för att främja konsekvenser för jämställdheten och kvinnors och flickors rättigheter analyseras och omhändertas i OECD:s analyser och medlemsländernas respons med anledning av covid-19. I motsvarande arbetsgrupp inom ramen för OECD:s biståndskommitté, Gendernet, har Sveriges arbete kunnat bidra till viktigt policyarbete inom området.

Nordiska ministerrådets samarbete på jämställdhetsområdet

Under hösten 2019 anordnades en stor metoo-konferens på Island och rapporten Sexuellt trakasserad på jobbet – en nordisk forskningsöversikt togs fram på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Denna rapport utgör ett viktigt steg i arbetet mot ett jämställt samhälle, fritt från våld och trakasserier. De nordiska jämställdhetsministrarnas aktiviteter för att stödja firandet att Pekingplattformen antogs för 25 år sedan och att särskilt fokusera på unga sköts upp till hösten 2020. I maj 2020 genomförde de nordiska jämställdhetsministrarna ett virtuellt möte och ett erfarenhetsutbyte om effekter för jämställdhet med anledning av covid-19 där frågor om våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck liksom situationen på arbetsmarknaden, som i hög grad är könssegregerad i Norden, var i fokus. Inom ramen för det globala arbetet för att hantera covid-19 har de nordiska länderna tagit upp flera effekter på jämställdhet.

5.4 Analys och slutsatser

Jämställdhet är en central del av ett demokratiskt samhälle. Sverige står sig väl i internationella mätningar avseende jämställdhet. Framsteg har gjorts men fortfarande måste mer göras. Inte minst måste utrikes födda kvinnors situation uppmärksammas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Att mäns våld mot kvinnor ännu långt ifrån har upphört är oacceptabelt liksom att det finns kvinnor och män, flickor och pojkar i Sverige som lever under hedersrelaterat våld och förtryck. Pojkars studieresultat fortsätter att ligga tydligt under flickors. Det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är ännu inte uppnått.

5.4.1 Fortsatt utveckling av jämställdhetsintegrering

Arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet fortsätter att utvecklas i enlighet med regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet för åren 2016–2020 (S2016/04472/JÄM). Regeringens bedömning är att resultatet av arbetet under 2019 som helhet låg på en relativt stabil och hög nivå. Avseende lagstiftningsprocessen och EU-arbetet var utvecklingen fortsatt positiv. Jämställdhetsintegrering är ett arbete som behöver bedrivas och utvecklas kontinuerligt.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter har bidragit till uppfyllelse av de jämställdhetspolitiska målen

Regeringens samlade bedömning är att JiM-programmet har varit framgångsrikt och bidragit till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Resultat finns inom samtliga målområden, även om delmålet om det obetalda hem- och omsorgsarbetet är under-representat. Flertalet resultat har koppling till delmålen om ekonomisk jämställdhet och mäns våld mot kvinnor. De flesta av myndigheterna har byggt upp en stabil infrastruktur och på detta sätt lagt en god grund för ett framtida jämställdhetsarbete. Myndigheterna har dock kommit olika långt i sitt utvecklingsarbete. Regeringen noterar att utmaningar kvarstår innan alla myndigheter i sin verksamhet fullt ut beaktar jämställdhet samt att såväl Jämställdhetsmyndigheten som Statskontoret bedömer att regeringens styrning, uppföljning och återkoppling av resultat är av vikt för att den positiva utvecklingen ska fortsätta.

Det regionala och lokala arbetet har gått framåt

Länsstyrelserna utgör regionala nav i arbetet för jämställdhet och har stor betydelse för att de jämställdhetspolitiska målen ska kunna få genomslag regionalt och lokalt. Regeringens bedömning är att länsstyrelsernas regionala arbete med jämställdhetsintegrering bedrivs ambitiöst och har gett konkreta resultat.

För jämställdhetsarbetet i kommuner och regioner har även den treåriga (2018–2020) överenskommelsen mellan regeringen och SKR haft betydelse. Överenskommelsen har framför allt bidragit till delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra men även de övriga delmålen har påverkats positivt, t.ex. genom satsningen på modellkommuner.

5.4.2 Ännu inte en jämn fördelning av makt och inflytande

Utvecklingen mot en jämn fördelning av makt och inflytande har i flera avseenden gått framåt eller har under en längre tid visat jämna resultat. Representation i beslutsfattande församlingar redovisas vart fjärde år efter valen. Det råder en jämn fördelning av kvinnor och män i styrelser och ledning i de statliga bolagen liksom bland chefer i staten. Bland chefer i kommuner och regioner dominerar kvinnor, medan män dominerar bland chefer i privat sektor. Män är fortfarande överrepresenterade i styrelser

och ledning i börsföretagen. En stor övervikt av män finns även bland professorer vid universitet och högskolor (se utg.omr. 16, avsnitt 5.3).

Det statliga stödet för kvinnors organisering fortsätter att bidra till kvinnors organisering i sammanslutningar och deltagande i demokratiska processer. Stödet bidrar även till ett levande civilsamhälle.

Insatser för en jämn fördelning av makt och inflytande bedöms bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030, delmål 5.5, 10.2 och 16.7.

5.4.3 Ekonomisk jämställdhet är inte uppnådd

Att kunna försörja sig genom betalt arbete är centralt i den svenska jämställdhetspolitiken. Kvinnor har fortfarande lägre sysselsättningsgrad, kortare arbetstid, högre frånvaro från arbetet samt lägre lön än män. Den genomsnittliga kapitalinkomsten är dessutom mer än dubbelt så stor för män som för kvinnor, vilket bl.a. kan härledas till skillnaden mellan antalet män respektive kvinnor som driver företag. Det bidrar på sikt till lägre livsinkomster och pensioner för kvinnor än för män, vilket utgör en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Regeringen har genomfört flera reformer på arbetsmarknaden och inom arbetslivsområdet som syftar till att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män. En viktig del i detta är den kommission för jämställda livsinkomster (dir. 2020:22) som regeringen har inrättat och som ska lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Regeringen ser samtidigt behov av ytterligare åtgärder för att nå målet om ekonomisk jämställdhet.

Insatser för ekonomisk jämställdhet bedöms bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030, delmål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt.

5.4.4 Fortsatta skillnader mellan könen i studieresultat och deltagande i högre utbildning

Det finns alltjämt stora skillnader i skolresultat och utbildningsval mellan flickor och pojkar. Pojkar och män presterar generellt sämre än flickor och kvinnor i utbildningssystemet. Det genomsnittliga meritvärdet för flickor i grundskolan har länge varit högre än för pojkar och flickor har högre betyg i de flesta av grundskolans ämnen. För att komma tillrätta med detta har regeringen aviserat att man avser utöka den s.k. lovskolan som ger elever som riskerar att inte få gymnasiebehörighet en extra möjlighet att komma ikapp under loven.

Utöver skolresultat så finns även fortsatt könsskillnader i studieval. I gymnasieskolan och högre utbildning är vissa utbildningar tydligt kvinno- eller mansdominerade. Skolan har en viktig uppgift i att bidra till att motverka begränsande könsmönster och att aktivt främja jämställdhet. Könsskillnader i utbildningsval bidrar även till den könsuppdelade arbetsmarknaden. Det är därmed viktigt att arbeta brett och långsiktigt för att motverka bakomliggande normer och värderingar som leder till könsskillnaderna vad gäller utbildnings- och yrkesval såväl i utbildningsväsendet som på arbetsmarknaden. Regeringen har tagit initiativ i en sådan riktning. I december 2019 fick Statens skolverk i uppdrag att utveckla det befintliga digitala verktyget för studie- och yrkesvägledning med syftet att bidra till att fler elever får möjlighet att göra väl övervägda utbildnings- och yrkesval bl.a. med utgångspunkt från könstereotypa val.

Även uppdraget om jämställdhetsintegrering vid högskolor och universitet (JiHU) har bidragit till att utmana könsbundna studieval hos sökande till högre utbildning. Exempelvis har Linköpings universitet och högskolan i Jönköping reviderat sitt marknads-

föringsmaterial för att på så vis utmana normer och stereotypa förväntningar om vem som studerar vad.

5.4.5 Det obetalda hem- och omsorgsarbetet fördelas inte jämnt

Det obetalda hem- och omsorgsarbetet är trots viss utjämning mellan könen fortsatt ojämnt fördelat mellan kvinnor och män. När det gäller typ av arbete finns en ojämn och stereotyp fördelning redan när de gäller hur flickor och pojkar hjälper till hemma. Detta pekar på vikten av insatser som kan förändra normer redan i tidig ålder.

Andelen föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) under barnets två första levnadsår har ökat över tid. Det tycks vara svårare att nå ett jämställt uttag av föräldraledighet för föräldrapar som inte delat någorlunda lika redan innan barnets ettårsdag (Socialförsäkringsrapport 2020:3). Detta visar på vikten av att dela på föräldraledigheten tidigt. Andelen som delar jämställt är större ju högre utbildning föräldrarna har och inrikes födda föräldrar delar i större utsträckning föräldrapenningen jämställt än utrikesfödda. Detta motiverar insatser som är utformade med hänsyn till olika målgruppers behov.

Föräldrars uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn är mer jämställt än uttaget av föräldrapenning. Ett mer jämställt uttag av tillfällig föräldrapenning kan ses som ett tecken på ett mer jämställt ansvar för omsorgen om barnet efter spädbarnstiden.

Den ojämnställda fördelningen av betalt och obetalt arbete innebär att arbetsinkomster och livsinkomster för kvinnor och män skiljer sig åt och kan vara en av förklaringarna till den ekonomiska ojämnställdheten. Snedfördelningen kan också ha negativa konsekvenser för det jämställda föräldraskapet samt innebära att barnet får mindre tid med endera föräldern än om föräldraledigheten delats mer jämställt. Utvecklingen går dock framåt mot ett mer jämställt uttag av föräldraledighet, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Men utvecklingen går långsamt, även om framsteg gjorts vid införandet av reserverade månader. Arbete behövs för att t.ex. nå de föräldrar, oftast män, som inte tar ut någon eller enbart få dagar med föräldrapenning (se vidare utg.omr. 12, avsnitt 3.6.4).

Insatser för en jämn fördelning av obetalda hem- och omsorgsarbetet bedöms bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030, delmål 5.4.

5.4.6 Jämställd hälsa

Könsskillnader finns när det gäller kvinnors och mäns upplevda hälsa, där andelen kvinnor med god självskattad hälsa är något lägre än andelen män i de flesta åldersgrupper. Skillnaderna är dock stora i vissa grupper, framförallt beroende på utbildningsnivå. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning uppger att de har sämre hälsa än andra kvinnor och än män med motsvarande utbildning. Bland personer med funktionsnedsättning är könsskillnaderna vad gäller självskattad hälsa större än bland befolkningen som helhet. Detta gör det viktigt att se på hälsa ur ett intersektionellt perspektiv och att säkerställa att insatser når rätt grupper.

Kvinnor har ett högre sjukpenningtal än män, även om det har minskat under de senaste åren. De organisatoriska och sociala faktorerna i arbetsmiljön är en av de främsta orsakerna till kvinnors arbetsrelaterade ohälsa. Myndigheten för arbetsmiljökunskap kan bidra till att stärka kunskapsläget på detta område (se även utg.omr. 14, avsnitt 5). Samtidigt är medellivslängden generellt sett fortfarande högre för kvinnor än för män.

Oro och ångest är vanligare bland kvinnor än män och dessa mönster går igen bland barn och unga. Såväl självmord som sjukdomsrelaterade dödsorsaker är dock vanligare bland män än bland kvinnor i alla åldersgrupper. De insatser som regeringen vidtar för att förbättra den psykiska hälsan, framförallt genom överenskommelser med SKR, avses leda till en förbättrad psykisk hälsa för såväl kvinnor som män.

Även om regeringen kan konstatera att insatser inom området Jämställd hälsa börjat ge positiva resultat, t.ex. när det gäller förlossningsvården, är bedömningen att målet inte är uppnått. En hel del återstår att göra för att uppnå målet om en jämställd hälsa. Mer kunskap behövs när det gäller olika aspekter av kvinnors och mäns hälsa och det är av stor vikt att jämställdhet fortsatt beaktas i insatser inom hälsoområdet.

5.4.7 Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Ett utökat och verkningsfullt våldsförebyggande arbete

Universellt (primärpreventivt) våldsförebyggande arbete i Sverige, dvs. tidiga våldsförebyggande åtgärder riktade till breda målgrupper, har ökat. Stiftelsen 1000 möjligheters arbete tyder på ett stort behov hos unga att tala om våld i deras egna partnerrelationer och vikten av insatser riktade till unga män som utövar våld och kontroll i sådana relationer.

Socialstyrelsen har bekräftat att det finns svagheter i återfallsförebyggande behandlingsinsatser utanför Kriminalvården, vilket även tidigare uppmärksammats av 2017 års utredning på området (SOU 2018:37). Det är därför en positiv utveckling att Kriminalvårdens nya behandlingsmetod för våldsutövare i nära relation, Predov, även har gjorts tillgänglig utanför myndigheten, t.ex. inom socialtjänsten.

Sedan 2017 har regeringen vidtagit en rad åtgärder med anledning av metoo-upproppen. Sexuella trakasserier på arbetsplatsen eller i andra delar av samhället kan dock inte elimineras med tidsbegränsade punktinsatser. Det krävs ett brett och kontinuerligt arbete med fokus på förebyggande åtgärder.

Förbättrad upptäckt, skydd och stöd

Samordningsförbundens medverkan i det myndighetsgemensamma uppdraget om förbättrad upptäckt av våld 2019–2022 har fått stort genomslag och innebär att ett systematiskt arbete på området utvecklas i en etablerad organisation för samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i enskilda ärenden på lokal nivå. SKR har uppmärksammat sina medlemmars möjlighet att som arbetsgivare upptäcka utsatthet för våld i nära relationer bland anställda och att ge eller förmedla stödinsatser till dem. Detta är ett utvecklingsområde som även aktualiseras av Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention (nr 190) om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet. Ärendet bereds inom Regeringskansliet för att närmare utreda hur svensk lagstiftning förhåller sig till konventionens bestämmelser.

Statsbidragen till lokala kvinno- och tjejjourer har inneburit stabilare villkor i den del av organisationernas verksamhet som kompletterar det offentliga brottsofferstödet. Samtidigt bedriver flera typer av civilsamhällesorganisationer viktig verksamhet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Våld i nära relationer är t.ex. en betydande faktor bakom kvinnors hemlöshet. Det är angeläget att intentionerna bakom den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 återspeglas i stödet till civilsamhällesorganisationer.

Både Utrikesdepartementet och Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har visat att barn och unga förs ut ur landet för att giftas bort eller

utsätts för andra hedersrelaterade brott. Det behövs ökad kunskap och tydligare rutiner för att förhindra detta. Länsstyrelsernas pilotverksamhet med regionala resurscentrum för barn och vuxna som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck har utvecklats. Återstående behov är att nå fler som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt att tillhandahålla en mer operativ stödverksamhet för målgruppen.

Det är av stor vikt att personer utsatta inom prostitution och människohandel erbjuds stöd och skydd. Jämställdhetsmyndigheten har under året uppdaterat manualen vid misstanke om människohandel som tydliggör myndigheters ansvar i stöd- och skyddsprocessen till personer utsatta för människohandel. Insatserna mot prostitution och människohandel bedöms bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030, delmål 5.2 om att avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

Effektivare brottsbekämpning

Brottsbekämpning är ett grundläggande uppdrag för rättsväsendet (se utg.omr. 4). Samtidigt är de rättsvärdande myndigheterna beroende av andra samhällsaktörer i detta avseende. Det gäller exempelvis hälso- och sjukvårdens förmåga att säkra bevis vid misstänkta sexualbrott och könsstympning samt socialtjänstens brottsofferstödande och återfallsförebyggande insatser vid bl.a. hedersrelaterat våld

Regeringen bedömer att rättsväsendet utvecklats positivt när det gäller metoder och kunskap för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck men det behövs fortsatta insatser. Det handlar till exempel om att stärka arbetet mot barnäktenskapsbrott och andra hedersrelaterade brott. Att utreda och lagföra brott är centralt. Detta gäller till exempel könsstympning, där få fall de facto hanterats av rättsväsendet. Vidare är det angeläget att följa utvecklingen bl.a. vad gäller rättsväsendets förmåga att ingripa mot hot och kränkningar på nätet samt mot hbtq-personers utsatthet.

Förbättrad kunskap och metodutveckling

Självs kattad utsatthet för misshandel har fortsatt att öka något för både kvinnor och män medan de senaste årens ökning av självs kattad utsatthet för sexualbrott har avtagit. Det finns alltså ett stort behov av kvalitetssäkrade metoder och arbetssätt bland yrkesverksamma samt av uppföljning och statistik på nationell nivå. Dessutom finns grundläggande kunskapsbrister, t.ex. när det gäller pornografin och dess påverkan på samhället och vilket behov av stöd och skydd som finns för personer som medverkar i pornografi, särskilt ungdomar.

Det åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som gäller 2017–2020, liksom flera insatser inom handlingsplanen mot könsstympning av kvinnor och flickor, löper ut vid årsskiftet. Därtill finns fortsatt stort behov av olika kompetensutvecklingsinsatser för att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck samt utveckla rutiner för att förhindra brott och stötta offren. Regeringen ser ett behov av att fortsatt utveckla arbetet under 2021 och framåt.

Länsstyrelserna, som spelar en central roll för att stödja genomförandet av strategin på regional nivå, har under senare tid visat påtagliga förbättringar i sitt arbete, inte minst i de mindre länen. Det handlar bland annat om utökad samverkan med rättsväsendet och skolan. I det fortsatta arbetet för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är det viktigt att länsstyrelserna har goda förutsättningar för att stödja lokala och regionala aktörer.

5.4.8 EU och internationellt samarbete

Utvecklingen för jämställdhet och kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är inte självklar i alla internationella sammanhang. På många håll i världen, inklusive i internationella förhandlingar, kan ett tilltagande motstånd mot kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna konstateras. Under utbrottet av covid-19 har inte minst flickors tillgång till skolgång påverkats negativt. Ofta anförs resonemang som söker begränsa kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter med hänvisning till tradition, familj, religion eller sedvänja, exempelvis hederskultur. Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), inklusive fri aborträtt, möter ofta starkt motstånd, vilket understryker vikten av att Sverige och andra likasinnade länder fortsätter att driva dessa frågor (se vidare utg.omr. 5 och utg.omr. 7). Regeringen välkomnar initiativet att inom ramen för FN:s initiativ Generation Equality inrätta internationella koalitioner på prioriterade områden för jämställdheten. Det är positivt att Sverige även fortsättningsvis har en framträdande roll i detta arbete, inte minst vad gäller ekonomisk jämställdhet, det målområde som ligger längst ifrån att uppfyllas globalt enligt bl.a. World Economic Forum.

Inom ramen för det nordiska samarbetet finns stora möjligheter att samverka för att mobilisera och stödja det internationella jämställdhetsarbetet. De nordiska länderna har ofta samsyn i jämställdhetsfrågor vilket Sverige kan nyttja i det internationella samarbetet.

Inom ramen för Europarådet kan Sverige bl.a. stödja påverkansarbete inom området för delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, med utgångspunkt i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen.

5.5 Politikens inriktning

Sverige har en feministisk regering vilket innebär att jämställdhetsperspektivet finns med i politikens utformning på bred front, både i det nationella och internationella arbetet. Regeringen uppfattar skillnader i livsvillkor och fördelning av makt och resurser baserade på kön som ett samhällsproblem som kan och ska motverkas bland annat genom politiska beslut. Att jämställdhet finns med i utformningen av politiken bidrar också till att Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling uppnås då mål om jämställdhet ingår i de flesta av målen i Agenda 2030.

Det är angeläget att framåt bevaka vilka konsekvenser spridningen och samhällets åtgärder med anledning av det nya coronaviruset får för jämställdheten. Den ökade isoleringen och utsattheten som har uppstått, socialt och ekonomiskt, kan t.ex. öka risken för våld i nära relationer, förvärra hedersrelaterat våld och förtryck, öka psykisk ohälsa och få konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten.

Arbetet med jämställdhetsintegrering stärks och utvecklas

Jämställdhetsintegrering är fortsatt, i kombination med särskilda åtgärder, regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsintegrering innebär att jämställdhet ska beaktas vid politikens utformning inom alla politikområden.

Arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering fortsätter att stärkas. Jämställdhetsmyndigheten har en nyckelroll i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) fortsätter. Regeringen har också gett ett fortsatt uppdrag om jämställdhetsintegrering

till universitet och högskolor. Jämställdhetsmyndighetens löpande redovisning av detta uppdrag visar att de 33 lärosäten som deltar har nått positiva resultat i form av mer jämställda karriärvägar, studieval och tjänstetillsättningar. Fördelningen av forskningsmedel har enligt Jämställdhetsmyndigheten också blivit mer jämställd. Regeringen bedömer att arbetet med jämställdhetsintegrering vid universitet och högskolor bör fortsätta för att även uppnå jämställdhetseffekter på samhällsnivå. Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i att stödja myndigheterna i arbetet med att bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.

Regeringen avser även att fortsätta stärka arbetet med jämställdhetsintegrering på lokal och regional nivå, bl.a. med fokus på delmålen om ekonomisk jämställdhet och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Det är viktigt att arbetet för en jämn fördelning av makt och inflytande fortsätter, eftersom det råder ojämn könsfördelning i delar av samhället där kvinnor och män bör ha samma tillgång till makt och inflytande.

Ekonomisk jämställdhet

Trots ett mångårigt arbete för att uppnå ekonomisk jämställdhet råder det fortfarande olika förutsättningar för kvinnor och män för att bland annat delta och utvecklas i arbetslivet. Målet om ekonomisk jämställdhet och möjlighet till egen försörjning gäller alla och ska ses i ett livscykelperspektiv. Kommissionen för jämställda livsinkomster kommer i december 2021 att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män.

Diskriminering på grund av kön är förbjuden och i diskrimineringslagen (2008:567) finns tydliga krav på arbetsgivare att genomföra lönekartläggning i syfte att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader. Arbetet med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen är viktigt för att åstadkomma jämställda löner och ett jämställt arbetsliv. Samtidigt finns det tecken på att lagstiftningen inte efterföljs. En särskild utredare kommer att under hösten 2020 lämna förslag på åtgärder för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen (se avsnitt 4).

Regeringen anser att det är viktigt att analysera och följa upp effekten på den ekonomiska jämställdheten av de åtgärder som vidtagits för att mildra de ekonomiska konsekvenserna av den aktuella situationen med sjukdomen covid-19. Ett underlag för en sådan uppföljning lämnas i bilaga 4, Ekonomisk jämställdhet.

Jämställd utbildning

Alla barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt och skolan ska ge alla möjlighet att nå kunskapsmålen oavsett bakgrund och behov. Ändå finns det alltjämt stora skillnader i skolresultat och utbildningsval mellan flickor och pojkar, där pojkar och unga män som grupp har lägre kunskapsresultat. Pojkar och unga män är också i majoritet i gymnasieskolans introduktionsprogram. Elever på gymnasieskolans introduktionsprogram är en viktig grupp där insatser för ökad genomströmning är centrala (se utg.omr. 16). Regeringen har även tillsatt Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:07) som bland annat ska lämna förslag i syfte att skapa bättre förutsättningar för elever att nå de kunskapskrav i grundskolan som minst ska uppnås. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2021.

För att uppnå ett jämställt samhälle är det viktigt att alla barn, oavsett kön, redan i förskolan får möjlighet att utvecklas utan att begränsas av rådande könsnormer eller

av hedersförtryck. Det är skolans ansvar att se till att alla barn får tillgång till utbildning på lika villkor. Utöver skolresultat så finns även fortsatta könsskillnader i studieval till följd av normer och könsstereotypa föreställningar om utbildning och arbete. I gymnasieskolan och högre utbildning är vissa utbildningar tydligt kvinno- eller mansdominerade. Könsskillnader i utbildningsval bidrar även till den könsuppdelade arbetsmarknaden. Det är därmed viktigt att arbeta brett och långsiktigt för att motverka könsskillnaderna vad gäller utbildnings- och yrkesval såväl i utbildningsväsendet som på arbetsmarknaden. Regeringen har tagit några initiativ i en sådan riktning. Uppdraget om jämställdhetsintegrering vid universitet och högskolor, som kommer att fortsätta, bidrar till att utmana könsbundna studieval till högre utbildning.

Fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet ska bli jämnare

Fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet är alltjämt sned. Uttaget av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är ännu inte jämställt. Mer behöver därför göras innan målet om ett jämställt föräldraskap är uppnått. Ett jämställt föräldraskap ger barnet, redan som litet, tillgång till båda sina föräldrar och bidrar även till jämställdhet i arbetslivet vilket i sin tur påverkar den ekonomiska jämställdheten.

SCB har regeringens uppdrag att genomföra en pilotstudie (A2019/01121/JÅM) för att pröva ett nytt upplägg för undersökningen av tidsanvändning bland kvinnor respektive män (den s.k. Tidsanvändningsstudien). Uppdraget redovisas i december 2020. Utifrån resultaten från pilotstudien avser regeringen att besluta om huruvida tidsanvändningsundersökningen ska genomföras under 2021. Undersökningen ger underlag för uppföljning av hur det obetalda hem- och omsorgsarbetet fördelas mellan könen.

Jämställd hälsa

Vården för sexualbrottsutsatta och personer som utsatts för könsstympning behöver utvecklas, såväl för dem som söker akut vård som för dem som söker vård senare i livet för tidigare utsatthet. Förslagen i SKR:s nationella kartläggning Vården vid sexuellt våld – Nuläge och framåt (2020) kan vara en utgångspunkt i arbetet. Även vården till barn som utsatts för sexuella övergrepp, inklusive incest, behöver utvecklas.

Hälsan hos kvinnor med endast förgymnasial utbildning förbättras inte i samma takt som för andra grupper. Det behöver följas upp vad detta beror på och åtgärder behöver vidtas. Åtgärder behöver även fortsatt vidtas för att förbättra mäns hälsa. Det behöver säkerställas att insatser för att motverka suicid när de som löper störst risk. Män, särskilt äldre män, har högst suicidtal, men det behöver även säkerställas att suiciden inte ökar i andra grupper. Under 2018 ökade antalet suicid bland kvinnor under 29 år, en grupp som tidigare legat relativt lågt. Även bland kvinnor med förgymnasial utbildningsnivå ökade antalet suicid. Det behöver också säkerställas att insatser för att stärka den psykiska hälsan när unga kvinnor och har ett helhetsperspektiv, däribland ett hbtq-perspektiv. I insatser för att främja psykisk hälsa behöver en utgångspunkt vara att bryta destruktiva könsnormer.

Arbetet med en ökad tillgänglighet och jämlikhet i mödrahälso- och förlossningsvården samt förstärkta insatser för kvinnors hälsa fortsätter (se vidare utg. omr. 9, avsnitt 3).

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Genomförandet av den tioåriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har hög prioritet, inte minst insatser för att stoppa heders-

relaterat våld och förtryck inklusive barnåktenskap, tvångsåktenskap och könsstympning. Regeringen avser att presentera ett samlat åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck för perioden 2021–2023. Åtgärdsprogrammet kommer även att omfatta insatser mot könsstympning och prostitution och människohandel samt fortsatta insatser mot sexuella övergrepp utifrån de lärdomar som dragits av metoo. Åtgärdsprogrammet kommer att inkludera hbtq-personers utsatthet för alla typer av våld som omfattas av strategin.

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld

Det är angeläget att det våldsförebyggande arbetet med pojkar, unga män, föräldrar i hederskontext och i ungas partnerrelationer utvecklas. Våldsförebyggande insatser i bl.a. skola och fritidsverksamhet samt återfallsförebyggande insatser till våldsutövare behöver öka. Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att utveckla det våldsförebyggande arbetet med fokus på pojkar och unga män på nationell nivå och att lämna förslag på hur samordningen mellan berörda myndigheter kan stärkas. Regeringen avser också att återkomma med åtgärder utifrån betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende (SOU 2018:37) som bl.a. innehåller förslag om kommunernas ansvar för återfallsförebyggande insatser. Brottsförebyggande rådets (Brå) utvärdering av tillämpningen av den nya sexualbrottslagstiftningen (Brå 2020:6) visar att lagen fått effekt i form av ökat antal åtal och fällande domar. Den utvecklingen tillsammans med det våldsförebyggande arbetet bidrar till att fortsätta förverkligandet av en samtyckeskultur.

Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta

Det civila samhällets organisationer behöver mer långsiktiga ekonomiska förutsättningar för att motverka våld i nära relationer, sexuellt våld, prostitution och människohandel, hedersrelaterat våld och förtryck samt för att ge stöd till dem som utsatts. Det är därför angeläget att utveckla det offentliga stödet till organisationerna.

Att uppmärksamma och ge riktat stöd till barn och vuxna som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck är ett väsentligt utvecklingsområde. Insatser genomförs för att förstärka informationen och vägledningen för myndigheternas och skolornas arbete med barn som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck, bl.a. de som riskerar att föras ut ur landet i en hederskontext. Möjligheten för barn och unga att ta del av stödinsatser utan vårdnadshavarnas samtycke behöver öka eftersom vårdnadshavarna ofta är de som utsätter barnet för fara.

Det är angeläget att alla våldsutsatta vuxna och barn som behöver det, inklusive kvinnor med drogrelaterade problem och funktionsnedsättningar, har tillgång till behovsanpassat skyddat boende och får stöd i övergången till stadigvarande boende. Det är även viktigt att barns behov och rättigheter beaktas i en situation där våld förekommit. Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att kartlägga hur uppgifter om våld eller andra övergrepp beaktas i mål om vårdnad, boende eller umgänge fortsätter under 2021. Situationen för kvinnor som under lång tid levt under hot med skyddade personuppgifter behöver uppmärksammas. Detsamma gäller situationen för personer som utsatts för hedersrelaterad brottslighet och som riskerar att utvisas ur Sverige. Arbetet med att stoppa könsstympning av flickor och kvinnor, inklusive lagföring av förövare, samt ge vård och stöd till utsatta måste fortsätta. Vidare behövs insatser för att skydda barn mot negativ inverkan av pornografi samt för att skydda unga och vuxna från att utsättas i pornografi och ge stöd till dem som utsatts.

Regeringen avser att ge bättre och mer stabila förutsättningar för länsstyrelsernas jämställdhetsarbete på regional nivå med fokus på att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Länsstyrelsernas långvariga uppdrag på detta

område kommer därför att permanentas. I länsstyrelsernas arbete ingår att stödja utvecklingen av regionala resurscentrum där insatser för barn och vuxna som är utsatta, eller riskerar att utsättas, för hedersrelaterat våld och förtryck samlas. Även arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behöver bedrivas långsiktigt och med stabila förutsättningar. Som ett led i detta permanentas kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län och blir därmed ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet har ett fortsatt uppdrag att bl.a. driva den nationella stödtelefonen för våldsutsatta. Linjen riktar sig till alla målgrupper som omfattas av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Effektivare brottsbekämpning

Det är nödvändigt att närmare följa upp hur samverkan mellan rättsväsendet, socialtjänst, hälso- och sjukvård och skolan fungerar i enskilda ärenden i syfte att stärka det arbete mot våld och annan brottslighet som bedrivs av aktörer utanför rättsväsendet. Möjligheterna att upptäcka och lagföra hot och övergrepp som begås på nätet måste öka. Det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar ska skärpas och den tydligare och skarpare lagstiftningen som antagits för att förhindra hedersrelaterat våld och förtryck måste få genomslag i praktiken.

Den pågående sexualbrottsutredningen har dessutom i uppdrag att föreslå förändringar i straffskalan för köp av sexuell tjänst som innebär att minimistraffet höjs från böter till fängelse.

Förbättrad kunskap och metodutveckling

Kompetensen om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck inklusive tillgång till verkningsfulla arbetssätt ska öka hos berörda yrkesgrupper. Det handlar till exempel om att ta fram rutiner och riktlinjer för hur yrkesverksamma i skola och socialtjänst ska agera när barn riskerar att föras utomlands för att giftas bort. Det är vidare nödvändigt att vidta åtgärder för att omfattningen av våldet samt av prostitution och människohandel ska kunna bedömas på ett mer tillförlitligt sätt över tid. Tillsynen över socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete inom hela området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck behöver utvecklas.

EU och internationellt samarbete

Den feministiska regeringen ska fortsatt sätta sin prägel på arbetet i EU och det övriga internationella samarbetet i en omvärld där jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter allt mer ifrågasätts (se vidare utg.omr. 5, 7 och 24 för mer information om den feministiska utrikespolitiken).

EU och jämställdhet

Regeringens arbete med jämställdhet inom EU har som målsättning att säkerställa att EU lever upp till sina åtaganden om jämställdhet utifrån fördragen. De mål som gäller för jämställdhetspolitiken i Sverige gäller också som mål för vad regeringen vill uppnå inom EU. Regeringen kommer därför att fortsatt verka för att Sverige ska driva på det internationella jämställdhetsarbetet och att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra alla processer på EU-nivå, inklusive i de yttre förbindelserna. Sverige kommer vidare att arbeta för en effektiv implementering av EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025. Det är också av stor vikt att EU ansluter sig till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

FN och jämställdhet

Under utbrottet av covid-19 har det skett en oroande utveckling bland medlemsländerna där allt fler länder motsätter sig insatser för att flytta fram kvinnors och flickors rättigheter, exempelvis flickors skolgång. Regeringen kommer fortsätta att prioritera FN:s kvinnokommissionens årliga möten och förhandlingar. Därutöver kommer Sverige på olika sätt verka i flera av de sex koalitioner inom ramen för Generation Equality och samarbetet med FN:s jämställdhetsorgan UN Women. Sverige är också ett av de länder som har utsetts att leda koalitionen för ekonomisk jämställdhet tillsammans med flera aktörer, bl.a. från det civila samhället. Regeringen avser vidare att fortsatt driva jämställdhetsintegrering inom hela FN-systemet och vara aktiv i FN:s olika fora för mänskliga rättigheter. För svensk del är det viktigt att bedriva ett strategiskt samarbete med likasinnade länder från olika regioner, för att få gehör för svenska positioner och uppnå jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

OECD och jämställdhet

Sverige kommer fortsätta att arbeta aktivt för att driva jämställdhetsintegrering inom OECD.

Det nordiska samarbetet och samarbetet i Östersjöstaternas råd (CBSS)

Regeringen medverkar i de aktiviteter och möten som genomförs inom ramen för det nordiska samarbetsprogrammet för jämställdhet 2019–2022 och verkar för integrering av jämställdhet samt andra tvärgående perspektiv i genomförandet av Nordiska ministerrådets nya vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Regeringen kommer också att fortsatt stödja arbetet med hbtq-frågor som tilldelats Nordiska ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM). Sverige fortsätter att prioritera samarbetet inom ramen för Östersjöstaternas Råds aktionsgrupp mot människohandel (CBSS TF-THB). En ny gemensam strategi mot människohandel i Östersjöregionen har tagits fram för åren 2020–2025.

5.6 Budgetförslag

5.6.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tabell 5.5 Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

2019	Utfall	453 419	Anslagssparande	27 620
2020	Anslag	495 039 ¹	Utgiftsprognos	490 001
2021	Förslag	409 039		
2022	Beräknat	319 039		
2023	Beräknat	164 039		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

Regeringens överväganden

Tabell 5.6 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	445 039	445 039	445 039
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-36 000	-126 000	-281 000
varav BP21	210 000	120 000	120 000
- Kompetensutveckling mot hedersbrott	180 000	80 000	80 000
- Nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	30 000	40 000	40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	409 039	319 039	164 039

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen driver fortsatt på och genomför förstärkta satsningar för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Minskningen på anslaget beror framför allt på att tidigare beslutade reformer är genomförda och upphör. Minskningen beror också på att länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor under tidigare år finansierades från anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder*. Från och med 2021 och framåt permanent ligger finansieringen med 100 000 000 kronor i stället inom länsstyrelsernas förvaltningsanslag 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse, se vidare utg.omr. 1, avsnitt 10.7.1.

Anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* förstärks med 180 000 000 kronor för att öka kompetensen och insatserna mot hedersrelaterat våld och förtryck. Medel tillförs även anslaget för att det nuvarande kompetensteamet mot hedersrelaterat förtryck ska kunna permanentas i form av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Regeringen föreslår därför att 409 039 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 319 039 000 kronor respektive 164 039 000 kronor.

5.6.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tabell 5.7 Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

2019	Utfall	73 509	Anslagssparande	5 992
2020	Anslag	75 000 ¹	Utgiftsprognos	74 442
2021	Förslag	75 573		
2022	Beräknat	76 173 ²		
2023	Beräknat	71 864 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 75 574 tkr i 2021 års prisnivå.

³ Motsvarar 70 511 tkr i 2021 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 5.8 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	70 000	70 000	70 000
Pris- och löneomräkning ²	896	1 458	2 257
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP21 ³	4 817	4 855	-187
- Ökade medel till Jämställdhetsmyndigheten	5 000	5 000	
- Generell besparing i statsförvaltningen	-220	-220	-220
Överföring till/från andra anslag		-314	-318
Övrigt	-140	174	111
Förslag/beräknat anslag	75 573	76 173	71 864

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2020. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2022–2023 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Jämställdhetsmyndigheten bidrar till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Myndigheten har en nyckelroll när det gäller arbetet för att det jämställdhetspolitiska målet ska uppnås då den ansvarar för uppföljning, analys, samordning och stöd utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen. Anslaget har tillförts 5 000 000 kronor för Jämställdhetsmyndighetens fortsatta stöd till universitet och högskolors arbete med jämställdhetsintegrering (JiHU) under 2021. Även för 2022 beräknas 5 000 000 kronor tillföras anslaget för JiHU-stödet. Satsningen finansieras från anslag 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor*, inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Anslag 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* minskas med 220 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4) och beräknas fr.o.m. 2022 minska med samma belopp.

Regeringen föreslår att 75 573 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 76 173 000 kronor respektive 71 864 000 kronor.

5.6.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tabell 5.9 Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

2019	Utfall	27 591	Anslagssparande	572
2020	Anslag	28 163 ¹	Utgiftsprognos	27 876
2021	Förslag	28 163		
2022	Beräknat	28 163		
2023	Beräknat	28 163		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för kvinnors organisering.

Regeringens överväganden

Tabell 5.10 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	28 163	28 163	28 163
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	28 163	28 163	28 163

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20: FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Möjlighet till offentligt stöd till civilsamhällets aktörer när det gäller kvinnors organisering är viktigt. Regeringen föreslår att 28 163 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 28 163 000 kronor respektive 28 163 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2021 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 28 163 000 kronor 2022.

Tabell 5.11 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	Utfall 2019	Prognos 2020	Förslag 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	22 286	23 157	28 163	
Nya åtaganden	23 157	28 163	28 163	
Infriade åtaganden	-22 286	-23 157	-28 163	-28 163
Utstående åtaganden	23 157	28 163	28 163	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	28 163	28 163	28 163	

Skälen för regeringens bedömning: För att nå en ökad förutsägbarhet och effektivitet i medelstilldelningen för kvinnors organisering bör Jämställdhetsmyndigheten kunna handlägga stödet för 2022 under 2021. Detta innebär att åtaganden om bidrag för kvinnors organisering beslutas under 2021 för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2021 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 28 163 000 kronor 2022.

6 Segregation

6.1 Mål för området

Målet för regeringens politik mot segregation är minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla. (prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:AU1, rskr. 2019/20:114). Målet är bredare än de insatser som finansieras inom utgiftsområdet och uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Åtgärder mot segregation.

Regeringens arbete ska bidra till att Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling genomförs. Arbetet för att minska och motverka socioekonomisk segregation kan bidra till att uppfylla flera av målen i Agenda 2030, bl.a. målen om minskad ojämlikhet och god utbildning till alla.

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I dag saknas tillgång till statistik utifrån en områdesindelning som är ändamålsenlig för området Åtgärder mot segregation. Statistiska centralbyrån (SCB) har fått i uppdrag att förbättra förutsättningarna att följa upp segregationens utveckling, bl.a. genom att ta fram en rikstäckande områdesindelning av samtliga landets kommuner (Ku2018/01729/D, A2019/01024/IAS, A2020/00143/IAS och A2020/00949/IAS). SCB har även i uppdrag att tillsammans med Delegationen mot segregation (Delmos) tillgängliggöra statistik och underlätta uppföljningen av socioekonomisk segregation baserat på denna rikstäckande områdesindelning (A2020/01733/SV och A2020/01734/SV).

Med tillgång till statistik enligt ovanstående utvecklingsarbete kommer urvalet av indikatorer för resultatredovisningen inom området att ses över. I avvaktan på detta presenteras resultat utifrån samma indikatorer som föregående år. Dessa ger en bild av hur situationen ser ut i genomsnitt för de 38 områden i Sverige som tidigare omfattats av lokala utvecklingsavtal (LUA) och urbant utvecklingsarbete (URB), jämfört med resultat för hela landet. Indikatorerna är

- andel förvärvsarbetande kvinnor och män,
- andel långtidsarbetslösa kvinnor och män,
- behörighet till gymnasieskolans nationella program,
- andel unga kvinnor och män som varken förvärvsarbetar eller studerar, och
- genomsnittlig disponibel inkomst.

De 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är inte heltäckande för alla områden i Sverige med socioekonomiska utmaningar. Resultaten ger därmed endast en indikation för hur den socioekonomiska segregationen har utvecklats.

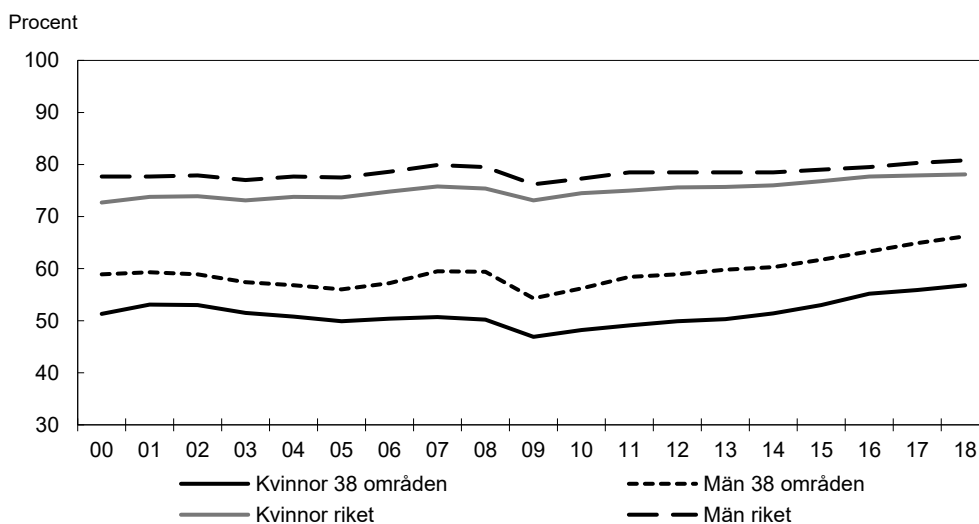
6.3 Resultatredovisning

Små förändringar i utvecklingen av den socioekonomiska segregationen i Sverige

Regeringens arbete mot segregation fokuserar på socioekonomisk segregation, och utgår från att segregation är ett relationellt fenomen. Resultat avseende arbetet mot socioekonomisk segregation påverkas av faktorer inom flera olika områden, exempelvis arbetsmarknad (se utg.omr. 14), utbildning (se utg.omr. 16), boende (se utg.omr. 18), demokrati och civilsamhälle (se utg.omr. 1 och 17) och brottslighet (se utg.omr. 4). I följande redovisning presenteras indikatorer för ett genomsnitt av de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar jämfört med riket som helhet.

Utöver de indikatorer som redovisas här, har en varaktig bostad stor betydelse för individers levnadsvillkor. Det finns samband mellan socioekonomiska faktorer och boendesegregation. Boverkets bostadsmarknadsenkät 2020 visar att grupper som är nya på bostadsmarknaden har fortsatt svårt att tillgodose sina bostadsbehov. Socialstyrelsen belyser att många människor är strukturellt hemlösa, vilket innebär att de har vänt sig till socialtjänsten för att få hjälp med att hitta en bostad trots att de inte har några andra svårigheter än ekonomiska problem (Individ- och familjeomsorg, Lägesrapport 2020).

Diagram 6.1 Andel förvärvsarbetande kvinnor och män i åldern 20–64 år, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2018



Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration.

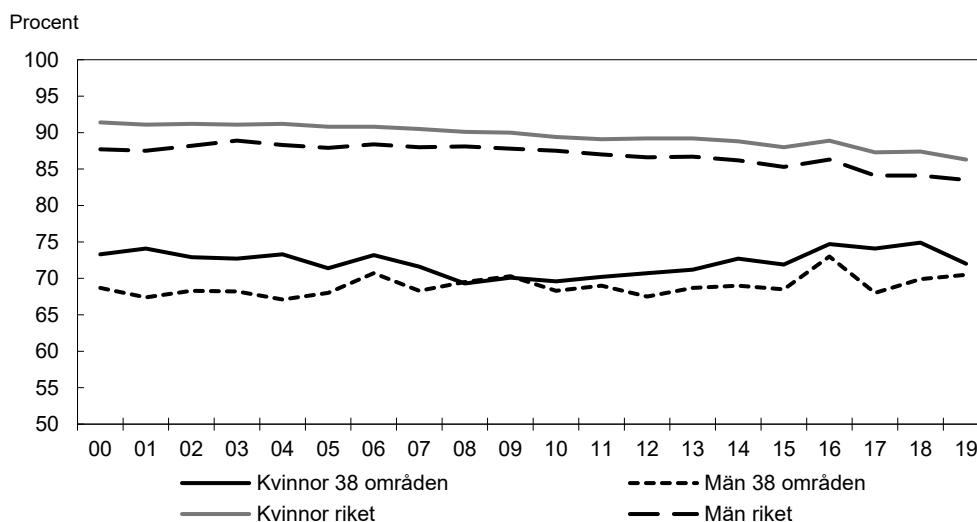
Andelen förvärvsarbetande i de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är betydligt lägre än genomsnittet i riket och könsskillnaderna är större. År 2018 var förvärvsfrekvensen i genomsnitt 57 procent för kvinnor och 66 procent för män i de 38 områdena. Motsvarande siffror för riket som helhet var 78 procent för kvinnor och 81 procent för män. Samtidigt är den genomsnittliga förvärvsfrekvensen 2018 den högst uppmätta under 2000-talet i de 38 områdena. Skillnaden i andel förvärvsarbetande mellan de 38 områdena och riket som helhet har minskat sedan 2009 och var 2018 lägre än något år tidigare under 2000-talet.

Andelen långtidsarbetslösa kvinnor och män i de 38 områdena är högre än i riket som helhet. År 2018 var långtidsarbetslösheten för kvinnor 5,0 procent och för män 4,5 procent i de 38 områdena. Detta kan jämföras med 1,7 procent för kvinnor och 1,8 procent för män i riket. Långtidsarbetslösheten 2018 är den högst uppmätta hittills

under 2000-talet i de 38 områdena, vilket också gäller skillnaden mellan dessa områden och riket som helhet.

För statistik på arbetsmarknadsområdet generellt se utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

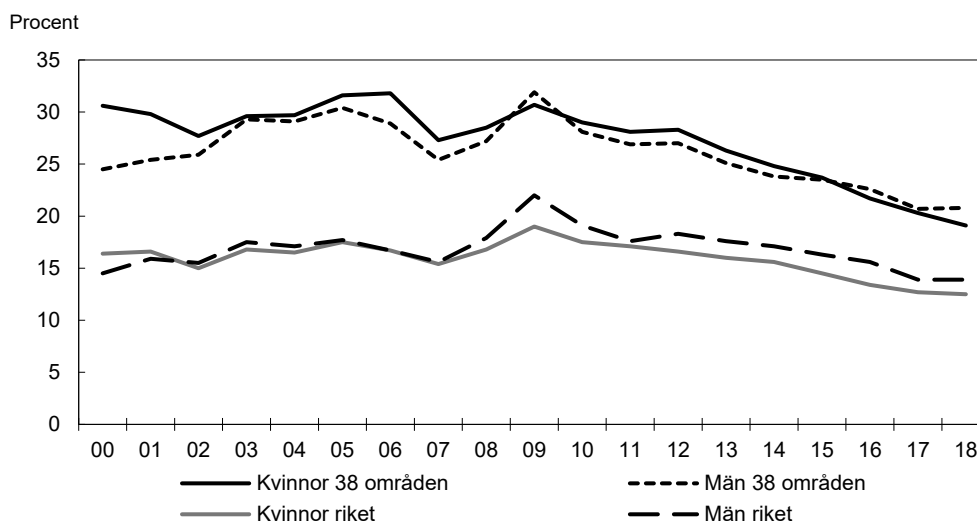
Diagram 6.2 Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket, läsåren 2000/01–2018/19



Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration.

Behörigheten till gymnasieskolans nationella program är betydligt lägre bland flickor och pojkar som är folkbokförda i de 38 områdena än för flickor och pojkar i riket som helhet. Skillnaden har emellertid minskat under mätperioden med undantag för vissa enskilda år. Behörigheten till gymnasieskolans nationella program låg läsåret 2018/19 på 72 procent för flickor och 71 procent för pojkar. Detta kan jämföras med 86 procent för flickor respektive 84 procent för pojkar i riket. Således är andelen behöriga flickor högre än andelen behöriga pojkar såväl i de 38 områdena som i riket som helhet (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.3.4).

Diagram 6.3 Andel unga kvinnor och män 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2018

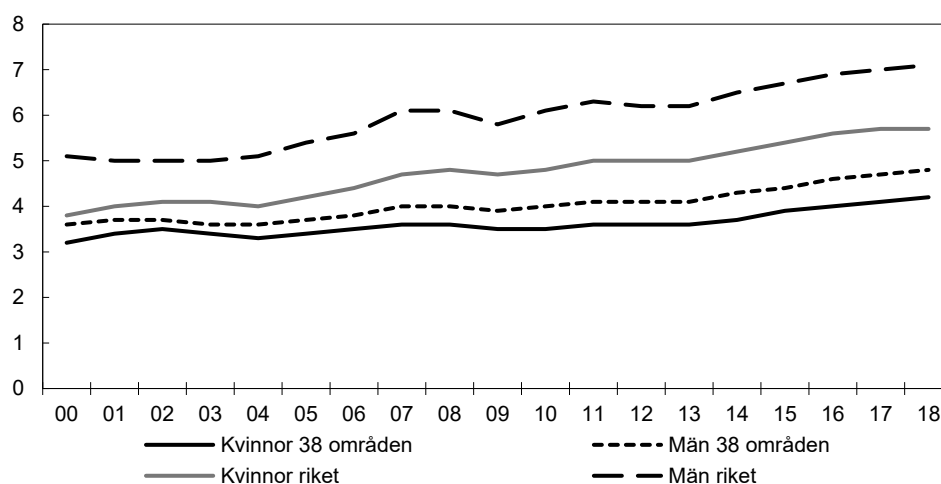


Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration.

Andelen unga kvinnor och män i åldern 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar är i genomsnitt högre i de 38 områdena än i riket som helhet. Andelen har minskat tydligt sedan 2009 med undantag för något enskilt år, både i riket som helhet och i de 38 områdena. Skillnaderna mellan de 38 områdena och riket som helhet är betydligt lägre 2018 än vad de var under 2000-talets inledning. Under 2018 var det 19 procent kvinnor respektive 21 procent män som varken förvärvsarbetade eller studerade i de 38 områdena jämfört med 13 procent för kvinnor och 14 procent för män i riket (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 15 avseende åldersgruppen 15–24 år på nationell nivå).

Diagram 6.4 Genomsnittlig disponibel inkomst för kvinnor och män i åldern 20–64, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2018

Prisbasbelopp



Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration.

Den disponibla inkomsten har ökat, både för kvinnor och för män i åldern 20–64 år, såväl i de 38 områdena som i riket som helhet sedan början av 2000-talet. En tydlig utveckling är dock att skillnaderna mellan de 38 områdena och riket som helhet har ökat sedan inledningen av seklet, med undantag för enskilda år. Således ökar den ekonomiska ojämlikheten mellan de 38 områdena och det omgivande samhället, trots att skillnaderna minskar avseende övriga indikatorer som presenteras ovan. År 2018 uppgick den genomsnittliga disponibla inkomsten i de 38 områdena till 4,2 prisbasbelopp för kvinnor respektive 4,8 för män. Detta kan jämföras med 5,7 prisbasbelopp för kvinnor respektive 7,2 för män i riket.

Delegationen mot segregations verksamhet

Myndigheten Delegationen mot segregation (Delmos) arbetade under första delen av 2019 i enlighet med uppdraget att förbereda avveckling av myndigheten så att den skulle upphöra den 31 december 2019 (rskr. 2018/19:107, Ku2018/02282/LS [delvis]). Efter riksdagens beslut med anledning av förslag i Extra ändringsbudget för 2019 – Sänkt mervärdesskatt på elektroniska publikationer (prop. 2018/19:73, rskr. 2018/19:204) och Vårändringsbudget för 2019 (prop. 2018/19:99, rskr. 2018/19:288) samt genom ändring av myndighetens regleringsbrev för 2019 (A2019/01025/IAS, A2019/01203/IAS och A2019/01202/SV [delvis]), avbröts avvecklingen och myndigheten återgick till att arbeta med de uppgifter och uppdrag som framgår av myndighetens instruktion och andra regeringsbeslut.

Sedan sommaren 2019 har myndigheten återupptagit arbetet med att genom samverkan, kunskapsutveckling och statsbidrag bidra till ökat genomslag för insatser i

syfte att minska och motverka segregation. Genomförda nätverksträffar, dels mellan de 32 kommuner som omfattas av förordning (2018:152) om statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner och dels med relevanta myndigheter med sektorsansvar, bedöms ha bidragit till erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling.

Delmos har även genom olika uppdrag bidragit till ökad kunskap om socioekonomisk segregation och dess konsekvenser. I november 2019 inkom Delmos med en rapport som underlag för regeringens ungdomspolitik (Ku2019/01066/CSM delvis, Ku2019/01338/CSM). Analysen byggde på en kvantitativ jämförelse mellan ungas villkor i områden med socioekonomiska utmaningar i förhållande till ett antal andra typer av områden. Den övergripande slutsatsen var att framför allt unga i områden med socioekonomiska utmaningar men även unga på landsbygden halkar efter i såväl ekonomiska förutsättningar som i studieresultat och etablering på arbetsmarknaden (se vidare bl.a. utg.omr. 17 avsnitt 15, utg.omr. 16 flera avsnitt och utg.omr. 14 avsnitt 4).

I april 2020 slutredovisade Delmos sitt uppdrag om deltagandet i demokratin i områden med socioekonomiska utmaningar (Ku2018/01404/D). Enligt analysen konstateras ett demokratiskt utanförskap, och skillnader finns såväl mellan områden med socioekonomiska utmaningar och andra områden som mellan stad och landsbygd (se vidare utg.omr. 1 avsnitt 3.3). Delmos strategiska prioriteringar för fortsatt utveckling och förstärkning av myndighetens arbete mot segregation redovisades i maj 2020 (A2020/01164/IAS).

Statsbidrag för att minska och motverka segregation

Delmos och Tillväxtverket beslutar om och fördelar statsbidrag till kommuner, regioner och civilsamhällesorganisationer för åtgärder som syftar till att minska och motverka segregation. Delmos beslutar om statsbidrag enligt förordningen (2018:118) om statsbidrag till kommuner och regioner för att minska och motverka segregation och förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation. Tillväxtverket beslutar om statsbidrag enligt förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden. Genom riksdagens beslut om statens budget för 2019 beslutades att medlen till dessa statsbidrag skulle dras in (bet. 2018/19:AU1, rskr. 2018/19:107). För att finansiera redan ingångna åtaganden som kunde behöva betalas ut i början av 2019 anvisades 100 miljoner kronor till statsbidragen. Det totala beloppet för de åtaganden som behövde infrias 2019 var emellertid drygt 320 miljoner kronor högre än de medel som riksdagen anvisade. Därför tillfördes dessa ytterligare medel under våren 2019 (prop. 2018/19:99, rskr. 2018/19:288 samt A2019/01203/IAS, A2019/01202/SV [delvis]).

Under 2019 beviljade Delmos drygt 6 miljoner kronor i statsbidrag till två kommuner och två ideella föreningar. De medel som betalades ut under 2019 gällde tidigare ingångna åtaganden och syftade till att främja det långsiktiga arbetet med att minska och motverka segregation. Medlen användes framför allt till påbörjade modeller för samordning, nya funktioner för samverkan, stöd till inomkommunal eller lokal samverkan, men också ökad kunskap gällande nulägen, behov och utvecklingsområden (A2020/01262/IAS). Tillväxtverket beviljade 2019 drygt 410 miljoner kronor i statsbidrag till 32 kommuner med områden som har socioekonomiska utmaningar. Beviljade medel har i stor utsträckning använts till insatser och aktiviteter som syftar till att minska effekter av segregationen på individ- och områdesnivå. Några exempel har varit sociala insatsgrupper, riktat stöd i skolan, jobbstöd, stöd till föräldrar med barn eller unga med brottsligt beteende, hembesök till förstagångsföräldrar, kameraövervakning samt utökad samarbete med polisen. Medlen har i mindre utsträckning använts som ett verktyg för att komma åt segregationens bakomliggande orsaker. Samtidigt har flera kommuner analyserat nuläge och behov avseende segregation samt

utvecklat sin interna organisation samt sin samverkan med andra aktörer och civilsamhället (N2020/01575/RTL).

Delmos har sett över och utvecklat sin hantering av fördelning av statsbidragen. I myndighetens redovisning av uppdraget att analysera sin administration av statsbidrag (A2020/01025/IAS) anger Delmos hur lärdomar från 2018 legat till grund för de planer som finns avseende identifierade utmaningar. I utlysningen av medel för statsbidrag under 2020 har tillvägagångssättet utformats för att ytterligare säkerställa kostnadseffektivitet, transparens och ändamålsenlighet enligt syftet med bidraget. Internt på myndigheten har rutiner och administrativt stöd vidareutvecklats, och en samordningsfunktion för statsbidragshanteringen inrättats. Fortsatt utvecklingsarbete inkluderar förstärkt kommunikationskompetens och juridiskt stöd, och att undersöka förutsättningarna för ett IT-baserat ärendehanteringssystem.

I uppdraget ingår att analysera hur statsbidragen bidrar till ökad jämställdhet och integration. I ansökningar om statsbidrag anges hur jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv ska integreras i verksamheten, och en fördjupad analys görs av material som redovisas från verksamheterna. Delmos använder därmed liknande metoder som andra bidragsgivande myndigheter. När det gäller hur statsbidragen kan bidra till ökad integration anger myndigheten att fokus på integrationsaspekter förekommer naturligt i ansökningar om statsbidrag. Möjligheterna till detta förväntas öka ytterligare med ett utvecklat stöd som erbjuder sökande aktörer för att analysera statistik inom området.

6.4 Analys och slutsatser

Det finns bekymmersamma skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor för personer som bor i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med i andra områden. Stora inkomstskillnader är en faktor som i hög grad påverkar och bidrar till den socioekonomiska segregationen i samhället.

Mycket pekar på att barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar är särskilt utsatta och har generellt sett sämre uppväxtvillkor och livschanser än andra barn. Ett tryggt boende och kontinuitet är av grundläggande betydelse för utveckling och välmående, motsatsen kan ha en negativ inverkan på barns och ungas psykiska och fysiska hälsa och på deras skolgång. Socialstyrelsen belyser att många familjer är strukturellt hemlösa, även barnfamiljer, och att problemen är större i landets storstäder Stockholm, Göteborg och Malmö (Individ- och familjeomsorg, Lägesrapport 2020).

De senaste årens starka konjunktur kan vara en av orsakerna till att förvärvsfrekvensen har ökat mer i de 38 områdena än i riket som helhet. Detta har sannolikt att göra med det stora rekryteringsbehov som har funnits inom många branscher som har inneburit att grupper som annars har svårt att hitta arbete har kunnat etablera sig på arbetsmarknaden. Det är samtidigt värt att notera att andelen långtidsarbetslösa i befolkningen har ökat i de 38 områdena under samma tid. I ljuset av den ekonomiska nedgång som följt av den pågående pandemin finns stor risk för en generell utveckling av ökad arbetslöshet, minskad förvärvsfrekvens och minskad sysselsättningsgrad på längre sikt. Tidigare erfarenheter av ekonomiska nedgångar pekar på att grupper som sedan tidigare står utanför eller har en svag ställning på arbetsmarknaden drabbas särskilt hårt. Arbetet för att minska och motverka socioekonomisk segregation är därmed också fortsatt angeläget för att skapa jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.

I enlighet med regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation är generella insatser på olika områden grunden för arbetet. Det gäller exempelvis

minskad arbetslöshet, hållbar stadsutveckling, demokrati och delaktighet, ökat bostadsbyggande, ökad trygghet, och att genom den ekonomiska familjepolitiken bidra till god ekonomisk levnadsstandard för alla barnhushåll. Delmos arbete kring samverkan och kunskap bidrar till måluppfyllelse genom att öka förutsättningarna för ett tvärsektoriellt och långsiktigt arbete. Även det utvecklingsarbete som bedrivs av Delmos vad gäller hanteringen av statsbidrag för att uppnå transparens, kostnads-effektivitet och ändamålsenlighet bidrar sammantaget till att minska och motverka segregation.

För att kunna följa utvecklingen och lyckas i arbetet med att minska och motverka segregation är uppföljning och utvärdering en avgörande del. De uppdrag som givits till Statistiska centralbyrån (SCB) (Ku2018/01729/D, A2019/01024/IAS, A2020/00143/IAS, A2020/00949/IAS och A2020/01733/SV samt till Delmos (A2020/01734/SV) kommer att tillgängliggöra statistik på områdesnivå i samtliga kommuner i landet avseende socioekonomiska faktorer, exempelvis arbetsmarknad, boende, demografi, demokrati, flyttmönster, hälsa, inkomster, transfereringar och utbildning. Utvecklingen av tillgänglig statistik innebär sammantaget att den socioekonomiska segregationen i hela Sverige kommer att kunna följas på en mer detaljerad nivå.

6.5 Politikens inriktning

Arbetet mot socioekonomisk segregation fortsätter

Utvecklingen med ökande socioekonomisk segregation i Sverige måste vändas, Sverige behöver bli mer jämlikt. Alltför många barn växer upp under otrygga förhållanden, och det är stora skillnader i människors livsvillkor. Den socioekonomiska segregationen måste motverkas och skillnaderna mellan olika områden och stadsdelar i landet minska avseende bl.a. skolresultat, utbildningsnivå, sysselsättning, inkomst, hälsa, trygghet samt deltagande i demokrati och i kulturliv. Segregationen påverkar sammanhållningen i samhället och riskerar att orsaka motsättningar mellan människor och grupper.

Arbetet har blivit än mer angeläget på grund av pandemin och de såväl humanitära som ekonomiska konsekvenserna av den. Trångboddhet, sämre hälsa och svagare etablering på arbetsmarknaden gör att personer som lever i områden med socioekonomiska utmaningar initialt verkar ha drabbats hårdare av viruset jämfört med personer som bor i andra områden.

Barn och ungdomar i dessa områden är särskilt utsatta och har generellt sett ofta sämre uppväxtvillkor och livschanser än andra barn och ungdomar. Både skolan och socialtjänsten har viktiga roller när det gäller insatser för barn och unga och deras föräldrar i behov av stöd. När barn och unga tidigt får det stöd de behöver, ökar valmöjligheter och livchanser senare i livet.

Riktad satsning för att lyfta socioekonomiskt utsatta områden och stärka integrationen

I denna budgetproposition görs en riktad satsning för att lyfta socioekonomiskt utsatta områden. Alltför många människor i Sverige bor i områden där människors vardag och livschanser begränsas. För att vända utvecklingen behövs ett brett arbete inom områden som skola, förskola, brottsbekämpning, demokratiska värderingar som är grundande i principer om jämställdhet och jämlikhet, trygga bostadsområden och möjlighet till egenförsörjning. Det ska alltid löna sig att arbeta och jobbstimulansen i försörjningsstödet ska öka (se utg.omr. 9 avsnitt 6.5).

För att förbättra barns livschanser ska skolsegregationen brytas genom att de bästa lärarna lockas till socioekonomiskt utsatta områden, ett språklyft i svenska införs i

förskolan och medel tillförs kommunerna för placering i familjehem (se utg.omr. 16 avsnitt 2.10 och 3.5 samt utg.omr. 9 avsnitt 6.5).

Otryggheten ska bekämpas och polisen ska vara närvarande i utsatta områden. Medel tillförs för en stärkt samverkan mellan skola, socialtjänst och polis (se utg.omr. 13 avsnitt 6.5). Vidare tillförs medel till Centrum mot våldsbejakande extremism och Brå ges i uppdrag att ta fram ett stöd för hur parallella samhällsstrukturer, inklusive nätverk och klanstrukturer, kan identifieras på lokal nivå och vilka motåtgärder som kan vidtas mot sådana strukturer (se utg.omr. 4 avsnitt 2.8.3). Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska stärkas. Det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska permanentas vid länsstyrelsen i Östergötland (se utg.omr. 13 avsnitt 5.6).

Utbrottet av det nya virus som orsakar sjukdomen covid-19 har aktualiserat problemet med utbredd trångboddhet i socioekonomiskt utsatta områden. Skatteverket tillförs medel för att utreda omfattningen av felaktig folkbokföring (se utg.omr. 3 avsnitt 2.7.2). Ett uppdrag ges för att se över hinder för fastighetsägares möjlighet att påverka ett områdes trygghet och säkerhet (BID-verksamheter) (se utg.omr. 18 avsnitt 3.5).

Den offentliga servicen stärks. Genom att nya servicekontor inrättas ökar den statliga närvaron i socioekonomiskt utsatta områden (se utg.omr. 2 avsnitt 4.5). Samhällsinformationen för asylsökande stärks (se utg.omr. 13 avsnitt 3.5).

Insatser inom fem prioriterade områden

Utifrån regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation har flera åtgärder vidtagits för att minska konsekvenserna av socioekonomisk segregation och motverka att segregation uppstår, men arbetet behöver fortsätta. Det finns inte någon enskild insats som i sig kan bryta segregationen. Regeringens politik syftar därför sammantaget till att minska och motverka segregationen i samhället genom såväl generella och förebyggande som riktade insatser. Arbetet mot segregation måste länkas till arbete inom andra politikområden, som jämställdhet, barnrätt samt arbetet mot rasism, diskriminering och för hbtq-personers rättigheter. Även en tydlig uppföljning och jämförelse av utvecklingen av segregationen är central och behöver förstärkas. I denna budgetproposition föreslår regeringen insatser inom vart och ett av de fem prioriterade områdena; boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och det civila samhället samt brottslighet. Det handlar bl.a. om en riktad satsning på skolor i områden med socioekonomiska utmaningar, förslag om att fler arbetslösa ska kunna få stöd genom upphandlade matchningstjänster och arbetsmarknadsutbildningar och ett fortsatt arbete med att införa ett intensivår för snabbare etablering på arbetsmarknaden (se utg.omr. 14 avsnitt 4.6).

Ytterligare förstärkningar i arbetet mot segregation

Kommuner, regioner och organisationer i det civila samhället är viktiga aktörer i arbetet för att minska och motverka segregation. Genom ytterligare medel till statsbidrag skapas förbättrade förutsättningar för sociala insatser i områden med socioekonomiska utmaningar. Det kan handla om insatser som kompletterar och förstärker verksamhet som kommunerna redan bedriver inom ramen för det brottsförebyggande arbetet (t.ex. ökad tillgänglighet i verksamheterna, fältassistenter), liksom olika former av samverkan mellan skola, socialtjänst och polis (t.ex. sociala insatsgrupper). Satsningen medför att det skapas förutsättningar för mer effektiva lösningar jämfört med enskilda sektorsvisa insatser.

Arbetet mot segregation och även Delmos verksamhet behöver bedrivas med stabilitet och långsiktighet på strategisk nivå, och samtidigt medge lokal förankring och anpassning. Samverkan och samordning är centrala komponenter för att bryta segregationen,

liksom långsiktighet. Regeringen föreslår därför att Delmos ska kunna fatta fleråriga beslut om statsbidrag. Fleråriga beslut ger bättre planeringsförutsättningar för bidragsmottagarna, och är en viktig del i regeringens arbete för att förbättra villkoren för det civila samhället.

Den socioekonomiska segregationen måste minska och dess orsaker identifieras och motverkas. Arbetet kräver även ändamålsenliga verktyg för analys och uppföljning. Trots att det bedrivs viss forskning om segregation saknas tillräcklig kunskap om såväl segregationens orsaker som dess utbredning. Forskning om segregation behöver spänna över många olika discipliner vilket kräver en tvärvetenskaplig och tvärsektoriell ansats. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att medel avsätts till Vetenskapsrådet för ett nationellt forskningsprogram om segregation. Ett sådant forskningsprogram skapar på sikt förutsättningar för evidens- och kunskapsbaserade reformer i syfte att minska och motverka segregation i Sverige (se utg.omr. 16 avsnitt 6.5).

6.6 Budgetförslag

6.6.1 4:1 Åtgärder mot segregation

Tabell 6.1 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

2019	Utfall	420 431	Anslagssparande	969
2020	Anslag	500 000 ¹	Utgiftsprognos	494 912
2021	Förslag	500 000		
2022	Beräknat	500 000		
2023	Beräknat	500 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att minska och motverka segregation och för utgifter för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget användas för viss administration samt uppföljning och utvärdering.

Regeringens överväganden

Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	500 000	500 000	500 000
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
varav BP21	250 000	250 000	250 000
- Sociala insatser i socioekonomiskt utsatta områden	250 000	250 000	250 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	500 000	500 000	500 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen fortsätter det långsiktiga arbetet med att minska och motverka socioekonomisk segregation, bl.a. genom statsbidrag.

Ingen enskild insats eller aktör kan ensam vända utvecklingen med ökande socioekonomisk segregation eller minska de negativa effekterna av segregationen. Regeringen föreslår en förstärkning av arbetet genom att tillföra resurser för sociala insatser i socioekonomiskt utsatta områden i syfte att minska och motverka segregation.

Anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* bör därför ökas med 250 miljoner kronor per år 2021–2023.

Regeringen föreslår att 500 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 500 000 000 kronor respektive 500 000 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2021 för anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2022–2023.

Tabell 6.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

	Förslag 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023
Ingående åtaganden	0		
Nya åtaganden	300 000		
Infriade åtaganden	0	- 150 000	- 150 000
Utestående åtaganden	300 000		0
Erhållet/förslaget bemyndigande	300 000		

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* beviljas bl.a. statsbidrag till kommuner och regioner samt organisationer inom det civila samhället för insatser i syfte att minska och motverka segregation. Långsiktighet är en framgångsfaktor och för mottagare av statsbidraget innebär en ökad förutsägbarhet om medel nästkommande år möjlighet att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2021 för anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2022–2023.

6.6.2 4:2 Delegationen mot segregation

Tabell 6.4 Anslagsutveckling 4:2 Delegationen mot segregation

Tusental kronor

2019	Utfall	19 649	Anslagssparande	3 116
2020	Anslag	18 000 ¹	Utgiftsprognos	17 421
2021	Förslag	18 208		
2022	Beräknat	18 335 ²		
2023	Beräknat	18 604 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 18 208 tkr i 2021 års prisnivå.

³ Motsvarar 18 272 tkr i 2021 års prisnivå.

Ändamål

Medlen får användas till förvaltningsutgifter för myndigheten Delegationen mot segregation.

Regeringens överväganden

Delegationen mot segregation bidrar till ett kunskapsbaserat arbete bland myndigheter, kommuner, regioner och civilsamhälle samt till samordning av arbetet för att minska och motverka socioekonomisk segregation.

Tabell 6.5 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 4:2 Delegationen mot segregation

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	18 000	18 000	18 000
Pris- och löneomräkning ²	243	371	574
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
varav BP21 ³	-10	-10	-10
- Generell besparing i statsförvaltningen	-10	-10	-10
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-35	-36	30
Förslag/beräknat anslag	18 208	18 335	18 604

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2020. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2022–2023 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget 4:2 *Delegationen mot segregation* minskas med 10 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4) och beräknas fr.o.m. 2022 minska med samma belopp.

Regeringen föreslår att 18 208 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Delegationen mot segregation* 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 18 335 000 kronor respektive 18 604 000 kronor.